

ΔΕΛΤΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

(NUTS2 — EL42)

Περίοδος αναφοράς: Μάρτιος 2026 - Οκτώβριος 2024

Έργο: «Κέντρο Καινοτομίας για το Λιανικό Εμπόριο» (κωδικός ΟΠΣ 6002934)

Υποέργο 1: «Σύγχρονες Υπηρεσίες προς τις ΠΜΕ & ΜΜΕ του Εμπορίου»

Πακέτο εργασίας ΠΕ 1.3.2: Επικαιροποίηση δεδομένων της «Γεωβάσης»

Το παρόν δελτίο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του υποέργου 1 «Σύγχρονες Υπηρεσίες προς τις ΠΜΕ & ΜΜΕ του Εμπορίου» της Πράξης: «Κέντρο Καινοτομίας για το Λιανικό Εμπόριο» (κωδικός ΟΠΣ 6002934), η οποία είναι ενταγμένη στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΚΤ+) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2021 – 2027
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Πίνακας Περιεχομένων

Κεφάλαιο 1 — Με Μια Ματιά	4
1.1 Διοικητικό και Γεωγραφικό Πλαίσιο	4
1.2 Αναλογία Επιχειρήσεων ανά Κάτοικο	4
1.3 Εμπορικός Τομέας: Βασικά Μεγέθη	5
1.4 Δείκτες Δυναμικής Εμπορίου	6
1.5 Συντελεστές Χωροθέτησης/Τοπικής Εξειδίκευσης (LQ)	6
1.6 Χωρική Κατανομή και Ανισοκατανομή.....	8
1.7 Δυναμική και Αναδυόμενες Ζώνες	11
1.8 Δείκτης Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής (RBDI)	14
Κεφάλαιο 2 — Γενική Εικόνα Επιχειρηματικότητας	15
2.1 Κατανομή σε Επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας	15
2.2 Ρυθμοί Ανάπτυξης ανά ΠΕ	17
2.3 Νομικές Μορφές.....	19
2.4 Κλαδική Σύνθεση	20
2.5 Χωρική Συγκέντρωση και Ανισότητες	22
Κεφάλαιο 3 — Χωρική Διάσταση Επιχειρηματικότητας	25
3.1 Επιχειρηματική Πυκνότητα ανά Δήμο	25
3.2 Κλαδική Σύνθεση ανά Δήμο.....	28
3.3 Τυπολογία Δήμων	33
3.4 Αναδυόμενες Εμπορικές Ζώνες.....	37
Κεφάλαιο 4 — Εμπορικός Τομέας Αναλυτικά	41
4.1 Γενικά Εμπορίου	41
4.1.1 Μέγεθος και Συμμετοχή.....	41
4.1.2 Δείκτες Δυναμικής.....	43
4.2 Ανάλυση Λιανικού Εμπορίου	44
4.2.1 Γενική Επισκόπηση Λιανικού	44
4.2.2 Κατηγορίες ΣΤΑΚΟΔ Λιανικού Εμπορίου.....	45
4.2.3 Χωρική Κατανομή Λιανικού Εμπορίου.....	48
4.2.4 Εξειδίκευση και Ποικιλομορφία Λιανικού	51
4.2.5 Χωρική Ανισότητα Λιανικού Εμπορίου	51
4.2.6 Shift-Share Ανάλυση Λιανικού Εμπορίου	53

4.2.7 Κρίσιμα Σημεία Λιανικού Εμπορίου.....	55
4.3 Ανάλυση Χονδρικού Εμπορίου.....	56
4.3.1 Γενική Επισκόπηση Χονδρικού	56
4.3.2 Κατηγορίες ΣΤΑΚΟΔ Χονδρικού Εμπορίου	57
4.3.3 Χωρική Κατανομή Χονδρικού Εμπορίου	59
4.3.4 Εξειδίκευση και Ποικιλομορφία Χονδρικού	61
4.3.5 Χωρική Ανισότητα Χονδρικού Εμπορίου	62
4.3.6 Shift-Share Ανάλυση Χονδρικού Εμπορίου	64
4.3.7 Κρίσιμα Σημεία Χονδρικού Εμπορίου	65
Κεφάλαιο 5 — Το Εμπόριο σε Αριθμούς: Συνθετική Ανάγνωση	67
5.1 Κυρίαρχοι Κλάδοι του Εμπορίου	67
5.2 Δυναμική και Μεταβολές.....	69
5.3 Σχέση με την Τοπική Οικονομία	70
5.4 Εμπορικές Ενότητες με Σημείο Αναφοράς.....	72
Κεφάλαιο 6 — Δείκτης Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής (RBDI)	74
6.1 Σύνθεση του Δείκτη	74
6.2 Κατάταξη Περιφερειών — Η Θέση του Νοτίου Αιγαίου	75
6.3 Διαρθρωτική Ανάγνωση.....	76
Κεφάλαιο 7 — Σύνοψη	77
Μεθοδολογικές Επισημάνσεις	79
A. Πηγή Δεδομένων και Κάλυψη.....	79
B. Εκκαθάριση Μητρώου ΓΕΜΗ	79
Γ. Ομαδοποίηση Κατηγοριών ΣΤΑΚΟΔ	79
Δ. Δείκτες Ανισότητας	80
E. Ανάλυση Shift-Share.....	80
ΣΤ. RBDI	80
Z. Επιφυλάξεις Ερμηνείας	81

Κεφάλαιο 1 — Με Μια Ματιά

1.1 Διοικητικό και Γεωγραφικό Πλαίσιο

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (NUTS2: **EL42**) αριθμεί **327.820** μόνιμους κατοίκους (απογραφή ΕΛΣΤΑΤ 2021), που την κατατάσσουν στην **8η θέση πανελλαδικά** σε πληθυσμό. Διοικητικά διαρθρώνεται σε **13 Περιφερειακές Ενότητες** (ΠΕ Άνδρου, ΠΕ Θήρας, ΠΕ Καλύμνου, ΠΕ Καρπάθου–Κάσου, ΠΕ Κέας–Κύθνου, ΠΕ Κω, ΠΕ Μήλου, ΠΕ Μυκόνου, ΠΕ Νάξου, ΠΕ Πάρου, ΠΕ Ρόδου, ΠΕ Σύρου, ΠΕ Τήνου) και **34 Δήμους**, καλύπτοντας έκταση **5.286 τετραγωνικών χιλιομέτρων** κατανεμημένη σε **πάνω από 50 κατοικημένα νησιά** των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων. Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από **έντονο τουριστικό προφίλ** διεθνούς εμβέλειας, με τα νησιά της να αποτελούν κάποιους από τους κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς της χώρας (Σαντορίνη, Μύκονος, Ρόδος, Κως, Πάρος, Νάξος). Παράλληλα, αρκετά νησιά διατηρούν παραδοσιακή αγροτική παραγωγή πανελλαδικής αναγνώρισης, όπως το **κρασί Σαντορίνης** (ΠΟΠ Ασύρτικο), το **μέλι και τα τυροκομικά της Νάξου**, η **κτηνοτροφία και τα γεωργικά προϊόντα** των μικρότερων νησιών, καθώς και παραδοσιακές βιοτεχνικές δραστηριότητες (κοσμηματοποιία, τοπικά παραδοσιακά προϊόντα). Διοικητική έδρα της Περιφέρειας είναι η **Ερμούπολη της Σύρου**. **Όμως, λόγω της νησιωτικής φύσης της Περιφέρειας, οι υπηρεσίες της είναι κατανεμημένες, με κύριο διοικητήριο στη Ρόδο**. Η ΠΕ Ρόδου συγκεντρώνει επίσης τον μεγαλύτερο πληθυσμό (129.521 κάτοικους).

1.2 Αναλογία Επιχειρήσεων ανά Κάτοικο

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καταγράφονται συνολικά **60.673 επιχειρήσεις** (Μάρτιος 2026), αριθμός που την κατατάσσει στην **4η θέση πανελλαδικά** σε απόλυτο μέγεθος επιχειρηματικής βάσης. Η πυκνότητα διαμορφώνεται σε **185,08 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους**, τιμή που τοποθετεί την Περιφέρεια στην **1η θέση πανελλαδικά και σχεδόν διπλάσια του εθνικού μέσου όρου** (94,3 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους), αποτελώντας τη μοναδική Περιφέρεια με πυκνότητα άνω των 180 επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους.

Η εξαιρετικά υψηλή πυκνότητα ανά μόνιμο κάτοικο τεκμηριώνει τη βαρύτητα του τουριστικού τομέα στην οικονομία της Περιφέρειας: ο επιχειρηματικός πληθυσμός εξυπηρετεί πολλαπλάσιο **εποχικό** πληθυσμό σε σχέση με τη μόνιμη πληθυσμιακή βάση. Παράλληλα, η τιμή ενδέχεται να αντανakλά και την παρουσία επιχειρηματιών μη μόνιμων κατοίκων, προσώπων που διατηρούν δραστηριότητα στα νησιά κατά τη διάρκεια της τουριστικής σεζόν χωρίς να συμπεριλαμβάνονται στη μόνιμη πληθυσμιακή απογραφή (καταλύματα, εστίαση, τουριστικό λιανικό εμπόριο).

Σε **ενδοπεριφερειακό επίπεδο**, η εικόνα διαφοροποιείται σαφώς μεταξύ των δύο νησιωτικών συμπλεγμάτων: στις **Κυκλάδες** η πυκνότητα διαμορφώνεται σε **248,7 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους**, ενώ στα **Δωδεκάνησα** σε **147,9**, διαφορά **+68%** που τεκμηριώνεται από το μικρότερο μέσο μέγεθος των Κυκλαδικών νησιών και τη συνακόλουθα εντονότερη τουριστική εξάρτηση. Χαρακτηριστική είναι και η μεγάλη διαφοροποίηση **εντός των Κυκλάδων**: η Θήρα εμφανίζει **421,7 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους** και η Μύκονος **389,6**, ενώ η **Νάξος καταγράφει 192,8**, σαφώς χαμηλότερη τιμή

που αντανακλά την **πιο διαφοροποιημένη οικονομική της βάση** (αγροτική παραγωγή, τυροκομία, κτηνοτροφία) σε σχέση με τα πιο μονοθεματικά τουριστικά νησιά.

Σε σύγκριση με τις άλλες δύο νησιωτικές Περιφέρειες, Ιόνια Νησιά (153,8) και Κρήτη (106,2), το Νότιο Αιγαίο εμφανίζει την υψηλότερη αναλογία πανελλαδικά, εύρημα συμβατό με τη συγκέντρωση κορυφαίων τουριστικών προορισμών διεθνούς εμβέλειας.

Πίνακας 1.1 — Βασικοί Δείκτες Περιφέρειας

Δείκτης	EL42	Εθνικό	Σχόλιο
Ενεργές επιχειρήσεις (Nt)	60.673	988.153	Μερίδιο 6,1% επί εθνικού
Επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους	185,1	94,3	Κάτω από εθνικό μέσο
CSTB — Μερίδιο εμπορίου	21,31%	24,68%	Κάτω από εθνικό μέσο
CGR — Ρυθμός ανάπτυξης εμπορίου	11,06%	8,79%	Κοντά στον εθνικό μέσο
LQ Εμπορίου (σύνολο)	0,86	1,00	Οριακή υποεκπροσώπηση
LQ Λιανικού	1,03	1,00	Σχεδόν στον εθνικό μέσο
LQ Χονδρικού	0,54	1,00	Σαφής υποεκπροσώπηση
Συντελεστής Gini (επίπεδο Δήμων)	0,686	—	Έντονη συγκέντρωση (Ρόδου)
Δείκτης Theil intra-zone	67,9%	—	Ανισοκατανομή κυρίως εντός ΠΕ
RBDI — Δείκτης Περιφ. Επιχ. Δυναμικής	0,323	—	Χαμηλή δυναμική (12η/13)

1.3 Εμπορικός Τομέας: Βασικά Μεγέθη

Από τις 60.673 συνολικές επιχειρήσεις της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 12.929 δηλώνουν εμπορική δραστηριότητα ως κύριο ΚΑΔ¹, εκ των οποίων 10.234 ανήκουν στο λιανικό εμπόριο και 2.696 στο χονδρικό εμπόριο. Το Μερίδιο Εμπορίου στο Σύνολο (CSTB — Commerce Share on Total Business) διαμορφώνεται σε 21,31%, τιμή που τοποθετεί την Περιφέρεια στην 12η θέση πανελλαδικά και αρκετά κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (~24%), εύρημα συνεπές με τη διαρθρωτική σύνθεση της Περιφέρειας, όπου η Εστίαση & Καταλύματα αποτελεί τον κυρίαρχο κλάδο σε βάρος του εμπορίου.

Ο **Συντελεστής Χωροθέτησης Εμπορίου (LQ — Location Quotient)** διαμορφώνεται σε **0,86** για το σύνολο του εμπορικού τομέα, τοποθετώντας την Περιφέρεια στην **12η θέση πανελλαδικά**, σαφής υποεκπροσώπηση έναντι του εθνικού μέσου όρου. Εμβαθύνοντας στους επιμέρους κλάδους, το λιανικό εμπόριο εμφανίζει **LQ = 1,03** (οριακά πάνω από τον εθνικό μέσο όρο, 9η θέση) και το χονδρικό εμπόριο **LQ = 0,54** (12η θέση πανελλαδικά, έντονη υποεκπροσώπηση), εύρημα που υποδηλώνει την περιορισμένη παρουσία χονδρεμπορικών δραστηριοτήτων στη νησιωτική Περιφέρεια και τη δομική εξάρτηση από εξωπεριφερειακά κέντρα διανομής της **ηπειρωτικής χώρας**, κυρίως μέσω **ακτοπλοϊκής σύνδεσης** με την Αττική.

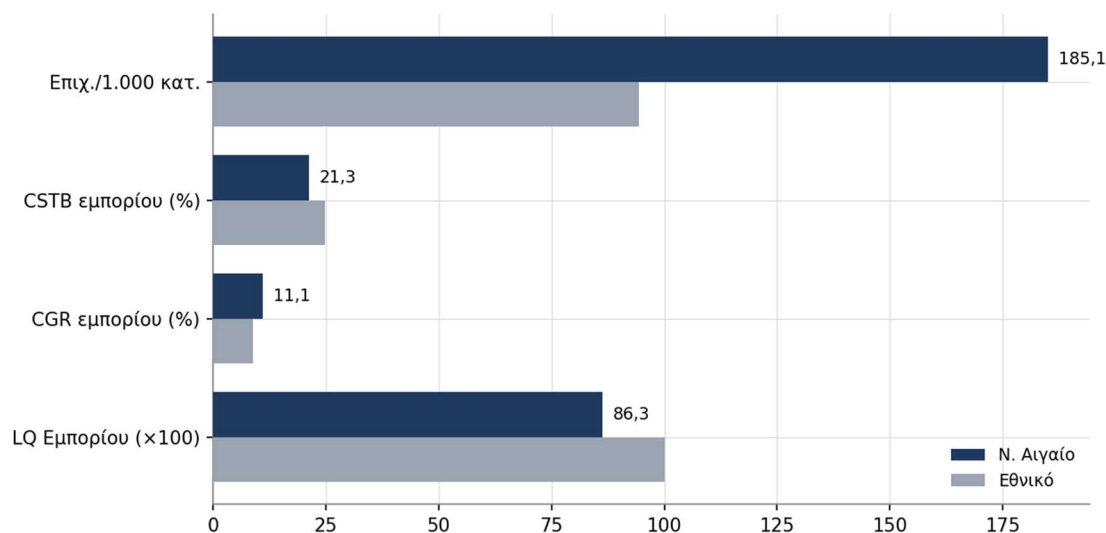
¹ Ως εμπορικές επιχειρήσεις νοούνται όσες έχουν δηλώσει ως κύριο τους ΚΑΔ ένα από τα 46.x.x (pure χονδρικό εμπόριο) ή 47.x.x (pure λιανικό εμπόριο), σύμφωνα με το NACE Rev. 2 (ΣΤΑΚΟΔ 2008). Η κατηγορία 45.x.x (Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο Μηχανοκίνητων Οχημάτων) διατηρείται ξεχωριστά, συμβατή με master queries B10/B11 και cross-Π πρακτική.

1.4 Δείκτες Δυναμικής Εμπορίου

Ο **Ρυθμός Ανάπτυξης Εμπορίου (CGR — Commerce Growth Rate)** της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για την περίοδο Οκτωβρίου 2024, Μαρτίου 2026 διαμορφώνεται σε **+11,06%** (2η θέση πανελλαδικά μετά την Αττική, +11,66%), τιμή σαφώς υψηλότερη του εθνικού μέσου όρου (+8,79%). Επιμέρους, το λιανικό εμπόριο καταγράφει CGR **+10,40%** (2η θέση) και το χονδρικό εμπόριο **+13,66%** (2η θέση), εύρημα που αναδεικνύει την Περιφέρεια ως μία από τις πιο δυναμικές σε όρους ανάπτυξης στη χώρα.

Ο **Ρυθμός Ίδρυσης Εμπορικών Επιχειρήσεων (CBFR — Commerce Business Formation Rate)** διαμορφώνεται σε **56,79%** (10η θέση πανελλαδικά), εύρημα που υποδηλώνει ότι περισσότερες από τις μισές νέες επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν στην Περιφέρεια κατά την περίοδο αναφοράς ανήκουν στον εμπορικό τομέα. Ο **Ρυθμός Παύσης Εμπορικών Επιχειρήσεων (CBCR — Commerce Business Closure Rate)** ανέρχεται σε **3,52%**, η χαμηλότερη τιμή πανελλαδικά (13η/13), σαφώς κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (5,48%), εύρημα που τεκμηριώνει **εξαιρετικά υψηλή ανθεκτικότητα** των εμπορικών επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Γράφημα 1.1 — Βασικοί Δείκτες Εμπορίου: Ν. Αιγαίο vs Εθνικό

Σημειώνεται ωστόσο ότι οι ρυθμοί διαγραφών της περιόδου ενδέχεται να έχουν επηρεαστεί από την εκκαθάριση του μητρώου ΓΕΜΗ (αναλυτική αναφορά στο **Κεφ. 2.2**). Στην περίπτωση του Νοτίου Αιγαίου, η ιδιαίτερα χαμηλή τιμή του CBCR ενδέχεται να αντανakλά υψηλή πραγματική ανθεκτικότητα του τοπικού εμπορίου παρά τη γενικότερη συρρίκνωση που παρατηρείται πανελλαδικά λόγω εκκαθάρισης ΓΕΜΗ.

1.5 Συντελεστές Χωροθέτησης/Τοπικής Εξειδίκευσης (LQ)

Οι **Συντελεστές Χωροθέτησης/Τοπικής Εξειδίκευσης (LQ — Location Quotient)** αποτυπώνουν τη σχετική θέση του εμπορικού τομέα της Περιφέρειας έναντι της εθνικής τομεακής δομής: τιμές LQ άνω του εθνικού μέσου όρου υποδηλώνουν υπερεκπροσώπηση,

ενώ τιμές κάτω από αυτόν υποδηλώνουν υποεκπροσώπηση. Η συνολική εμπορική δραστηριότητα του Νοτίου Αιγαίου εμφανίζει **LQ = 0,86** (12η θέση πανελλαδικά), σαφή υποεκπροσώπηση έναντι του εθνικού μέσου όρου, με το λιανικό εμπόριο στο **1,03** (οριακή υπερεκπροσώπηση) και το χονδρικό εμπόριο στο **0,54** (έντονη υποεκπροσώπηση).

Από τις **20 ομαδοποιημένες κατηγορίες ΣΤΑΚΟΔ** του εμπορικού τομέα (11 λιανικού και 9 χονδρικού)², **μόνο 3 ξεπερνούν τον εθνικό μέσο όρο** (και οι 3 στο λιανικό εμπόριο), εύρημα που αποτυπώνει το περιορισμένο εύρος της εμπορικής εξειδίκευσης της Περιφέρειας, εικόνα συμβατή με την έντονα τουριστική ταυτότητά της και τη σαφή κυριαρχία της Εστίασης & Καταλυμάτων στο επιχειρηματικό προφίλ.

Στο **λιανικό εμπόριο**, η κορυφαία υπερεκπροσώπηση εντοπίζεται στα **Κοσμήματα & Ωρολόγια (RET_JEWELRY: 628 επιχειρήσεις, LQ = 2,43)**, η **υψηλότερη τιμή πανελλαδικά** για την κατηγορία. Η συγκέντρωση εντοπίζεται κυρίως στα κέντρα **πολυτελούς τουρισμού** (Μύκονος, Ρόδος, Σαντορίνη), όπου κοσμηματοπωλεία υψηλής αξίας εξυπηρετούν αγορές διεθνών επισκεπτών. Σε απόλυτο μέγεθος, σημαντική παρουσία εμφανίζουν επίσης τα **Τρόφιμα/Ποτά/Καπνός Λιανικού Εμπορίου** (αν και οριακά κάτω από τον εθνικό μέσο όρο: **RET_FOOD: 2.508 επιχειρήσεις, LQ = 0,95**), το **Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο (RET_MISC: 2.133 επιχειρήσεις, LQ = 1,65)** και η **Ένδυση/Υπόδηση/Αθλητικά (RET_FASHION: 2.088 επιχειρήσεις, LQ = 1,30)**. Το **Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο** περιλαμβάνει εξειδικευμένες δραστηριότητες (οπτικά, μουσικά όργανα, είδη λαϊκής τέχνης, σουβενίρ) καθώς και μη εξειδικευμένα καταστήματα γενικού εμπορίου. Κοινό χαρακτηριστικό και των τεσσάρων κορυφαίων κατηγοριών (κοσμήματα, τρόφιμα, διάφορα, ένδυση) είναι ότι η ζήτησή τους επηρεάζεται σημαντικά από τις **τουριστικές ροές**, εύρημα που αποτελεί σημαντική ένδειξη για την εξάρτηση του λιανικού εμπορίου της Περιφέρειας από τον **εποχικό** τουρισμό.

Στο χονδρικό εμπόριο, καμία κατηγορία δεν εμφανίζει LQ άνω του εθνικού μέσου όρου. Η υψηλότερη σχετική τιμή καταγράφεται στο Χονδρικό Εμπόριο Τροφίμων, Ποτών & Καπνού (WHO_FOOD: 974 επιχειρήσεις, LQ = 0,77) που εξυπηρετεί κατά κύριο λόγο τον τομέα Εστίασης & Καταλυμάτων. Οι χαμηλότερες τιμές καταγράφονται στο Χονδρικό Εμπόριο Ένδυσης, Υπόδησης & Κλωστοϋφαντουργίας (WHO_FASHION: 157 επιχειρήσεις, LQ = 0,32), στο Χονδρικό Εμπόριο Κοσμημάτων & Ωρολογίων (WHO_JEWELRY: 18 επιχειρήσεις, LQ = 0,33), στο Χονδρικό Εμπόριο Ηλεκτρονικών & Τεχνολογίας (WHO_TECH: 92 επιχειρήσεις, LQ = 0,40) και στο Χονδρικό Εμπόριο Μηχανημάτων (WHO_MACH: 198 επιχειρήσεις, LQ = 0,41), ευρήματα που αποτελούν σημαντική ένδειξη για τη δομική εξάρτηση της Περιφέρειας από εξωπεριφερειακά κέντρα χονδρικής διανομής της ηπειρωτικής χώρας για

² Η ομαδοποίηση των διψήφιων ΚΑΔ 46 και 47 (χονδρικό και λιανικό εμπόριο, αντίστοιχα) σε 20 ομοιογενείς θεματικές κατηγορίες (11 λιανικού + 9 χονδρικού) γίνεται για διευκόλυνση της ανάγνωσης και της συγκριτικής ερμηνείας ανά τύπο εμπορεύματος (τρόφιμα, ένδυση, καύσιμα, οικιακός εξοπλισμός κ.ο.κ.). Η λίστα των κατηγοριών και η αντιστοίχισή τους σε υπο-ΚΑΔ τετραψήφια επίπεδα παρατίθεται στο Μεθοδολογικό Παράρτημα.

όλους τους εξειδικευμένους κλάδους, κυρίως λόγω της ακτοπλοϊκής εξάρτησης από τα κέντρα διανομής της Αττικής.

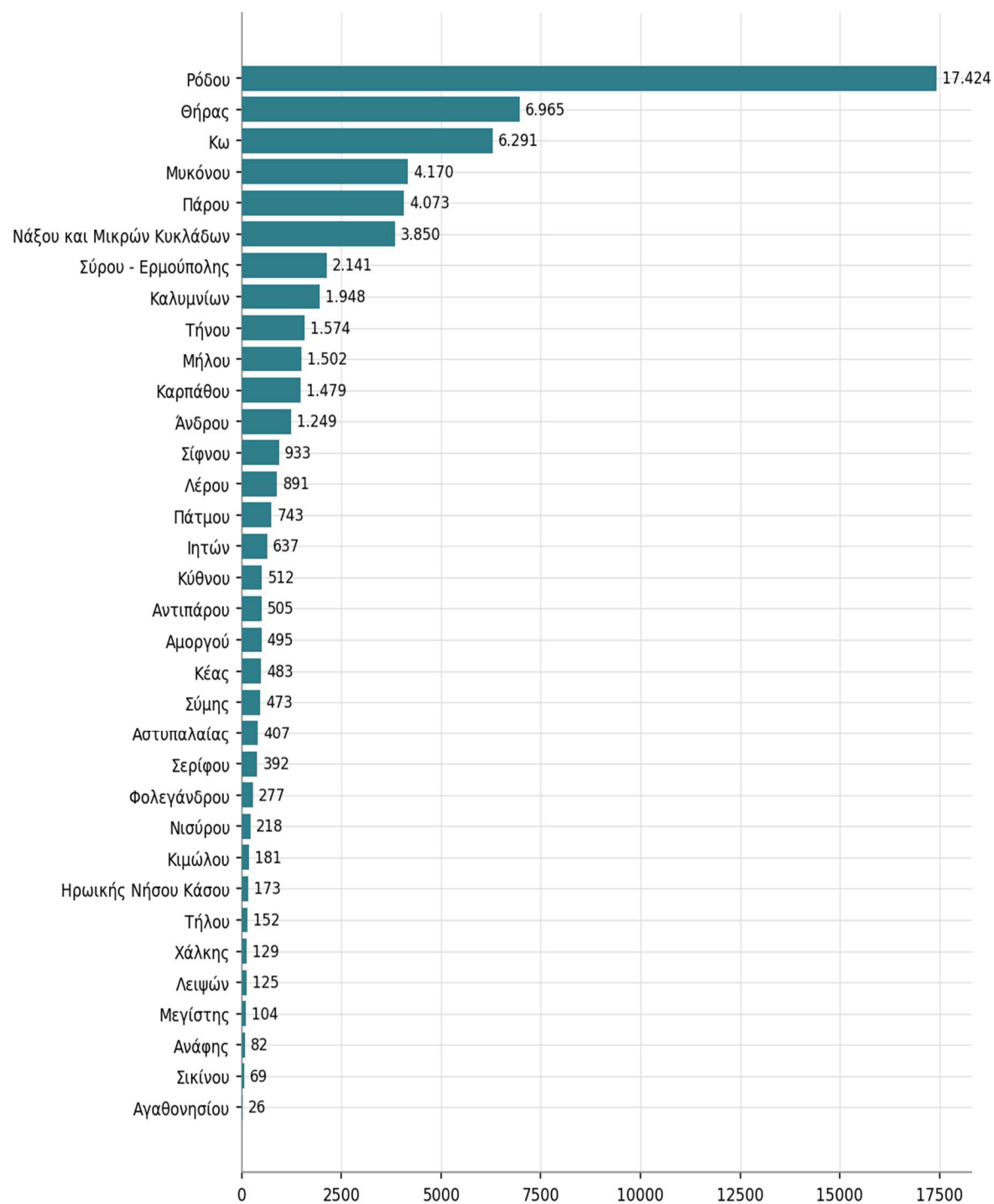
Πίνακας 1.2 — Σύνοψη LQ Εμπορικού Τομέα & Κατηγοριών

Κατηγορία	LQ	Παρατήρηση
Εμπορικός τομέας (σύνολο)	0,86	Σαφής υποεκπροσώπηση (12η/13)
Λιανικό εμπόριο	1,03	Οριακή υπερεκπροσώπηση
Χονδρικό εμπόριο	0,54	Έντονη υποεκπροσώπηση (12η/13)
Κοσμήματα & Ωρολόγια Λιανικού (RET_JEWELRY)	2,43	Υψηλότερη τιμή πανελλαδικά
Μη Ταξινομημένο Λιανικό (RET_MISC)	1,65	Συνδέεται με τουριστική ζήτηση
Ένδυση/Υπόδηση/Αθλητικά Λιανικού (RET_FASHION)	1,30	Τουριστικού προσανατολισμού
Χονδρικό Τροφίμων/Ποτών/Καπνού (WHO_FOOD)	0,77	Υψηλότερη τιμή χονδρικού
Χονδρικό Μηχανημάτων (WHO_MACH)	0,41	Έντονη υποεκπροσώπηση
Κοσμήματα & Ωρολόγια Χονδρικού (WHO_JEWELRY)	0,33	Έντονη υποεκπροσώπηση

1.6 Χωρική Κατανομή και Ανισοκατανομή

Η χωρική κατανομή των επιχειρήσεων στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει **έντονη συγκέντρωση** στον **Δήμο Ρόδου**, έδρα της ΠΕ Ρόδου και ένα από τα σημαντικότερα τουριστικά κέντρα της χώρας, αλλά και σε δύο άλλους **ιδιαίτερα** σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς, τους **Δήμους Θήρας** (Σαντορίνη) και **Κω**. Αθροιστικά οι τρεις αυτοί Δήμοι συγκεντρώνουν **30.680 επιχειρήσεις** (50,6% του συνόλου): **17.424** στον Δήμο Ρόδου (28,7%), **6.965** στον Δήμο Θήρας (11,5%) και **6.291** στον Δήμο Κω (10,4%). Ακολουθούν οι τουριστικά εξειδικευμένοι Δήμοι **Μυκόνου** (4.170 επιχειρήσεις, 6,9%), **Πάρου** (4.073, 6,7%) και **Νάξου και Μικρών Κυκλάδων** (3.850, 6,3%). Ο **Δήμος Σύρου-Ερμούπολης**, παρά τον ρόλο της Ερμούπολης ως **έδρας της Περιφέρειας**, αριθμεί **2.141 επιχειρήσεις** (3,5%), αναλογία σαφώς χαμηλότερη από τους τουριστικούς πόλους, εύρημα που αντανακλά τον διοικητικό προσανατολισμό του νησιού σε σχέση με τον τουριστικό.

Γράφημα 1.2 — Κατανομή Επιχειρήσεων ανά Δήμο

Ο **Συντελεστής Gini (G — Gini Index)**³ σε επίπεδο Δήμων ανέρχεται σε **0,686** για το σύνολο των επιχειρήσεων, μία από τις υψηλότερες τιμές πανελλαδικά, τιμή που υπερβαίνει σαφώς το κατώφλι του 0,50, κατατάσσοντας το Νότιο Αιγαίο στη ζώνη της έντονης περιφερειακής ανισοκατανομής. Η αντίστοιχη τιμή για το λιανικό εμπόριο διαμορφώνεται σε **0,713** και για το χονδρικό εμπόριο σε **0,636**, ευρήματα που τεκμηριώνουν την ισχυρή ανισοκατανομή της εμπορικής δραστηριότητας μεταξύ των Δήμων της Περιφέρειας. Ο **Δείκτης Hoover (H — Hoover Index)**⁴ ανέρχεται σε **0,174**, εύρημα που υποδηλώνει ότι θα απαιτείτο η μεταστέγαση του **17,4%** των επιχειρήσεων σε άλλο Δήμο για να επιτευχθεί πλήρης αναλογία με την πληθυσμιακή κατανομή. Συμπληρωματικά, ο **Σταθμισμένος Συντελεστής Μεταβλητότητας (Weighted CV — Weighted Coefficient of Variation)**⁵ διαμορφώνεται σε **0,479** για το σύνολο, **0,517** για το λιανικό εμπόριο και **0,554** για το χονδρικό εμπόριο. Οι σχετικά υψηλές τιμές και στις τρεις κατηγορίες αντανακλούν την παρουσία **ακραίων σημείων συγκέντρωσης** (κυρίως του Δήμου Ρόδου) σε συνδυασμό με την έντονη ανομοιομορφία πληθυσμού και τουριστικής δραστηριότητας μεταξύ νησιών.

Πέραν των παραπάνω, ο **Δείκτης Theil (T — Theil Index)**⁶ επιτρέπει την **αποάθροιση** της συνολικής ανισοκατανομής σε δύο συνιστώσες: την **inter-zone** (διαφορές μεταξύ ΠΕ) και την **intra-zone** (διαφορές εντός ΠΕ, μεταξύ Δήμων που ανήκουν στην ίδια ΠΕ). Για το σύνολο της επιχειρηματικότητας, ο **δείκτης Theil** ανέρχεται σε **1,053**, με το **67,9%** να αποδίδεται στη συνιστώσα intra-zone και το **32,1%** στην inter-zone. Η σύνθεση αυτή **είναι σαφώς διαφορετική** από τις ηπειρωτικές Περιφέρειες όπου η intra-zone συνιστώσα κυριαρχεί συντριπτικά (συνήθως 80%+): στο Νότιο Αιγαίο, οι ΠΕ διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους, ιδιαίτερα μεταξύ των μεγαλύτερων (Ρόδου, Κω) και των μικρότερων (ΠΕ Καρπάθου–Κάσου, ΠΕ Κέας–Κύθνου), εύρημα συμβατό με τη νησιωτική φύση της Περιφέρειας όπου κάθε ΠΕ αντιστοιχεί σε διαφορετικό συγκρότημα νησιών με διακριτό

³ Ο Συντελεστής Gini είναι ένας καθιερωμένος δείκτης ανισοκατανομής, που αναπτύχθηκε από τον Ιταλό στατιστικό Corrado Gini (1912). Λαμβάνει τιμές στο διάστημα [0, 1]: τιμή 0 υποδηλώνει πλήρη ισοκατανομή, τιμή 1 μέγιστη συγκέντρωση. Ενδεικτικές ζώνες ερμηνείας: τιμές κάτω από 0,30 υποδηλώνουν χαμηλή ανισοκατανομή, 0,30–0,50 μέτρια, άνω του 0,50 σημαντική συγκέντρωση. Στο παρόν δελτίο, ο Συντελεστής Gini εφαρμόζεται στον αριθμό επιχειρήσεων ανά Δήμο της Περιφέρειας.

⁴ Ο Δείκτης Hoover εκφράζει το ποσοστό μιας κατανομής που θα έπρεπε να ανακατανομηθεί γεωγραφικά ώστε να ταυτιστεί με μια άλλη - εν προκειμένω, η κατανομή επιχειρήσεων σε σύγκριση με την πληθυσμιακή κατανομή των Δήμων.

⁵ Ο Σταθμισμένος Συντελεστής Μεταβλητότητας (Weighted CV) εκφράζει τη σχετική διασπορά μιας μεταβλητής γύρω από τον σταθμισμένο μέσο της, λαμβάνοντας υπόψη το πληθυσμιακό μέγεθος κάθε γεωγραφικής μονάδας. Είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος στις ακραίες τιμές, και επομένως αναδεικνύει την ύπαρξη μερικών σημείων με δυσανάλογη συγκέντρωση.

⁶ Ο Δείκτης Theil ανήκει στην οικογένεια των εντροπικών δεικτών ανισοκατανομής και αναπτύχθηκε από τον Ολλανδό οικονομέτρη Henri Theil (1967). Παρουσιάζει την κρίσιμη ιδιότητα της πλήρους αποαθροισμότητας: η συνολική ανισοκατανομή μπορεί να αναλυθεί σε δύο προσθετικές συνιστώσες, την inter-zone (διαφορές μεταξύ ομάδων - εδώ, μεταξύ ΠΕ) και την intra-zone (διαφορές εντός των ομάδων - εδώ, μεταξύ Δήμων που ανήκουν στην ίδια ΠΕ). Όσο υψηλότερη είναι η intra-zone συνιστώσα, τόσο περισσότερο η ανισοκατανομή προέρχεται από εσωτερικές ανομοιομορφίες των ομάδων παρά από διαφορές μεταξύ τους.

αναπτυξιακό προφίλ. Στο χονδρικό εμπόριο η εικόνα ενισχύεται περαιτέρω (35,4% intra-zone / 64,6% inter-zone), εύρημα που υποδηλώνει την έντονη συγκέντρωση χονδρεμπορικής δραστηριότητας σε λίγες ΠΕ, κυρίως τις **ΠΕ Ρόδου και Κω**, που **συνδυάζουν έντονη τουριστική δραστηριότητα με σημαντική παρουσία μόνιμου πληθυσμού**, εύρημα που αποτελεί σημαντική ένδειξη για **πιθανή συσχέτιση** της χονδρεμπορικής βιωσιμότητας με την παρουσία επαρκούς εσωτερικής ζήτησης πέραν της εποχικής τουριστικής.

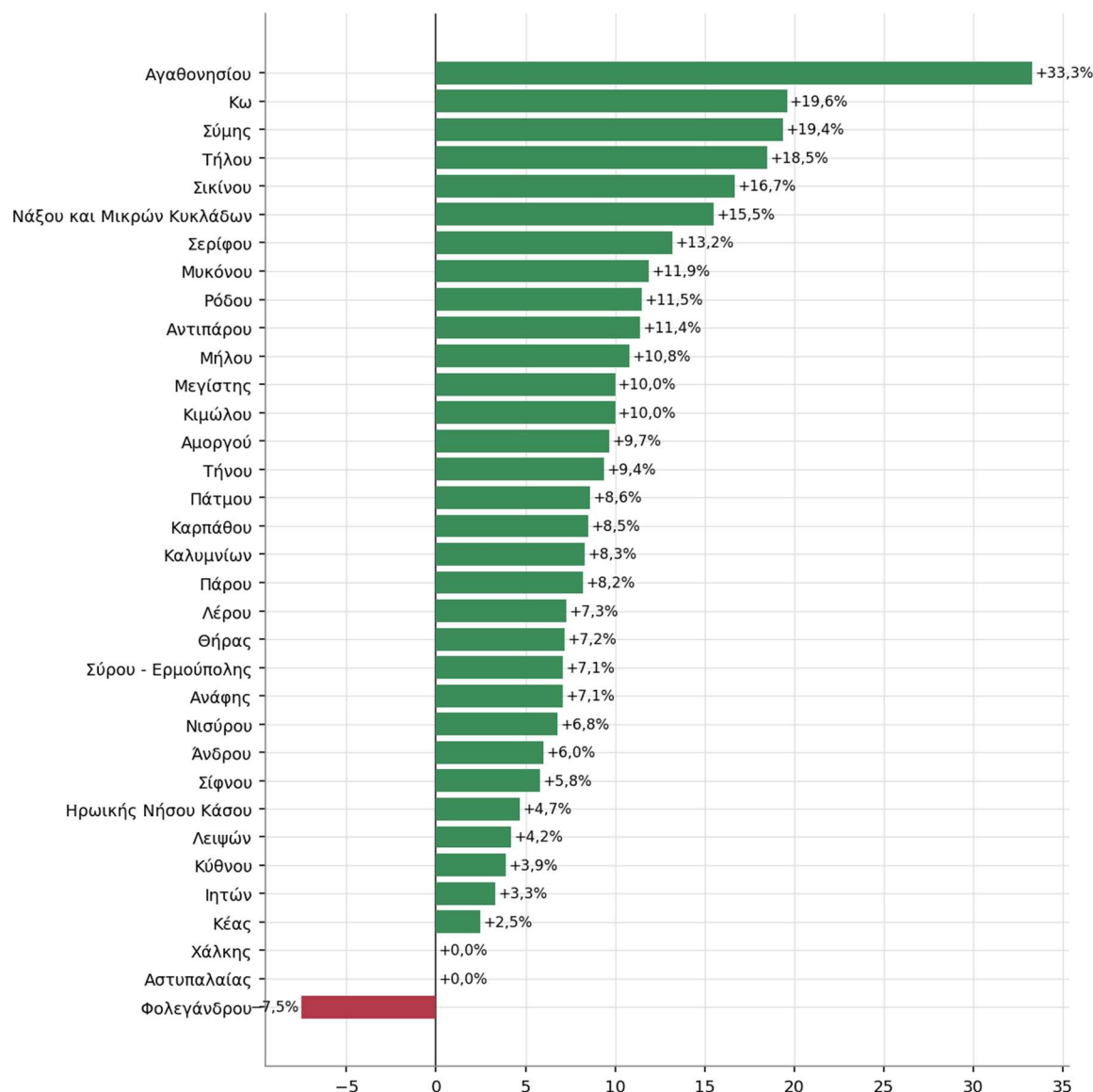
Πίνακας 1.3 — Δείκτες Ανισοκατανομής Εμπορίου ανά Επίπεδο

Δείκτης	Σύνολο	Λιανικό	Χονδρικό
Gini (επίπεδο Δήμων)	0,686	0,713	0,636
Gini (επίπεδο ΠΕ)	0,435	0,483	0,506
Hoover (Δήμοι)	0,174	0,175	0,182
Hoover (ΠΕ)	0,167	0,146	0,156
Weighted CV (Δήμοι)	0,479	0,517	0,554
Theil Total	1,053	1,084	0,858
Theil intra-zone (%)	67,9%	60,4%	35,4%
Theil inter-zone (%)	32,1%	39,6%	64,6%

1.7 Δυναμική και Αναδυόμενες Ζώνες

Η χωρική κατανομή των ρυθμών ανάπτυξης αποκαλύπτει **έντονα** θετική δυναμική σχεδόν σε όλους τους Δήμους της Περιφέρειας. Στο **λιανικό εμπόριο**, ανάμεσα στους μεγάλους τουριστικούς Δήμους, ο **Δήμος Κω** καταγράφει τον υψηλότερο ρυθμό (**CGR = +18,96%** επί **1.255** επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου), εύρημα που αναδεικνύει την έντονη επέκταση της εμπορικής δραστηριότητας στο νησί. Ακολουθούν οι Δήμοι **Νάξου και Μικρών Κυκλάδων** (+15,16% επί 562 επιχειρήσεων), **Μυκόνου** (+12,78% επί 653 επιχειρήσεων), **Ρόδου** (+10,73% επί 3.240 επιχειρήσεων — υψηλός ρυθμός παρά τη μεγάλη απόλυτη βάση) και **Καλυμνίων** (+9,68% επί 442 επιχειρήσεων). Η **Σύρος-Ερμούπολη** (έδρα της Περιφέρειας) εμφανίζει επίσης θετική δυναμική (+8,73% επί 361 επιχειρήσεων), αν και υπολειπόμενη των κορυφαίων τουριστικών Δήμων.

Γράφημα 1.3 — Ρυθμοί Ανάπτυξης Εμπορίου (CGR) ανά Δήμο

Στο **χονδρικό εμπόριο**, οι ρυθμοί είναι ακόμη πιο έντονα θετικοί. Ο **Δήμος Κω** καταγράφει τον υψηλότερο ρυθμό (**CGR = +21,53%** επί 412 επιχειρήσεων), ακολουθούμενος από τους Δήμους **Νάξου και Μικρών Κυκλάδων** (+17,09% επί 137 επιχειρήσεων), **Πάρου** (+15,04% επί 153 επιχειρήσεων), **Ρόδου** (+13,90% επί 1.049 επιχειρήσεων) και **Θήρας** (+11,79% επί 237 επιχειρήσεων). Οι **ταυτόχρονες αυξήσεις σε όλους τους μεγάλους τουριστικούς Δήμους** τεκμηριώνουν την επέκταση των χονδρεμπορικών δραστηριοτήτων που υποστηρίζουν την τουριστική αγορά (WHO_FOOD, WHO_HOME), εύρημα συνεπές με **την όλο και αυξανόμενη τουριστική ζήτηση** που καταγράφεται στην Περιφέρεια. Αναλυτικότερη διασταύρωση των κλάδων ΣΤΑΚΟΔ που αναπτύσσονται ανά Δήμο παρουσιάζεται στο **Κεφάλαιο 3** (Χωρική Διάσταση Επιχειρηματικότητας).

Τέλος, είναι χαρακτηριστικό ότι **κανένας Δήμος δεν εμφανίζει αρνητικό CGR** στο λιανικό ή χονδρικό εμπόριο, εύρημα που διαφοροποιεί το Νότιο Αιγαίο από τις περισσότερες ηπειρωτικές Περιφέρειες και τεκμηριώνει την ανθεκτικότητα της τοπικής εμπορικής δραστηριότητας έναντι της εκκαθάρισης του μητρώου ΓΕΜΗ.

Πίνακας 1.4 — Ρυθμοί Ανάπτυξης Εμπορίου ανά Δήμο

Δήμος	ΠΕ	Nt λιαν.	CGR λιαν.	Nt χονδ.	CGR χονδ.
Δήμος Ρόδου	Ρόδου	3.240	+10,7%	1.049	+13,9%
Δήμος Κω	Κω	1.255	+19,0%	412	+21,5%
Δήμος Θήρας	Θήρας	941	+6,1%	237	+11,8%
Δήμος Μυκόνου	Μυκόνου	653	+12,8%	128	+7,6%
Δήμος Πάρου	Πάρου	599	+6,6%	153	+15,0%
Δήμος Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	Νάξου	562	+15,2%	137	+17,1%
Δήμος Καλυμνίων	Καλύμνου	442	+9,7%	94	+2,2%
Δήμος Σύρου - Ερμούπολης	Σύρου	361	+8,7%	120	+2,6%
Δήμος Τήνου	Τήνου	257	+7,5%	45	+21,6%
Δήμος Καρπάθου	Καρπάθου	224	+8,2%	45	+9,8%
Δήμος Λέρου	Καλύμνου	230	+7,0%	34	+9,7%
Δήμος Άνδρου	Άνδρου	204	+4,1%	26	+23,8%
Δήμος Πάτμου	Καλύμνου	178	+6,6%	24	+26,3%
Δήμος Μήλου	Μήλου	148	+8,0%	26	+30,0%
Δήμος Σίφνου	Μήλου	120	+6,2%	26	+4,0%
Δήμος Σύμης	Ρόδου	100	+19,1%	17	+21,4%
Δήμος Ιητών	Θήρας	81	+3,9%	12	+0,0%
Δήμος Αντιπάρου	Πάρου	75	+10,3%	13	+18,2%
Δήμος Κέας	Κέας	71	+1,4%	11	+10,0%
Δήμος Αμοργού	Νάξου	60	+3,5%	19	+35,7%
Δήμος Κύθνου	Κέας	70	+2,9%	9	+12,5%
Δήμος Αστυπалаίας	Καλύμνου	53	+0,0%	15	+0,0%
Δήμος Νισύρου	Κω	56	+7,7%	7	+0,0%
Δήμος Σερίφου	Μήλου	46	+15,0%	14	+7,7%
Δήμος Ηρωικής Νήσου Κάσου	Καρπάθου	42	+5,0%	3	+0,0%
Δήμος Φολεγάνδρου	Θήρας	34	-5,6%	3	-25,0%
Δήμος Τήλου	Ρόδου	25	+25,0%	7	+0,0%
Δήμος Λειψών	Καλύμνου	23	+4,5%	2	+0,0%
Δήμος Κιμώλου	Μήλου	21	+10,5%	1	+0,0%
Δήμος Μεγίστης	Ρόδου	19	+11,8%	3	+0,0%
Δήμος Ανάφης	Θήρας	12	+9,1%	3	+0,0%
Δήμος Χάλκης	Ρόδου	13	+0,0%	1	+0,0%
Δήμος Αγαθονησίου	Καλύμνου	12	+33,3%	0	+0,0%
Δήμος Σικίνου	Θήρας	7	+16,7%	0	+0,0%

1.8 Δείκτης Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής (RBDI)

Ο σύνθετος **Δείκτης Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής (RBDI** — Regional Business Dynamism Index) αποτιμά τη συνολική επιχειρηματική δυναμική της Περιφέρειας με βάση τέσσερις συνιστώσες: τον ρυθμό δημιουργίας εμπορικών επιχειρήσεων (CBFR), τον ρυθμό διατήρησης υφιστάμενων (Retention Rate), τη σχετική εξειδίκευση στο εμπόριο (LQ Εμπορίου) και την κλαδική ποικιλομορφία της **συνολικής τοπικής οικονομίας** (Entropy Index σε όλους τους κλάδους NACE)⁷. Οι δύο πρώτες συνιστώσες αποτυπώνουν τη δυναμική του εμπορικού τομέα, ενώ η LQ και η Entropy αποτυπώνουν τη **διαρθρωτική θέση** του εμπορίου στην ευρύτερη οικονομία της Περιφέρειας. Για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο RBDI διαμορφώνεται σε **0,323**, τιμή που τοποθετεί την Περιφέρεια στην **12η θέση μεταξύ των δεκατριών Περιφερειών της χώρας**, στη ζώνη «Περιορισμένη Επιχειρηματική Δυναμική» (εύρος 0,00–0,39).

Η κατάταξη αυτή προκύπτει από τη συμβολή και των τεσσάρων συνιστωσών: **CBFR 0,57**, **Retention Rate 1,00** (η υψηλότερη πανελλαδικά — **εξαιρετική** διατήρηση υφιστάμενων), **LQ εμπορίου 0,86** (σαφής υποεκπροσώπηση) και **Entropy Index 2,93** (η χαμηλότερη πανελλαδικά — έντονη μονοθεματική κλαδική σύνθεση της τοπικής οικονομίας με υπέρβαρος του τουριστικού τομέα). Η χαμηλή κατάταξη οφείλεται στις δύο διαρθρωτικές συνιστώσες (**LQ κάτω από τον εθνικό μέσο όρο** και χαμηλή κλαδική ποικιλομορφία), εύρημα που αντανάκλα την κυρίαρχη βαρύτητα του τουριστικού τομέα στην ευρύτερη οικονομία. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η συγκρατημένη τιμή του RBDI **δεν συνιστά ένδειξη αδυναμίας** της οικονομίας του Νοτίου Αιγαίου: η Περιφέρεια στηρίζεται κυρίως στον τουρισμό, οικονομική δραστηριότητα διεθνούς εμβέλειας **που δεν αποτυπώνεται στους εμπορικούς δείκτες που συνθέτουν τον RBDI**. Παράλληλα, ο **εξαιρετικά υψηλός Retention Rate (1,00)** και ο πανελλαδικά κορυφαίος ρυθμός CGR (+11,06%, 2η θέση) αποτελούν σημαντικές ενδείξεις υψηλής ανθεκτικότητας και δυναμικής του τοπικού εμπορίου. Η αναλυτική ερμηνεία του δείκτη, η αποάθροιση των συνιστωσών και η συγκριτική τοποθέτηση της Περιφέρειας παρουσιάζονται στο **Κεφάλαιο 6**.

⁷ Ο Δείκτης Εντροπίας (Shannon Entropy Index) μετρά την κλαδική ποικιλομορφία της τοπικής οικονομίας. Υπολογίζεται με τη φόρμουλα $H = -\sum (p_i \times \ln(p_i))$, όπου p_i είναι το μερίδιο των επιχειρήσεων του διψήφιου ΚΑΔ i επί του συνόλου των επιχειρήσεων της Περιφέρειας. Υψηλότερη τιμή σημαίνει μεγαλύτερη κλαδική ποικιλία.

Κεφάλαιο 2 — Γενική Εικόνα Επιχειρηματικότητας

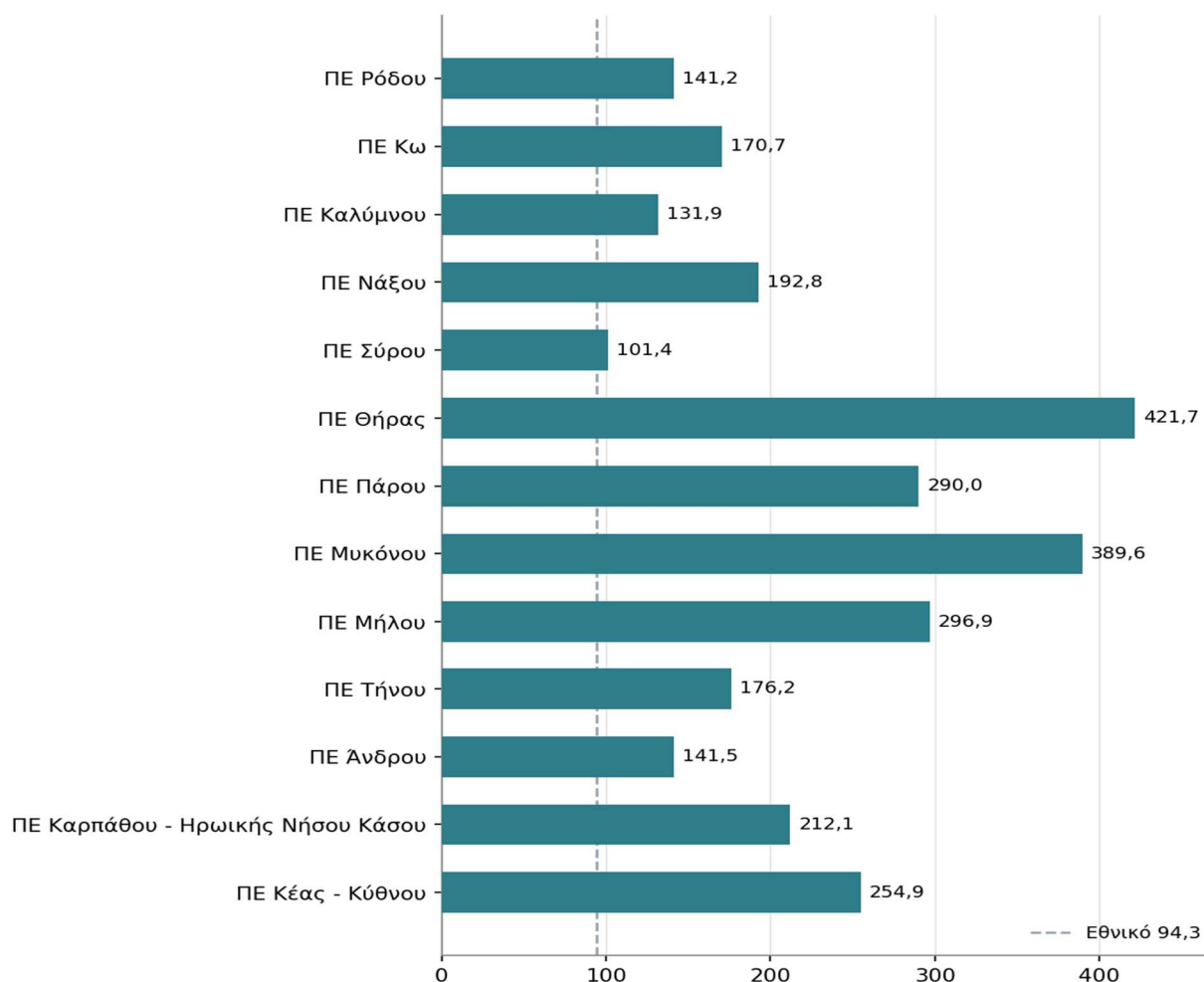
2.1 Κατανομή σε Επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου οργανώνεται διοικητικά σε δεκατρείς Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ), καθεμία από τις οποίες παρουσιάζει διακριτά χαρακτηριστικά πληθυσμού, έκτασης και επιχειρηματικής δραστηριότητας. Πρόκειται για εξ ολοκλήρου νησιωτική Περιφέρεια με πάνω από 50 κατοικημένα νησιά που εκτείνονται γεωγραφικά στα δύο νησιωτικά συμπλέγματα των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων. Πολλά εξ αυτών αποτελούν τουριστικούς προορισμούς διεθνούς εμβέλειας, με κορυφαίους τη Σαντορίνη, τη Μύκονο, τη Ρόδο, την Κω, την Πάρο και τη Νάξο. Το τουριστικό προφίλ της Περιφέρειας συμπληρώνεται από τα υπόλοιπα νησιά, τα οποία ως επί το πλείστον εξαρτώνται αποκλειστικά από την τουριστική δραστηριότητα. Σε επίπεδο κατανομής της επιχειρηματικής δραστηριότητας μεταξύ των δεκατριών ΠΕ, η ΠΕ Ρόδου συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μερίδιο κατά φθίνουσα σειρά μεγέθους, με **18.282** ενεργές επιχειρήσεις (**30,1%** του συνόλου) και **129.521** κατοίκους (**39,5%** του πληθυσμού). Ακολουθούν, με σαφώς μικρότερα μεγέθη, η ΠΕ Θήρας με **8.030** επιχειρήσεις (**13,2%**) και **19.044** κατοίκους (**5,8%**), η ΠΕ Κω με **6.509** επιχειρήσεις (**10,7%**) και **38.137** κατοίκους (**11,6%**), η ΠΕ Πάρου με **4.578** επιχειρήσεις (**7,5%**) και **15.785** κατοίκους (**4,8%**), η ΠΕ Νάξου με **4.345** επιχειρήσεις (**7,2%**) και **22.539** κατοίκους (**6,9%**), η ΠΕ Μυκόνου με **4.170** επιχειρήσεις (**6,9%**) και **10.704** κατοίκους (**3,3%**) και η ΠΕ Καλύμνου με **4.140** επιχειρήσεις (**6,8%**) και **31.383** κατοίκους (**9,6%**). Οι υπόλοιπες έξι ΠΕ (Μήλου, Σύρου, Καρπάθου - Ηρωικής Νήσου Κάσου, Τήνου, Άνδρου, Κέας - Κύθνου) συγκεντρώνουν το εναπομένον **17,6%** της επιχειρηματικής βάσης της Περιφέρειας, με μερίδια από **5,0%** έως **1,6%**.

Η αναλογία επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους εμφανίζει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δεκατριών ΠΕ. Την υψηλότερη αναλογία καταγράφει η ΠΕ Θήρας με 421,7 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους, σαφώς πάνω από τον περιφερειακό μέσο όρο και ισχυρή ένδειξη ότι σημαντικό μέρος των καταγεγραμμένων επιχειρήσεων ανήκει σε μη μόνιμους κατοίκους, οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι τις αυξημένες εποχικές τουριστικές ροές δημιουργούν εποχικές επιχειρήσεις που λειτουργούν στο νησί χωρίς οι ιδιοκτήτες τους να συνυπολογίζονται στον τοπικό πληθυσμό, διογκώνοντας τεχνητά την αναλογία επιχειρήσεων ανά κάτοικο. Ακολουθούν η ΠΕ Μυκόνου με 389,6, η ΠΕ Μήλου με 296,9, η ΠΕ Πάρου με 290,0, η ΠΕ Κέας - Κύθνου με 254,9, η ΠΕ Καρπάθου - Ηρωικής Νήσου Κάσου με 212,1, η ΠΕ Νάξου με 192,8, η ΠΕ Τήνου με 176,2, η ΠΕ Κω με 170,7, η ΠΕ Άνδρου με 141,5, η ΠΕ Ρόδου με 141,2 και η ΠΕ Καλύμνου με 131,9 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους. Τη χαμηλότερη αναλογία καταγράφει η ΠΕ Σύρου με 101,4, παρά τον διοικητικό ρόλο της Ερμούπολης ως έδρας της Περιφέρειας. Το εύρημα είναι ενδεικτικό μιας πιο διαφοροποιημένης τοπικής επιχειρηματικής βάσης σε σχέση με τα μονοθεματικά τουριστικά νησιά της Περιφέρειας, όπου η επιχειρηματικότητα συνδέεται σχεδόν αποκλειστικά με την τουριστική δραστηριότητα. Ο περιφερειακός μέσος όρος (185,1) είναι σχεδόν διπλάσιος του εθνικού μέσου όρου (94,3 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους), αποτελώντας την υψηλότερη επιχειρηματική πυκνότητα πανελλαδικά. Σε επίπεδο νησιωτικών συμπλεγμάτων, οι Κυκλάδες εμφανίζουν αισθητά υψηλότερη πυκνότητα (248,7 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους) από τα Δωδεκάνησα (147,9), διαφορά της τάξης

του **68%** που αντανακλά τη διαφορετική σύνθεση μεταξύ μικρότερων κυκλαδίτικων προορισμών εξειδικευμένου τουρισμού και των μεγαλύτερων νησιών της Δωδεκανήσου, τα οποία υπερτερούν σε πληθυσμιακά μεγέθη και εμφανίζουν περισσότερο διαφοροποιημένα παραγωγικά και επιχειρηματικά πρότυπα.

Γράφημα 2.1 — Αναλογία Επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους ανά ΠΕ

Περιφερειακή Ενότητα	Πληθυσμός 2021	% Πληθ.	Επιχειρήσεις (Nt)	Επιχ./1.000 κατ.
ΠΕ Ρόδου	129.521	39,5%	18.282	141,2
ΠΕ Θήρας	19.044	5,8%	8.030	421,7
ΠΕ Κω	38.137	11,6%	6.509	170,7
ΠΕ Πάρου	15.785	4,8%	4.578	290,0
ΠΕ Νάξου	22.539	6,9%	4.345	192,8
ΠΕ Μυκόνου	10.704	3,3%	4.170	389,6
ΠΕ Καλύμνου	31.383	9,6%	4.140	131,9
ΠΕ Μήλου	10.130	3,1%	3.008	296,9
ΠΕ Σύρου	21.124	6,4%	2.141	101,4
ΠΕ Καρπάθου - Ηρωικής Νήσου Κάσου	7.790	2,4%	1.652	212,1

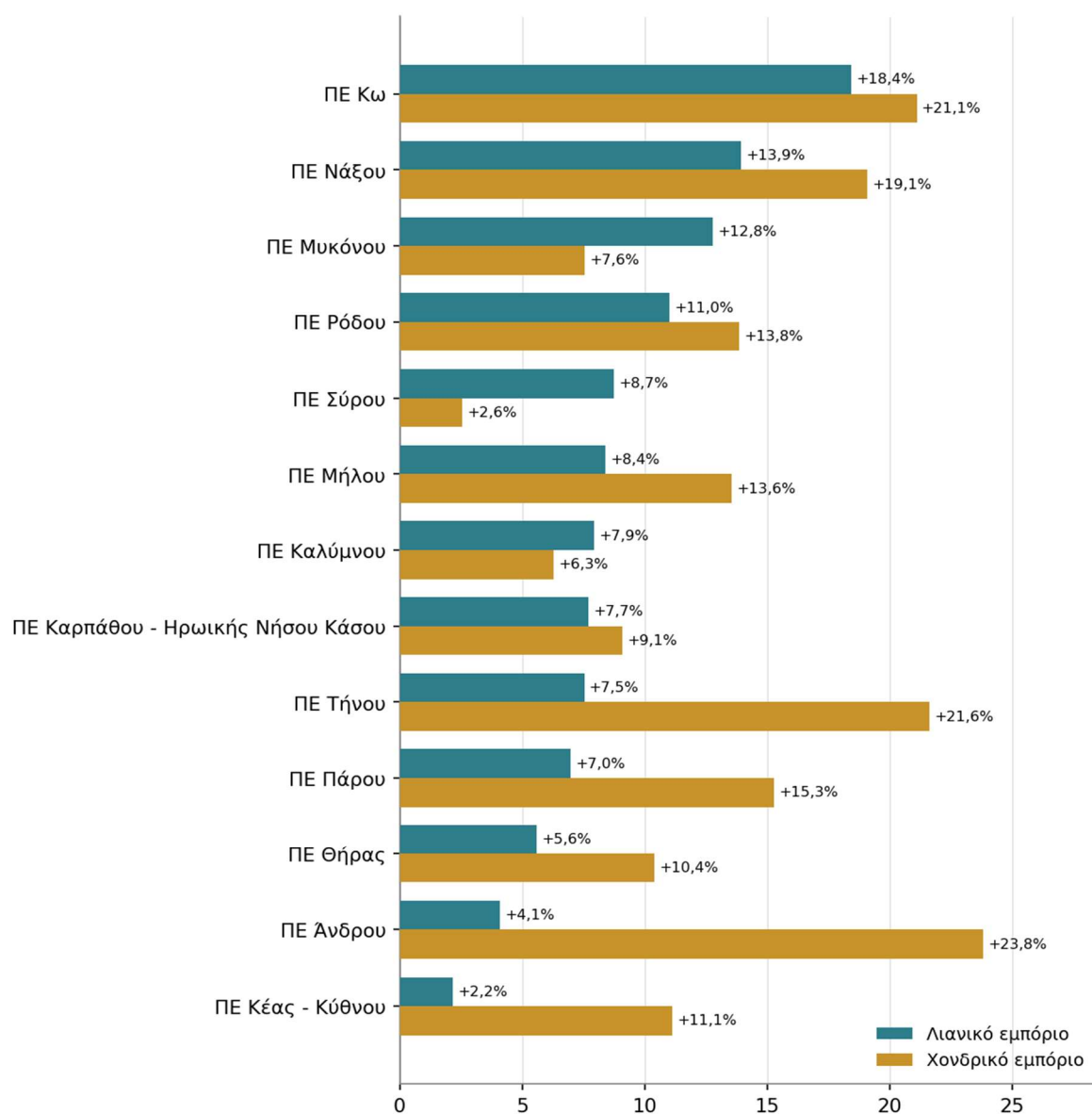
Περιφερειακή Ενότητα	Πληθυσμός 2021	% Πληθ.	Επιχειρήσεις (Nt)	Επιχ./1.000 κατ.
ΠΕ Τήνου	8.934	2,7%	1.574	176,2
ΠΕ Άνδρου	8.826	2,7%	1.249	141,5
ΠΕ Κέας - Κύθνου	3.903	1,2%	995	254,9
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (Σύνολο)	327.820	100,0%	60.673	185,1

2.2 Ρυθμοί Ανάπτυξης ανά ΠΕ

Η αναπτυξιακή δυναμική του εμπορικού τομέα την περίοδο Οκτωβρίου 2024 έως Μαρτίου 2026 διαφοροποιείται μεταξύ των δεκατριών ΠΕ της Περιφέρειας. Συνολικά η Περιφέρεια καταγράφει Ρυθμό Ανάπτυξης Εμπορίου (CGR — Commerce Growth Rate) **+10,40%** στο λιανικό και **+13,66%** στο χονδρικό, τιμές που τοποθετούν το Νότιο Αιγαίο στη 2η θέση πανελλαδικά σε αναπτυξιακή δυναμική εμπορίου, μετά την Αττική. Στο λιανικό εμπόριο, τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης καταγράφει η ΠΕ Κω με CGR Λιανικού **+18,43%**, ακολουθούμενη από τις ΠΕ Νάξου (**+13,92%**), Μυκόνου (**+12,78%**) και Ρόδου (**+11,01%**), τιμές οι οποίες υπερβαίνουν σαφώς τον περιφερειακό μέσο όρο. Στο χονδρικό εμπόριο, η ανάγνωση των κορυφαίων ρυθμών απαιτεί διάκριση μεταξύ ΠΕ με μικρή και μεγαλύτερη απόλυτη βάση. Οι ΠΕ Άνδρου (**+23,81%** επί 26 επιχειρήσεων χονδρικού) και Τήνου (**+21,62%** επί 45 επιχειρήσεων) εμφανίζουν ονομαστικά τις υψηλότερες επιδόσεις, ωστόσο επί πολύ μικρής απόλυτης βάσης που καθιστά τους ρυθμούς ευαίσθητους σε λίγες ιδρύσεις ή διαγραφές. Σε ουσιαστικότερη απόλυτη βάση, ξεχωρίζει η ΠΕ Κω με CGR Χονδρικού **+21,10%** επί 419 επιχειρήσεων, ακολουθούμενη από τις ΠΕ Νάξου (**+19,08%**, 156 επιχειρήσεις), Πάρου (**+15,28%**, 166 επιχειρήσεις) και Ρόδου (**+13,85%** επί της μεγαλύτερης απόλυτης βάσης της Περιφέρειας με **1.077** επιχειρήσεις χονδρικού). Παρατηρείται διαφοροποίηση στις κατατάξεις των δύο κατηγοριών εμπορίου, με την ΠΕ Κω να εμφανίζει υψηλούς ρυθμούς σε αμφότερες. Η ΠΕ Άνδρου, παρά την κορυφαία ονομαστική επίδοση στο χονδρικό, παρουσιάζει έναν από τους χαμηλότερους ρυθμούς στο λιανικό (**+4,08%**). Οι υπόλοιπες ΠΕ κινούνται σε ρυθμούς μεταξύ **+2,17%** και **+8,73%** στο λιανικό και μεταξύ **+2,56%** και **+15,28%** στο χονδρικό. Τις χαμηλότερες τιμές καταγράφει η ΠΕ Κέας - Κύθνου στο λιανικό εμπόριο (**+2,17%**) και η ΠΕ Σύρου στο χονδρικό (**+2,56%**), παρά τους θετικούς συνολικούς περιφερειακούς ρυθμούς.

Σημειώνεται ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (Οκτώβριος 2024 έως Μάρτιος 2026) πραγματοποιήθηκε εκκαθάριση στο μητρώο του ΓΕΜΗ, η οποία οδήγησε στην πανελλαδική διαγραφή **65.334** ανενεργών εγγραφών, κυρίως αδρανοποιημένων ατομικών επιχειρήσεων, εκ των οποίων περίπου 15 χιλιάδες αφορούν εμπορικές επιχειρήσεις (~**2,6%** της εμπορικής βάσης Οκτωβρίου 2024). Η εκκαθάριση επηρεάζει τους ρυθμούς ανάπτυξης τόσο του συνόλου της επιχειρηματικότητας όσο και του εμπορίου, καθώς οι διαγραφές ανενεργών εγγραφών προστίθενται στις πραγματικές παύσεις της περιόδου αναφοράς στον υπολογισμό του δείκτη. Συνεπώς, οι ρυθμοί CGR που παρουσιάζονται στο παρόν δελτίο ενδέχεται να υποεκτιμούν την πραγματική εμπορική δυναμική της Περιφέρειας. Πρόκειται για εύρημα που χρήζει διαχρονικής παρακολούθησης σε μελλοντικά δελτία αναφοράς, όταν και θα έχει εξομαλυνθεί η επίδραση της εκκαθάρισης του μητρώου.

Γράφημα 2.2 — Ρυθμοί Ανάπτυξης Εμπορίου ανά ΠΕ

Πίνακας 2.2 — Ρυθμοί Ανάπτυξης Εμπορίου ανά ΠΕ (Οκτ. 2024 → Μάρ. 2026)

Περιφερειακή Ενότητα	CGR Λιανικού Εμπορίου	CGR Χονδρικού Εμπορίου
ΠΕ Κω	+18,43%	+21,10%
ΠΕ Νάξου	+13,92%	+19,08%
ΠΕ Μυκόνου	+12,78%	+7,56%
ΠΕ Ρόδου	+11,01%	+13,85%
ΠΕ Σύρου	+8,73%	+2,56%
ΠΕ Μήλου	+8,41%	+13,56%
ΠΕ Καλύμνου	+7,94%	+6,29%
ΠΕ Κάρπαθου - Ηρωικής Νήσου Κάσου	+7,69%	+9,09%

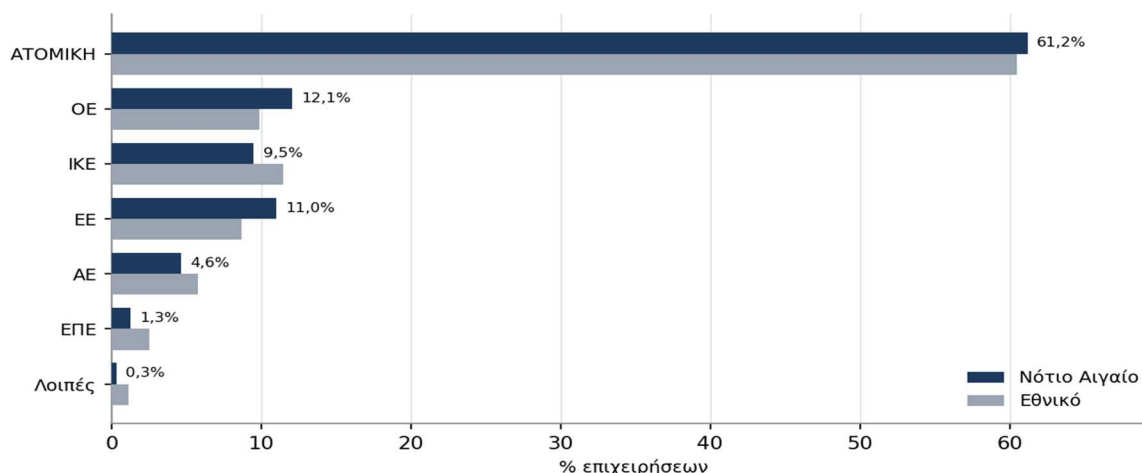
Περιφερειακή Ενότητα	CGR Λιανικού Εμπορίου	CGR Χονδρικού Εμπορίου
ΠΕ Τήνου	+7,53%	+21,62%
ΠΕ Πάρου	+6,98%	+15,28%
ΠΕ Θήρας	+5,60%	+10,39%
ΠΕ Άνδρου	+4,08%	+23,81%
ΠΕ Κέας - Κύθνου	+2,17%	+11,11%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (μ.ό.)	+10,40%	+13,66%

2.3 Νομικές Μορφές

Η ανάλυση των νομικών μορφών αναδεικνύει τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά του επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας. Οι Ατομικές Επιχειρήσεις συγκεντρώνουν **37.117** εγγραφές (**61,20%** του συνόλου), ποσοστό κοντά στον εθνικό μέσο όρο (**60,48%**), με μικρή θετική απόκλιση **0,72%**. Ακολουθούν οι Ομόρρυθμες Εταιρείες (ΟΕ) με **7.309** εγγραφές (**12,05%**), οι Ετερόρρυθμες Εταιρείες (ΕΕ) με **6.657** εγγραφές (**10,98%**) και οι Ιδιωτικές Κεφαλαιουχικές Εταιρείες (ΙΚΕ) με **5.763** εγγραφές (**9,50%**). Οι υπόλοιπες νομικές μορφές κατανέμονται σε Ανώνυμες Εταιρείες (ΑΕ) με **2.820** εγγραφές (**4,65%**), Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (ΕΠΕ) με 779 εγγραφές (**1,28%**) και λοιπές νομικές μορφές με 206 εγγραφές (**0,34%**).

Η συγκριτική εικόνα έναντι των εθνικών μεριδίων αναδεικνύει συμμετρικές αλλά συγκρατημένες αποκλίσεις. Στις προσωπικές εταιρικές μορφές, η μεγαλύτερη θετική απόκλιση καταγράφεται στις Ετερόρρυθμες Εταιρείες (ΕΕ **+2,26%** έναντι εθνικού **8,72%**) και στις Ομόρρυθμες (ΟΕ **+2,14%** έναντι **9,91%**). Οι Ατομικές Επιχειρήσεις ακολουθούν με μικρότερη απόκλιση (**+0,72%**). Στις κεφαλαιουχικές μορφές, η μεγαλύτερη αρνητική απόκλιση καταγράφεται στις Ιδιωτικές Κεφαλαιουχικές Εταιρείες (ΙΚΕ **-2,00%** έναντι **11,50%**), ακολουθούμενη από τις Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (ΕΠΕ **-1,22%**) και τις Ανώνυμες Εταιρείες (ΑΕ **-1,10%**). Η συνολική εικόνα παραπέμπει σε επιχειρηματικό ιστό κοντά στο εθνικό πρότυπο, με μικρή αναλογική μετακίνηση από τις κεφαλαιουχικές προς τις προσωπικές νομικές μορφές.

Γράφημα 2.3 — Κατανομή Νομικών Μορφών: Νότιο Αιγαίο vs Εθνικό

Πίνακας 2.3 — Νομικές Μορφές Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Νομική Μορφή	EL42 (Nt)	EL42 (%)	Εθνικό (%)	Διαφορά (μ.μ.)
ΑΤΟΜΙΚΗ	37.117	61,20%	60,48%	+0,72
ΟΕ	7.309	12,05%	9,91%	+2,14
ΙΚΕ	5.763	9,50%	11,50%	-2,00
ΕΕ	6.657	10,98%	8,72%	+2,26
ΑΕ	2.820	4,65%	5,75%	-1,10
ΕΠΕ	779	1,28%	2,51%	-1,22
Λοιπές	206	0,34%	1,13%	-0,79
ΣΥΝΟΛΟ	60.651	100,0%	100,0%	—

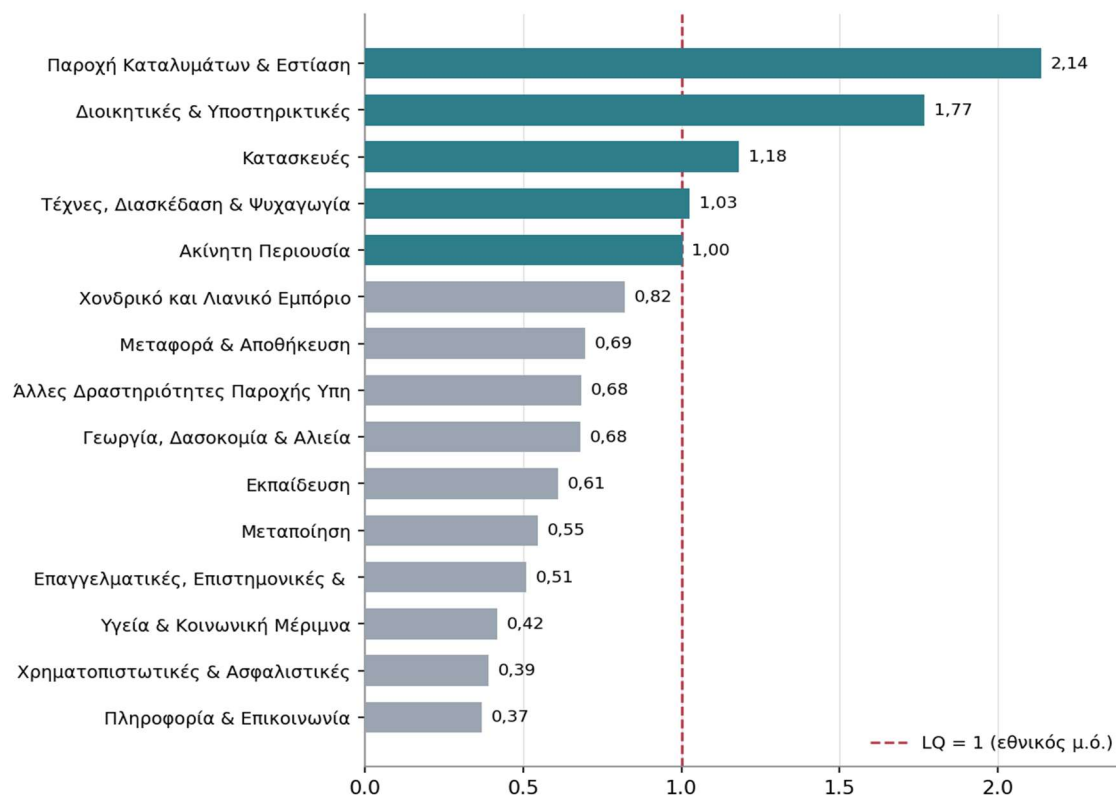
2.4 Κλαδική Σύνθεση

Η κλαδική σύνθεση της επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια αναδεικνύει τον τομέα Θ (Παροχή Καταλυμάτων & Εστίαση) ως τον κυρίαρχο, με **20.920** επιχειρήσεις (**34,05%** του συνόλου), μερίδιο σχεδόν διπλάσιο του εθνικού μέσου όρου (**15,93%**) που τοποθετεί το Νότιο Αιγαίο στη 2η θέση πανελλαδικά σε εξειδίκευση Καταλυμάτων και Εστίασης, αμέσως μετά τα Ιόνια Νησιά (**36,26%**), εικόνα συμβατή με τον μονοθεματικό τουριστικό χαρακτήρα της Περιφέρειας. Ακολουθεί ο τομέας Ζ (Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο) με **14.190** επιχειρήσεις (**23,10%**), μερίδιο που υπολείπεται του εθνικού μέσου όρου (**28,08%**). Έπονται ο τομέας ΣΤ (Κατασκευές) με **6.520** επιχειρήσεις (**10,61%**), ο τομέας Ν (Διοικητικές & Υποστηρικτικές Υπηρεσίες) με **3.720** επιχειρήσεις (**6,05%**), ο τομέας Η (Μεταφορά & Αποθήκευση) με **2.512** επιχειρήσεις (**4,09%**) και ο τομέας Γ (Μεταποίηση) με **2.458** επιχειρήσεις (**4,00%**). Συμπληρωματικά εμφανίζονται ο τομέας Μ (Επαγγελματικές, Επιστημονικές & Τεχνικές Δραστηριότητες) με **2.280** επιχειρήσεις (**3,71%**) και ο τομέας Λ (Ακίνητη Περιουσία) με **1.887** επιχειρήσεις (**3,07%**). Αθροιστικά, οι οκτώ αυτοί τομείς συγκεντρώνουν το **88,7%** του συνόλου της επιχειρηματικότητας της Περιφέρειας.

Η σύγκριση με τα εθνικά κλαδικά μερίδια αποτυπώνει υπερεκπροσώπηση σε 6 τομείς. Η υψηλότερη υπερεκπροσώπηση μεταξύ των τομέων με σημαντική απόλυτη βάση καταγράφεται στον τομέα Θ (Παροχή Καταλυμάτων & Εστίαση) με Συντελεστή Χωροθέτησης ($LQ = \text{Location Quotient}$) = 2,14, εύρημα συμβατό με τον τουριστικό χαρακτήρα και τη διεθνή εμβέλεια των μεγάλων τουριστικών προορισμών της Περιφέρειας (Μύκονος, Σαντορίνη, Ρόδος, Κως, Πάρος). Ο τομέας Ν (Διοικητικές & Υποστηρικτικές Υπηρεσίες) εμφανίζει $LQ = 1,77$, εύρημα που αντανάκλα την παρουσία ταξιδιωτικών γραφείων και υπηρεσιών υποστήριξης τουριστών. Ο τομέας ΣΤ (Κατασκευές) εμφανίζει $LQ = 1,18$, κατασκευαστική δραστηριότητα συνδεδεμένη με τον τουριστικό κύκλο και τη ζήτηση παραθεριστικής κατοικίας. Αντιθέτως, σαφής υποεκπροσώπηση καταγράφεται στους τομείς Δ (Παροχή Ηλεκτρικής Ενέργειας & Φυσικού Αερίου, $LQ = 0,22$), Ι (Πληροφορία & Επικοινωνία, $LQ = 0,37$), Κ (Χρηματοπιστωτικές & Ασφαλιστικές, $LQ = 0,39$) και Π (Υγεία & Κοινωνική Μέριμνα, $LQ = 0,42$). Ο Δείκτης Εντροπίας Shannon για το σύνολο της οικονομίας διαμορφώνεται σε 3,12 σε επίπεδο διψήφιου ΣΤΑΚΟΔ, τιμή που τοποθετεί την Περιφέρεια στην 12η θέση πανελλαδικά. Το εύρημα επιβεβαιώνει τη χαμηλή κλαδική διαφοροποίηση

της Περιφέρειας, η οποία ευνοείται από την κυριαρχία του τουριστικού τομέα. Σε επίπεδο επιμέρους Δήμων, η κυριαρχία του τομέα Θ είναι εντονότερη στα μικρά τουριστικά κυκλαδίτικα νησιά (Μήλος, Θήρα, Νάξος), με εξαίρεση τον Δήμο Σύρου - Ερμούπολης ο οποίος εμφανίζει πιο διαφοροποιημένη σύνθεση λόγω του διοικητικού του ρόλου ως έδρα της Περιφέρειας. Οι μεγαλύτεροι Δήμοι της Δωδεκανήσου (Ρόδος, Κως) εμφανίζουν επίσης πιο ισορροπημένη σύνθεση μεταξύ Καταλυμάτων & Εστίασης και Εμπορίου.

Γράφημα 2.4 — LQ ανά Τομέα Δραστηριότητας

Πίνακας 2.4 — Κλαδική Σύνθεση Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Τομείς NACE)

Τομέας	Όνομα	EL42	EL42 (%)	Εθνικό (%)	LQ
Θ	Παροχή Καταλυμάτων & Εστίαση	20.920	34,05%	15,93%	2,137
Ζ	Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	14.190	23,10%	28,08%	0,822
ΣΤ	Κατασκευές	6.520	10,61%	8,99%	1,181
Ν	Διοικητικές & Υποστηρικτικές	3.720	6,05%	3,42%	1,769
Η	Μεταφορά & Αποθήκευση	2.512	4,09%	5,88%	0,695
Γ	Μεταποίηση	2.458	4,00%	7,32%	0,547
Μ	Επαγγελματικές, Επιστημονικές & Τεχνικές	2.280	3,71%	7,30%	0,509
Λ	Ακίνητη Περιουσία	1.887	3,07%	3,06%	1,003
Σ	Άλλες Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών	1.780	2,90%	4,24%	0,684
Ρ	Τέχνες, Διασκέδαση & Ψυχαγωγία	1.417	2,31%	2,25%	1,026
Ο	Εκπαίδευση	729	1,19%	1,94%	0,610

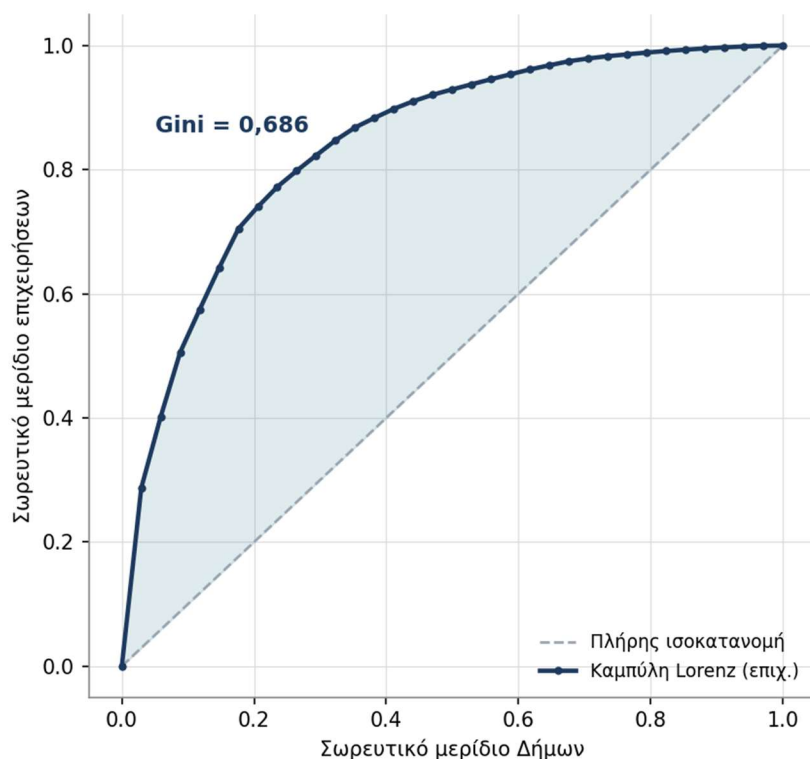
Τομέας	Όνομα	EL42	EL42 (%)	Εθνικό (%)	LQ
A	Γεωργία, Δασοκομία & Αλιεία	726	1,18%	1,74%	0,680
I	Πληροφορία & Επικοινωνία	705	1,15%	3,10%	0,370
K	Χρηματοπιστωτικές & Ασφαλιστικές	579	0,94%	2,41%	0,391
Π	Υγεία & Κοινωνική Μέριμνα	426	0,69%	1,66%	0,419
Λοιπές	Δ, Ε, Β, Ξ, Τ	588	0,96%	—	—

2.5 Χωρική Συγκέντρωση και Ανισότητες

Η κατανομή των επιχειρήσεων στην Περιφέρεια εμφανίζει σημαντικά συγκεντρωμένο πρότυπο επιχειρηματικότητας (Συντελεστής Gini = **0,686** σε επίπεδο Δήμων, Δείκτης Theil = **1,053**, Δείκτης Hoover = **0,174**). Η παρούσα ενότητα εμβαθύνει στη χωρική σύνθεση αυτής της ανισοκατανομής, εξετάζοντας τόσο τη συγκέντρωση σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και την εσωτερική δομή κάθε ΠΕ.

Σε επίπεδο μεμονωμένων Δήμων, η Περιφέρεια οργανώνεται γύρω από έναν κυρίαρχο πόλο: τον Δήμο Ρόδου με **17.424** επιχειρήσεις (**28,7%** του συνόλου της Περιφέρειας). Ακολουθούν, με σημαντική απόσταση, ο Δήμος Θήρας (Σαντορίνη) με **6.965** επιχειρήσεις (**11,5%**) και ο Δήμος Κω με **6.291** επιχειρήσεις (**10,4%**). Αθροιστικά, οι τρεις πρώτοι Δήμοι (Ρόδος, Θήρας, Κως) συγκεντρώνουν το **50,6%** της συνολικής επιχειρηματικότητας της Περιφέρειας. Ακολουθούν ο Δήμος Μυκόνου με **4.170** επιχειρήσεις (**6,9%**) και ο Δήμος Πάρου με **4.073** επιχειρήσεις (**6,7%**), με τους πέντε πρώτους Δήμους να ανέρχονται στο **64,2%** του συνόλου. Οι υπόλοιποι 29 Δήμοι συγκεντρώνουν αθροιστικά το εναπομένον **35,8%** της συνολικής επιχειρηματικότητας, με μερίδια που κυμαίνονται από **6,3%** (Δήμος Νάξου και Μικρών Κυκλάδων) έως **0,04%** (Δήμος Αγαθονησίου).

Γράφημα 2.5 — Καμπύλη Lorenz Κατανομής Επιχειρήσεων

Η καμπύλη Lorenz αποτυπώνει αυτή τη συγκέντρωση: η γραμμή κατανομής απέχει αισθητά από τη γραμμή της ιδανικής ισοκατανομής, με την απόκλιση να εντοπίζεται κυρίως στον Δήμο Ρόδου, ο οποίος συγκεντρώνει το **28,7%** της επιχειρηματικότητας σε έναν Δήμο από τους 34 της Περιφέρειας (**2,9%** των Δήμων).

Σε επίπεδο εσωτερικής δομής κάθε ΠΕ, το χωρικό πρότυπο διαφοροποιείται. Στην ΠΕ Ρόδου, ο Δήμος Ρόδου (έδρα της ΠΕ) συγκεντρώνει το **95,3%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ. Στην ΠΕ Θήρας, ο Δήμος Θήρας (έδρα της ΠΕ) συγκεντρώνει το **86,7%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ, με τους Δήμους Ιητών, Φολεγάνδρου, Ανάφης και Σικίνου να συμπληρώνουν το υπόλοιπο **13,3%**. Στην ΠΕ Κω, ο Δήμος Κω (έδρα της ΠΕ) συγκεντρώνει το **96,7%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ. Στην ΠΕ Μυκόνου, ο Δήμος Μυκόνου (έδρα της ΠΕ) συγκεντρώνει το **100,0%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ. Στην ΠΕ Πάρου, ο Δήμος Πάρου (έδρα της ΠΕ) συγκεντρώνει το **89,0%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ. Στην ΠΕ Νάξου, ο Δήμος Νάξου και Μικρών Κυκλάδων (έδρα της ΠΕ) συγκεντρώνει το **88,6%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ. Στην ΠΕ Σύρου, ο Δήμος Σύρου - Ερμούπολης (έδρα της ΠΕ) συγκεντρώνει το **100,0%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ. Στην ΠΕ Καλύμνου, ο Δήμος Καλυμνίων (έδρα της ΠΕ) κατέχει το **47,1%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ, με τους Δήμους Λέρου, Πάτμου, Αστυπалаίας, Λειψών και Αγαθονησίου να συμπληρώνουν την εικόνα. Στην ΠΕ Τήνου, ο Δήμος Τήνου (έδρα της ΠΕ) συγκεντρώνει το **100,0%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ. Η ΠΕ Μήλου εμφανίζει πιο πολυκεντρική διάρθρωση, με τον Δήμο Μήλου στο **49,9%** και τους Δήμους Σίφνου, Σερύφου και Κιμώλου να μοιράζονται το εναπομένον **50,1%**. Στην ΠΕ Καρπάθου - Ηρωικής Νήσου Κάσου, ο Δήμος Καρπάθου (έδρα

της ΠΕ) συγκεντρώνει το **89,5%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ, με τον Δήμο Ηρωικής Νήσου Κάσου να συμπληρώνει το υπόλοιπο **10,5%**. Στην ΠΕ Άνδρου, ο Δήμος Άνδρου (έδρα της ΠΕ) συγκεντρώνει το **100,0%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ. Στην ΠΕ Κέας - Κύθνου, ο Δήμος Κύθνου (έδρα της ΠΕ) κατέχει το **51,5%** της επιχειρηματικότητας της ΠΕ, με τον Δήμο Κέας να συμπληρώνει το υπόλοιπο **48,5%**.

Πίνακας 2.5 — Συγκέντρωση Επιχειρηματικότητας ανά Δήμο (Top-10)

#	Δήμος	ΠΕ	Nt	% Περιφέρειας	Σωρευτικό %
1	Δήμος Ρόδου	Ρόδου	17.424	28,72%	28,72%
2	Δήμος Θήρας	Θήρας	6.965	11,48%	40,20%
3	Δήμος Κω	Κω	6.291	10,37%	50,57%
4	Δήμος Μυκόνου	Μυκόνου	4.170	6,87%	57,44%
5	Δήμος Πάρου	Πάρου	4.073	6,71%	64,15%
6	Δήμος Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	Νάξου	3.850	6,35%	70,50%
7	Δήμος Σύρου - Ερμούπολης	Σύρου	2.141	3,53%	74,03%
8	Δήμος Καλυμνίων	Καλύμνου	1.948	3,21%	77,24%
9	Δήμος Τήνου	Τήνου	1.574	2,59%	79,83%
10	Δήμος Μήλου	Μήλου	1.502	2,48%	82,31%

Κεφάλαιο 3 — Χωρική Διάσταση Επιχειρηματικότητας

3.1 Επιχειρηματική Πυκνότητα ανά Δήμο

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καταγράφει μέση επιχειρηματική πυκνότητα 185,08 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους, την υψηλότερη πανελλαδικά και σχεδόν διπλάσια του εθνικού μέσου όρου (94,3 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους), επιβεβαιώνοντας και σε επίπεδο Δήμου τη γενική εικόνα του Κεφαλαίου 2.1 για μια Περιφέρεια με έντονο τουριστικό προσανατολισμό διεθνούς εμβέλειας. Η εξαιρετικά υψηλή τιμή αντανakλά το γεγονός ότι η επιχειρηματική βάση εξυπηρετεί πολλαπλάσιο εποχικό πληθυσμό σε σχέση με τον μόνιμο.

Σε απόλυτο μέγεθος, η επιχειρηματικότητα συγκεντρώνεται στους τρεις μεγαλύτερους τουριστικούς πόλους: τον Δήμο Ρόδου (17.424 επιχειρήσεις, 28,7% του συνόλου), τον Δήμο Θήρας (6.965 επιχειρήσεις, 11,5%) και τον Δήμο Κω (6.291 επιχειρήσεις, 10,4%), που αθροιστικά καλύπτουν το 50,6% της Περιφέρειας. Ακολουθούν οι Δήμοι Μυκόνου (4.170 επιχειρήσεις), Πάρου (4.073) και Νάξου και Μικρών Κυκλάδων (3.850). Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Δήμος Ρόδου, παρά τη μεγαλύτερη απόλυτη βάση, εμφανίζει μία από τις χαμηλότερες πυκνότητες της Περιφέρειας (139,3 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους), καθώς ο μεγάλος μόνιμος πληθυσμός του (125.113 κάτοικοι) μειώνει αναλογικά τον δείκτη.

Οι υψηλότερες πυκνότητες εντοπίζονται σαφώς στις Κυκλάδες παρά στα Δωδεκάνησα. Τις κορυφαίες τιμές καταγράφουν ο Δήμος Θήρας (449,9 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους), ο Δήμος Αντιπάρου (399,2), ο Δήμος Μυκόνου (389,6), ο Δήμος Φολεγάνδρου (385,3) και ο Δήμος Σίφνου (336,0), όλοι κυκλαδίτικοι Δήμοι έντονης τουριστικής εξειδίκευσης. Στους περισσότερους από αυτούς, η μικρή μόνιμη πληθυσμιακή βάση σε συνδυασμό με την εποχική τουριστική δραστηριότητα διογκώνει τον δείκτη. Σε επίπεδο συνόλου της Περιφέρειας, πάντως, ακόμη και οι Δήμοι με τη χαμηλότερη πυκνότητα υπερβαίνουν κατά πολύ τον εθνικό μέσο όρο: πρόκειται κυρίως για δωδεκανησιακούς Δήμους, όπως ο Δήμος Αγαθονησίου (128,7) και ο Δήμος Ρόδου (139,3), αλλά και για τον κυκλαδίτικο Δήμο Άνδρου (141,5).

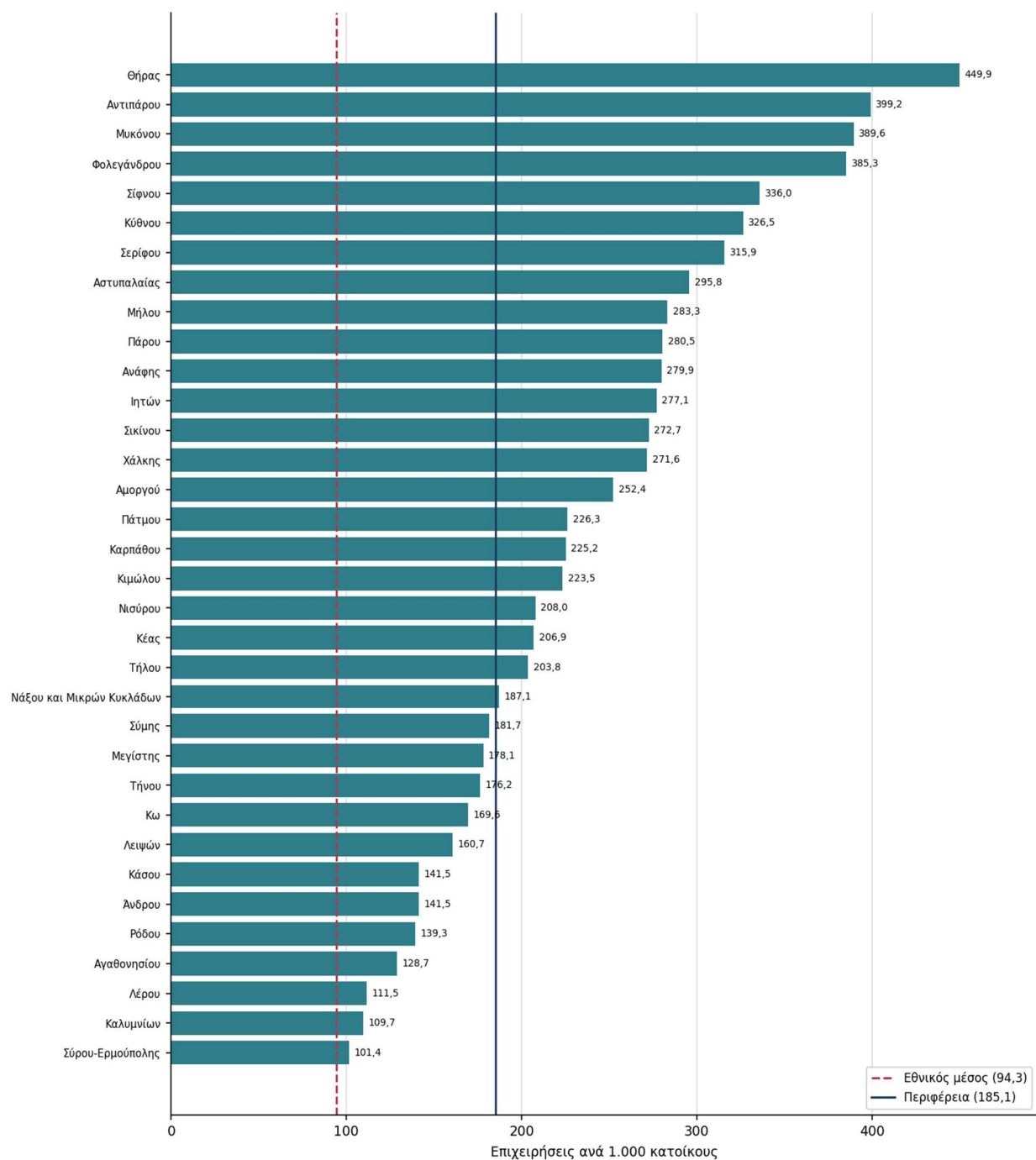
Συνολικά, και οι 34 Δήμοι της Περιφέρειας εμφανίζουν πυκνότητα πάνω από τον εθνικό μέσο όρο, εικόνα μοναδική πανελλαδικά που τεκμηριώνει τη δομική βαρύτητα του τουρισμού στην τοπική οικονομία. Η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο νησιωτικών συμπλεγμάτων παραμένει σαφής (Κυκλάδες 248,7 έναντι Δωδεκανήσων 147,9 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους), ενώ ο Δείκτης Hoover (0,174) υποδηλώνει μέτρια απόκλιση της επιχειρηματικής βάσης από την κατανομή του μόνιμου πληθυσμού, αντανakλώντας τη συγκέντρωση στον Δήμο Ρόδου (βλ. Παράγραφος 2.5).

Πίνακας 3.1 — Επιχειρηματική Πυκνότητα ανά Δήμο Νοτίου Αιγαίου

Δήμος	Πληθυσμός	Επιχειρήσεις (Nt)	Πυκνότητα (αν. 1.000 κατ.)
Ρόδου	125113	17424	139,30
Θήρας	15480	6965	449,90
Κω	37089	6291	169,60
Μυκόνου	10704	4170	389,60
Πάρου	14520	4073	280,50
Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	20578	3850	187,10
Σύρου - Ερμούπολης	21124	2141	101,40
Καλυμνίων	17752	1948	109,70
Τήνου	8934	1574	176,20
Μήλου	5302	1502	283,30
Καρπάθου	6567	1479	225,20
Άνδρου	8826	1249	141,50
Σίφνου	2777	933	336
Λέρου	7992	891	111,50
Πάτμου	3283	743	226,30
Ιητών	2299	637	277,10
Κύθνου	1568	512	326,50
Αντιπάρου	1265	505	399,20
Αμοργού	1961	495	252,40
Κέας	2335	483	206,90
Σύμης	2603	473	181,70
Αστυπαλαίας	1376	407	295,80
Σερίφου	1241	392	315,90
Φολεγάνδρου	719	277	385,30
Νισύρου	1048	218	208
Κιμώλου	810	181	223,50

Ηρωικής Νήσου Κάσου	1223	173	141,50
Τήλου	746	152	203,80
Χάλκης	475	129	271,60
Λειψών	778	125	160,70
Μεγίστης	584	104	178,10
Ανάφης	293	82	279,90
Σικίνου	253	69	272,70
Αγαθονησίου	202	26	128,70
Περιφέρεια Αιγαίου	Νοτίου		185,08

Γράφημα 3.1 — Επιχειρηματική Πυκνότητα ανά Δήμο

3.2 Κλαδική Σύνθεση ανά Δήμο

Για την ανάδειξη της κλαδικής ταυτότητας του Νοτίου Αιγαίου σε επίπεδο Δήμου επιλέγονται οι τέσσερις τομείς με τη μεγαλύτερη παρουσία στην Περιφέρεια. Με την υψηλότερη βάση εμφανίζεται η Παροχή Καταλυμάτων και Εστίασης (Θ), με 20.920 επιχειρήσεις (34,05% επί του συνόλου της Περιφέρειας) και Συντελεστή Χωροθέτησης (LQ

— Location Quotient) 2,14 (βλ. Κεφάλαιο 2.4). Ακολουθούν το Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο (Ζ) με 14.190 επιχειρήσεις (23,10%, LQ 0,82), οι Κατασκευές (ΣΤ) με 6.520 επιχειρήσεις (10,61%, LQ 1,18) και οι Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες (Ν) με 3.720 επιχειρήσεις (6,05%, LQ 1,77). Οι τέσσερις τομείς συγκεντρώνουν αθροιστικά το 73,81% της επιχειρηματικότητας, με την Παροχή Καταλυμάτων και Εστίασης να κυριαρχεί σαφώς, αποτυπώνοντας τον έντονα τουριστικό προσανατολισμό της τοπικής οικονομίας.

Παροχή Καταλυμάτων και Εστίασης (Θ): Ο κυρίαρχος τομέας της Περιφέρειας συγκεντρώνει σε απόλυτο μέγεθος τη μεγαλύτερη βάση στους τρεις μεγαλύτερους Δήμους: τον Δήμο Ρόδου (4.411 επιχειρήσεις, LQ 1,62), τον Δήμο Θήρας (3.016 επιχειρήσεις, LQ 2,77) και τον Δήμο Κω (1.755 επιχειρήσεις, LQ 1,79). Η υψηλότερη σχετική εξειδίκευση εντοπίζεται σε μικρά κυκλαδίτικα νησιά, όπως ο Δήμος Σικίνου (LQ 3,90), ο Δήμος Ανάφης (3,75) και ο Δήμος Φολεγάνδρου (3,65), όπου ο τομέας απορροφά το μεγαλύτερο μέρος της τοπικής επιχειρηματικής βάσης.

Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο (Ζ): Σε περιφερειακό επίπεδο το εμπόριο εμφανίζει LQ 0,82, κάτω από τον εθνικό μέσο όρο. Η σχετικά χαμηλή τιμή δεν υποδηλώνει αδύναμο εμπόριο σε απόλυτους όρους, αλλά αντανακλά την κυριαρχία της εστίασης και των καταλυμάτων, η οποία συμπίπτει αναλογικά το μερίδιο των υπόλοιπων κλάδων. Τη μεγαλύτερη απόλυτη εμπορική βάση διαθέτουν ο Δήμος Ρόδου (4.695 εμπορικές επιχειρήσεις, LQ 0,98) και ο Δήμος Κω (1.741 επιχειρήσεις, LQ 1,00). Στη σύνθεση του λιανικού εμπορίου ξεχωρίζουν κατηγορίες συνδεδεμένες με την επισκεψιμότητα: τα κοσμήματα και πολύτιμα είδη (628 επιχειρήσεις, LQ 2,43, η υψηλότερη τιμή πανελλαδικά), τα μικτά καταστήματα και είδη δώρων (2.133 επιχειρήσεις, LQ 1,65) και η ένδυση και υπόδηση (2.088 επιχειρήσεις, LQ 1,30). Αξιοσημείωτο είναι, τέλος, ότι η εμπορική υπερεκπροσώπηση σε επίπεδο Δήμου εμφανίζεται όχι στα κατεχορήν τουριστικά νησιά αλλά σε δωδεκανησιακούς Δήμους με μεγαλύτερο μόνιμο πληθυσμό, όπως ο Δήμος Λέρου (LQ 1,20), ο Δήμος Καλυμνίων (1,07) και ο Δήμος Πάτμου (1,06).

Κατασκευές (ΣΤ): Με LQ 1,18 σε περιφερειακό επίπεδο, ο τομέας εμφανίζει υπερεκπροσώπηση που συνδέεται με τις διαρκείς ανάγκες οικοδόμησης και έργων υποδομής στα νησιά. Τη μεγαλύτερη απόλυτη βάση διαθέτουν ο Δήμος Ρόδου (2.088 επιχειρήσεις, LQ 1,36), ο Δήμος Κω (575 επιχειρήσεις, LQ 1,04) και ο Δήμος Πάρου (485 επιχειρήσεις, LQ 1,35). Την υψηλότερη σχετική εξειδίκευση καταγράφουν μικρότεροι Δήμοι των Δωδεκανήσων, όπως ο Δήμος Κάσου (LQ 2,43), ο Δήμος Καρπάθου (2,01) και ο Δήμος Σύμης (1,78).

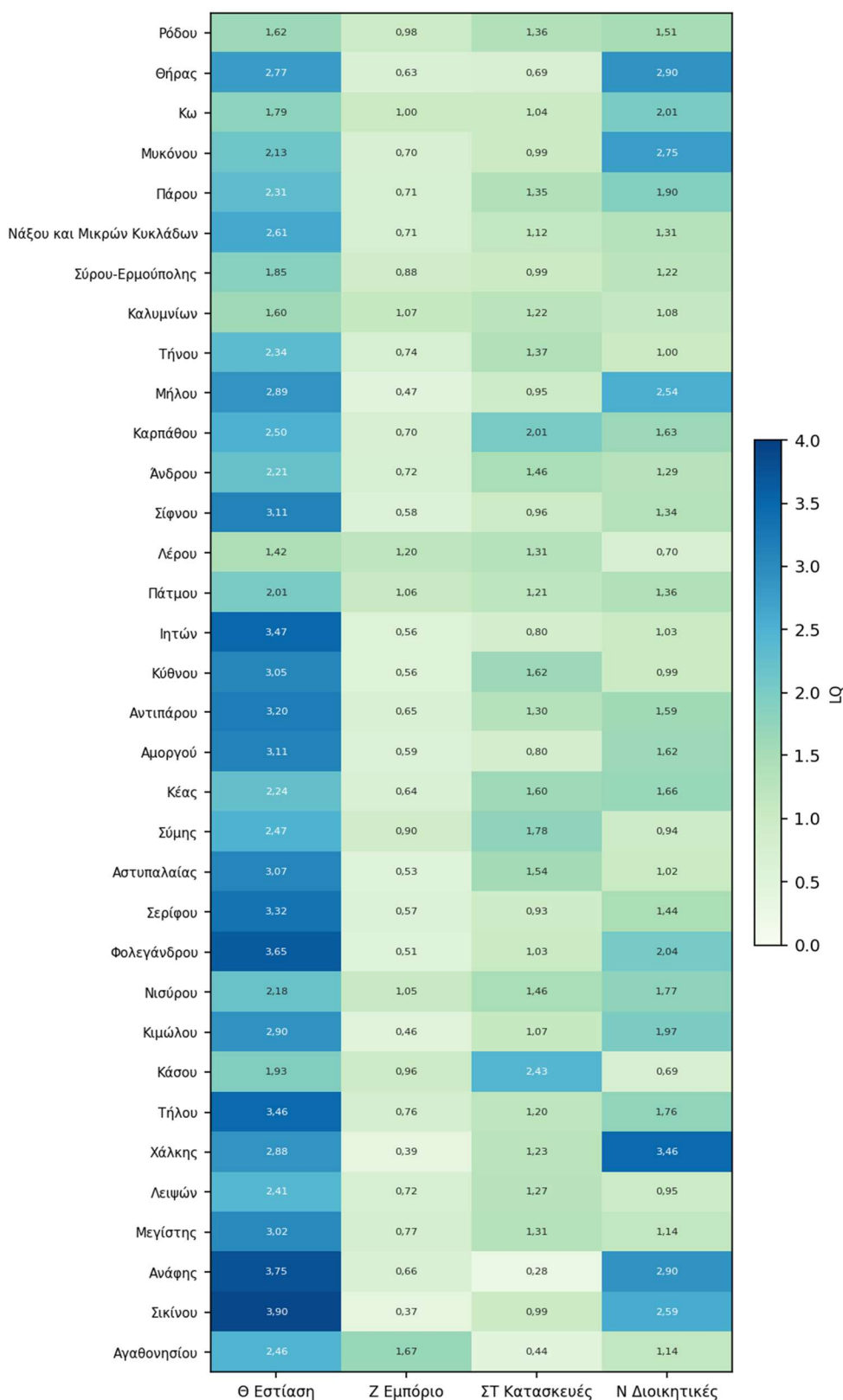
Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες (Ν): Ο τομέας εμφανίζει LQ 1,77 και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ενοικιάσεις οχημάτων, ταξιδιωτικά γραφεία και λοιπές υποστηρικτικές υπηρεσίες. Τη μεγαλύτερη απόλυτη βάση διαθέτουν ο Δήμος Ρόδου (887 επιχειρήσεις, LQ 1,51), ο Δήμος Θήρας (679 επιχειρήσεις, LQ 2,90) και ο Δήμος Κω (425 επιχειρήσεις, LQ 2,01), ενώ ισχυρή σχετική εξειδίκευση εμφανίζει και ο Δήμος Μυκόνου (LQ 2,75, 386 επιχειρήσεις). Η ισχυρότερη παρουσία του τομέα στα μεγάλα διεθνή τουριστικά νησιά είναι συμβατή με τη φύση των δραστηριοτήτων αυτών.

Πίνακας 3.2 — Συντελεστές Χωροθέτησης (LQ) ανά Δήμο: τομείς Θ, Ζ, ΣΤ, Ν

Δήμος	LQ Εστίασης (Θ)	LQ Εμπορίου (Ζ)	LQ Κατασκευών (ΣΤ)	LQ Διοικητικών (Ν)
Ρόδου	1,62	0,98	1,36	1,51
Θήρας	2,77	0,63	0,69	2,90
Κω	1,79	1	1,04	2,01
Μυκόνου	2,13	0,70	0,99	2,75
Πάρου	2,31	0,71	1,35	1,90
Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	2,61	0,71	1,12	1,31
Σύρου Ερμούπολης	- 1,85	0,88	0,99	1,22
Καλυμνίων	1,60	1,07	1,22	1,08
Τήνου	2,34	0,74	1,37	1
Μήλου	2,89	0,47	0,95	2,54
Καρπάθου	2,50	0,70	2,01	1,63
Άνδρου	2,21	0,72	1,46	1,29
Σίφνου	3,11	0,58	0,96	1,34
Λέρου	1,42	1,20	1,31	0,70
Πάτμου	2,01	1,06	1,21	1,36
Ιητών	3,47	0,56	0,80	1,03
Κύθνου	3,05	0,56	1,62	0,99
Αντιπάρου	3,20	0,65	1,30	1,59
Αμοργού	3,11	0,59	0,80	1,62
Κέας	2,24	0,64	1,60	1,66
Σύμης	2,47	0,90	1,78	0,94
Αστυπαλαίας	3,07	0,53	1,54	1,02
Σερίφου	3,32	0,57	0,93	1,44
Φολεγάνδρου	3,65	0,51	1,03	2,04
Νισύρου	2,18	1,05	1,46	1,77

Κιμώλου		2,90	0,46	1,07	1,97
Ηρωικής Κάσου	Νήσου	1,93	0,96	2,43	0,69
Τήλου		3,46	0,76	1,20	1,76
Χάλκης		2,88	0,39	1,23	3,46
Λειψών		2,41	0,72	1,27	0,95
Μεγίστης		3,02	0,77	1,31	1,14
Ανάφης		3,75	0,66	0,28	2,90
Σικίνου		3,90	0,37	0,99	2,59
Αγαθονησίου		2,46	1,67	0,44	1,14

Γράφημα 3.2 — Συντελεστής Χωροθέτησης ανά Δήμο και Τομέα

3.3 Τυπολογία Δήμων

Η συνδυαστική ανάλυση των δομικών χαρακτηριστικών (απόλυτη επιχειρηματική βάση Νt, επιχειρηματική πυκνότητα, διοικητικός ρόλος, βαθμός οικονομικής διαφοροποίησης) και των τομεακών εξειδικεύσεων της Παραγράφου 3.2 επιτρέπει τη συγκρότηση μιας τυπολογίας έξι κατηγοριών για τους 34 Δήμους της Περιφέρειας. Δεδομένου ότι ο τουρισμός διαπερνά το σύνολο των νησιών, η τυπολογία διαφοροποιεί τους Δήμους με βάση το μέγεθος, την πολυλειτουργικότητα και τον βαθμό εξάρτησης από τον τουρισμό, και όχι με βάση την παρουσία του τουριστικού κλάδου καθαυτή.

Τύπος Α — Μεγάλοι πολυλειτουργικοί νησιωτικοί πόλοι (κριτήριο: επιχειρηματική βάση άνω των 5.000 επιχειρήσεων, έδρα ΠΕ, πλήρες φάσμα αστικών λειτουργιών): Περιλαμβάνει τους Δήμους Ρόδου (17.424 επιχειρήσεις) και Κω (6.291 επιχειρήσεις), τους δύο μεγαλύτερους της Περιφέρειας. Πέρα από τον διεθνή τουρισμό, συγκεντρώνουν εκτεταμένες αστικές υπηρεσίες, εμπόριο, δημόσια διοίκηση και υποδομές που εξυπηρετούν το σύνολο της κάθε ΠΕ. Χαρακτηριστικά, το εμπόριο κινείται κοντά στον εθνικό μέσο όρο (LQ Εμπορίου 0,98 και 1,00 αντίστοιχα), σε αντίθεση με την υποεκπροσώπησή του στα μονοθεματικά τουριστικά νησιά, ενώ η μέτρια, σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους της Περιφέρειας, πυκνότητα (Ρόδου 139,3, Κω 169,6 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους) αντανakλά τον μεγάλο μόνιμο πληθυσμό τους.

Τύπος Β — Προορισμοί υψηλής τουριστικής έντασης (κριτήριο: μεγάλη βάση και πολύ υψηλή πυκνότητα άνω των 280 επιχειρήσεων ανά 1.000 κατοίκους, με κυρίαρχη μονοθεματική τουριστική οικονομία): Περιλαμβάνει τους Δήμους Θήρας (6.965 επιχειρήσεις, πυκνότητα 449,9), Μυκόνου (4.170, 389,6), Πάρου (4.073, 280,5) και Μήλου (1.502, 283,3). Πρόκειται για τους κατεχοχόν τουριστικούς πόλους, όπου η εστίαση και τα καταλύματα κυριαρχούν (LQ Παροχής Καταλυμάτων και Εστίασης από 2,3 έως 2,9), το εμπόριο εξειδικεύεται σε πολυτελή και τουριστικά αγαθά και η μικρή μόνιμη πληθυσμιακή βάση διογκώνει την πυκνότητα.

Τύπος Γ — Διοικητική έδρα Περιφέρειας (κριτήριο: η έδρα της Περιφέρειας με μεικτό διοικητικό-τουριστικό προφίλ): Περιλαμβάνει αποκλειστικά τον Δήμο Σύρου-Ερμούπολης (2.141 επιχειρήσεις). Ως έδρα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, η Ερμούπολη συγκεντρώνει διοικητικές και υποστηρικτικές λειτουργίες (δημόσιες υπηρεσίες, εκπαίδευση, χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες) που της προσδίδουν ένα περισσότερο μεικτό προφίλ σε σχέση με τους κατεχοχόν τουριστικούς Δήμους. Η χαμηλότερη πυκνότητα της Περιφέρειας (101,4 επιχειρήσεις ανά 1.000 κατοίκους) αντανakλά αυτόν τον λιγότερο εποχικό χαρακτήρα.

Τύπος Δ — Νησιά διαφοροποιημένης οικονομικής βάσης (κριτήριο: παρουσία ισχυρού μη-τουριστικού κλάδου, αγροτικού ή εμπορικού, με σταθερότερη μόνιμη πληθυσμιακή βάση): Περιλαμβάνει τους Δήμους Νάξου και Μικρών Κυκλάδων (3.850 επιχειρήσεις), Καλυμνίων (1.948), Λέρου (891) και Πάτμου (743). Η Νάξος διαθέτει ουσιαστική αγροτική ενδοχώρα (τυροκομικά, οινοποίηση, κηπευτικά) που συνυπάρχει με τον τουρισμό, ενώ οι τρεις δωδεκανησιακοί Δήμοι ξεχωρίζουν ως οι μόνοι της Περιφέρειας με

υπερεκπροσώπηση στο εμπόριο (LQ Εμπορίου Λέρου 1,20, Καλυμνίων 1,07, Πάτμου 1,06), εύρημα που συνδέεται με τη μεγαλύτερη και σταθερότερη μόνιμη πληθυσμιακή τους βάση.

Τύπος Ε — Νησιά εθνικής εμβέλειας με ιδιαίτερη ταυτότητα (κριτήριο: μεσαία βάση και τουριστική αναγνωρισιμότητα κυρίως εθνικής εμβέλειας): Περιλαμβάνει τους Δήμους Τήνου (1.574 επιχειρήσεις), Καρπάθου (1.479) και Άνδρου (1.249). Και οι τρεις διαθέτουν διακριτή τουριστική ταυτότητα απευθυνόμενη κυρίως στην εγχώρια αγορά: η Τήνος αποτελεί κορυφαίο προσκυνηματικό προορισμό, η Άνδρος συνδέεται με τον φυσιολατρικό και πεζοπορικό τουρισμό, ενώ η Κάρπαθος διατηρεί έντονο παραδοσιακό χαρακτήρα με υψηλή οικοδομική δραστηριότητα (LQ Κατασκευών 2,01). Η τουριστική τους ένταση είναι χαμηλότερη από εκείνη των διεθνών προορισμών.

Τύπος ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά (κριτήριο: επιχειρηματική βάση κάτω των 950 επιχειρήσεων, υψηλή πυκνότητα και μονοθεματική τουριστική εξάρτηση): Περιλαμβάνει 20 Δήμους με μικρό μόνιμο πληθυσμό και έντονη εποχικότητα. Στις Κυκλάδες εντάσσονται οι Δήμοι Σίφνου (933 επιχειρήσεις), Ιητών (637), Κύθνου (512), Αντιπάρου (505), Αμοργού (495), Κέας (483), Σερίφου (392), Φολεγάνδρου (277), Κιμώλου (181), Ανάφης (82) και Σικίνου (69). Στα Δωδεκάνησα εντάσσονται οι Δήμοι Σύμης (473), Αστυπαλαίας (407), Νισύρου (218), Ηρωικής Νήσου Κάσου (173), Τήλου (152), Χάλκης (129), Λειψών (125), Μεγίστης (104) και Αγαθονησίου (26, ο μικρότερος της Περιφέρειας). Οι Δήμοι αυτοί εμφανίζουν την υψηλότερη σχετική τουριστική εξειδίκευση της Περιφέρειας (LQ Παροχής Καταλυμάτων και Εστίασης έως 3,90 στον Δήμο Σικίνου) σε πολύ μικρή απόλυτη βάση.

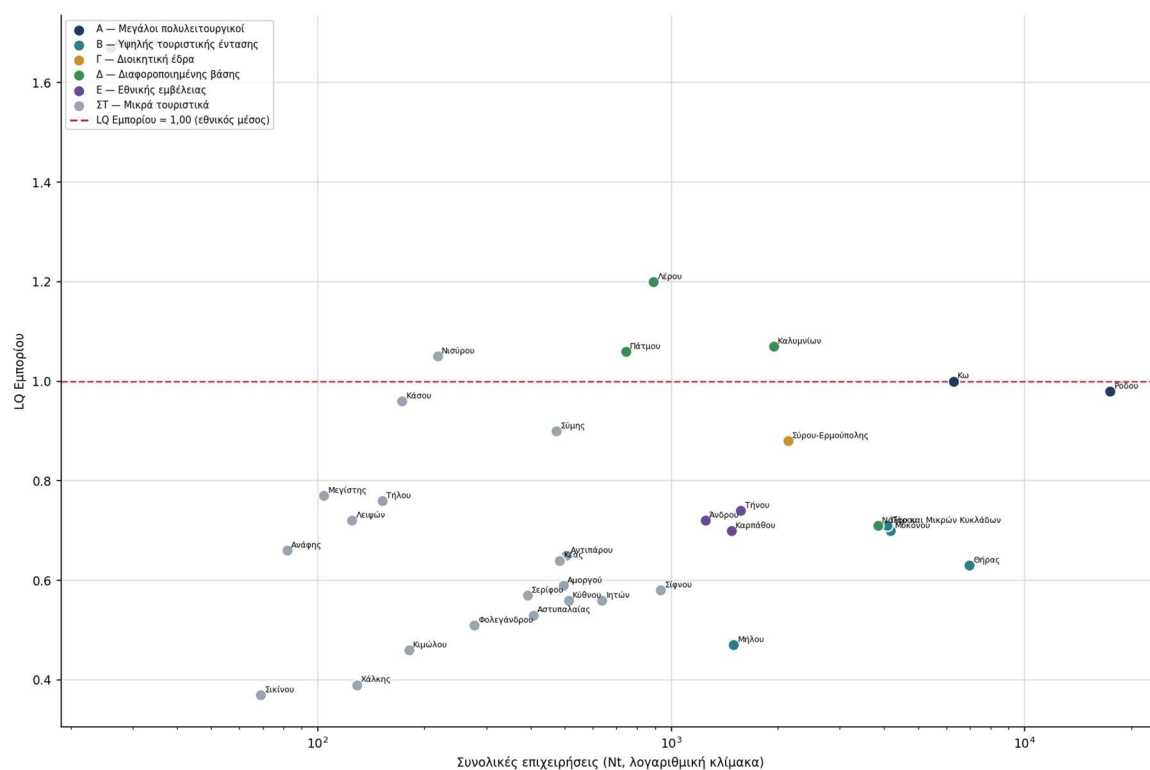
Πίνακας 3.3 — Τυπολογία Δήμων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Τύπος	Δήμος	Επιχειρήσεις (Nt)	Πυκνότητα
A — Μεγάλοι πολυλειτουργικοί νησιωτικοί πόλοι	Ρόδου	17424	139,30
A — Μεγάλοι πολυλειτουργικοί νησιωτικοί πόλοι	Κω	6291	169,60
B — Προορισμοί υψηλής τουριστικής έντασης	Θήρας	6965	449,90
B — Προορισμοί υψηλής τουριστικής έντασης	Μυκόνου	4170	389,60
B — Προορισμοί υψηλής τουριστικής έντασης	Πάρου	4073	280,50
B — Προορισμοί υψηλής τουριστικής έντασης	Μήλου	1502	283,30
Γ — Διοικητική έδρα Περιφέρειας	Σύρου - Ερμούπολης	2141	101,40

Δ	—	Νησιά	Νάξου και Μικρών	3850	187,10
διαφοροποιημένης			Κυκλάδων		
βάσης					
Δ	—	Νησιά	Καλυμνίων	1948	109,70
διαφοροποιημένης					
βάσης					
Δ	—	Νησιά	Λέρου	891	111,50
διαφοροποιημένης					
βάσης					
Δ	—	Νησιά	Πάτμου	743	226,30
διαφοροποιημένης					
βάσης					
Ε	—	Νησιά	εθνικής Τήνου	1574	176,20
εμβέλειας					
Ε	—	Νησιά	εθνικής Καρπάθου	1479	225,20
εμβέλειας					
Ε	—	Νησιά	εθνικής Άνδρου	1249	141,50
εμβέλειας					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Σίφνου	933	336
νησιά					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Ιητών	637	277,10
νησιά					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Κύθνου	512	326,50
νησιά					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Αντιπάρου	505	399,20
νησιά					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Αμοργού	495	252,40
νησιά					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Κέας	483	206,90
νησιά					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Σύμης	473	181,70
νησιά					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Αστυπαλαίας	407	295,80
νησιά					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Σερίφου	392	315,90
νησιά					
ΣΤ	—	Μικρά	τουριστικά Φολεγάνδρου	277	385,30
νησιά					

ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Νισύρου	218	208
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Κιμώλου	181	223,50
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Ηρωικής Νήσου Κάσου	173	141,50
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Τήλου	152	203,80
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Χάλκης	129	271,60
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Λειψών	125	160,70
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Μεγίστης	104	178,10
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Ανάφης	82	279,90
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Σικίνου	69	272,70
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά	Αγαθονησίου	26	128,70

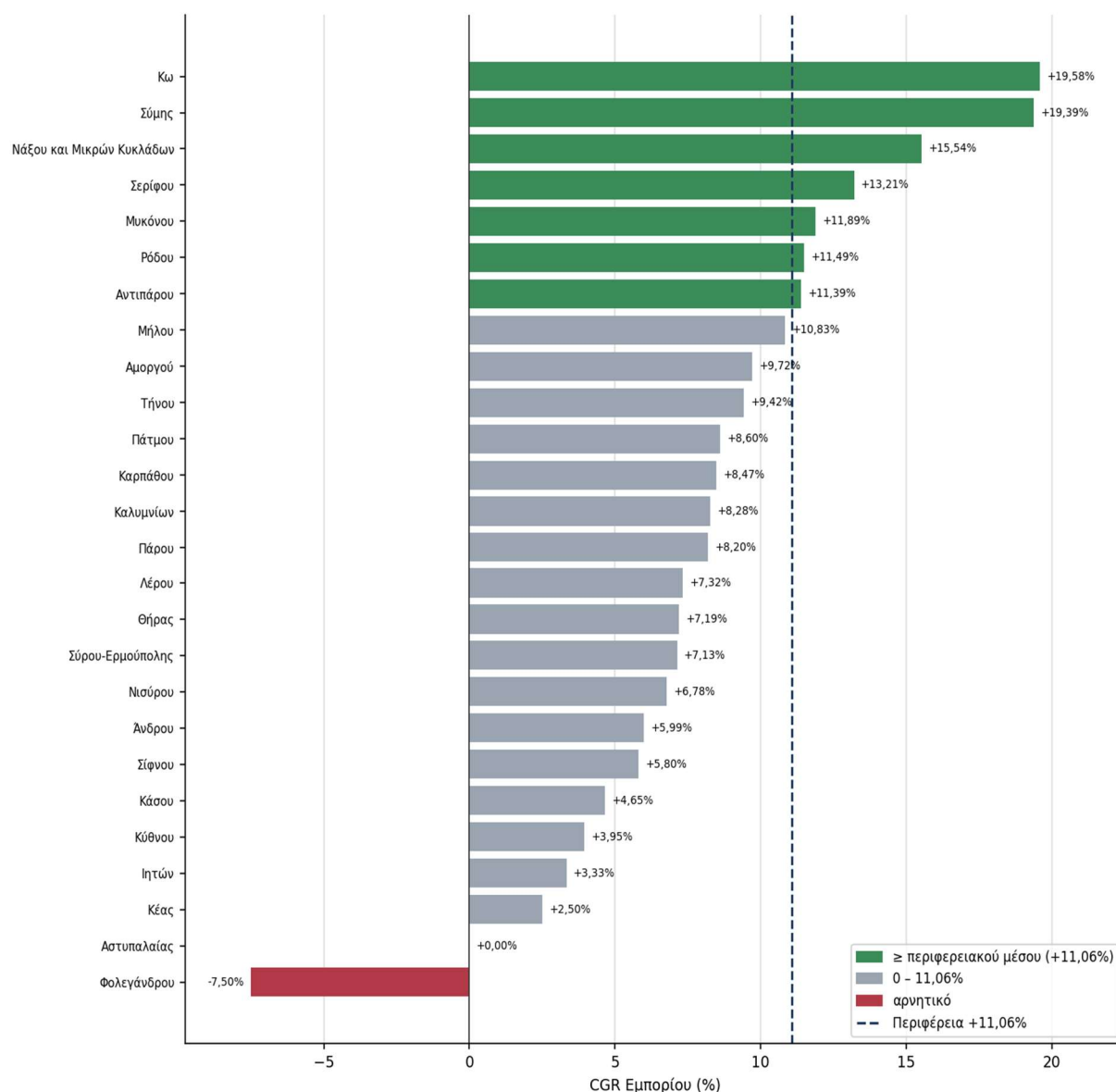
Γράφημα 3.3 — Τυπολογία Δήμων ανά Νt και LQ Εμπορίου

3.4 Αναδυόμενες Εμπορικές Ζώνες

Η ανάλυση του Ρυθμού Ανάπτυξης Εμπορίου (CGR — Commerce Growth Rate) σε επίπεδο Δήμου κατά την περίοδο Οκτωβρίου 2024 – Μαρτίου 2026 αναδεικνύει ιδιαίτερα έντονη και ευρεία θετική δυναμική. Ο συνολικός Ρυθμός Ανάπτυξης Εμπορίου του Νοτίου Αιγαίου διαμορφώνεται σε +11,06% (βλ. Κεφάλαιο 2.1), τη δεύτερη υψηλότερη τιμή πανελλαδικά και σαφώς πάνω από τον εθνικό μέσο όρο (+8,79%). Η μεγέθυνση είναι σχεδόν καθολική, με έναν μόνο Δήμο να εμφανίζει αρνητικό ρυθμό.

Γράφημα 3.4 — CGR Εμπορίου ανά Δήμο

Σε απόλυτους όρους, ο Δήμος Ρόδου αποτελεί τον σημαντικότερο πόλο εμπορικής μεγέθυνσης, με 442 νέες εμπορικές επιχειρήσεις σε βάση 3.847 (CGR Εμπορίου +11,49%). Δεύτερος έρχεται ο Δήμος Κω, που συνδυάζει τη δεύτερη μεγαλύτερη απόλυτη προσθήκη (273 νέες επιχειρήσεις σε βάση 1.394) με τον υψηλότερο ρυθμό μεταξύ των μεγάλων Δήμων (+19,58%), και ακολουθεί ο Δήμος Νάξου και Μικρών Κυκλάδων (94 νέες επιχειρήσεις σε βάση 605, +15,54%). Υψηλό ρυθμό σε σημαντική βάση καταγράφει επίσης ο Δήμος Μυκόνου (+11,89%, 83 νέες επιχειρήσεις).

Η δυναμική κατανέμεται ευρέως, τόσο στους μεγάλους τουριστικούς πόλους όσο και σε μικρότερα νησιά, και στα δύο νησιωτικά συμπλέγματα. Οι Δήμοι Ρόδου και Κω συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των νέων επιχειρήσεων σε απόλυτους όρους, ενώ

αξιόλογους ρυθμούς εμφανίζουν και μικρότεροι Δήμοι (Μήλου +10,83%, Τήνου +9,42%). Το εύρημα είναι συμβατό με τη συνεχιζόμενη επέκταση της τουριστικής ζήτησης, που τροφοδοτεί τόσο το λιανικό όσο και το χονδρικό εμπόριο.

Στον αντίποδα, ένας μόνο Δήμος εμφανίζει αρνητικό ρυθμό, ο Δήμος Φολεγάνδρου (-7,50%, μείωση 3 επιχειρήσεων σε πολύ μικρή βάση 40 επιχειρήσεων), μεταβολή που οφείλεται αποκλειστικά στο μικρό μέγεθος της τοπικής αγοράς. Σε επίπεδο Περιφέρειας, η έντονη αυτή δυναμική συνοδεύεται από τον χαμηλότερο πανελλαδικά Ρυθμό Παύσης Εμπορικών Επιχειρήσεων (CBCR — Commerce Business Closure Rate, 3,52%): σε αντίθεση με Περιφέρειες όπου η εκκαθάριση ανενεργών εγγραφών του μητρώου ΓΕΜΗ συμπίεσε τα μεγέθη (βλ. Κεφάλαιο 2.2), στο Νότιο Αιγαίο οι περιορισμένες διαγραφές υποδηλώνουν ότι η καταγραφόμενη μεγέθυνση αντανakλά γνήσια ανθεκτικότητα του τοπικού εμπορίου. Συνολικά, η Περιφέρεια εμφανίζει ευρεία και έντονη εμπορική μεγέθυνση στο σύνολο σχεδόν των Δήμων της, με τη διαχρονική παρακολούθηση να αναμένεται να επιβεβαιώσει αν ο ρυθμός αυτός διατηρείται.

Πίνακας 3.4 — Αναδυόμενες Εμπορικές Ζώνες ανά Δήμο

Δήμος	Εμπ. επιχ. (τώρα)	Εμπ. επιχ. (βάση)	Νέες επιχ.	CGR Εμπορίου (%)
Ρόδου	4289	3847	442	11,49
Κω	1667	1394	273	19,58
Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	699	605	94	15,54
Μυκόνου	781	698	83	11,89
Θήρας	1178	1099	79	7,19
Πάρου	752	695	57	8,20
Καλυμνίων	536	495	41	8,28
Σύρου Ερμούπολης	- 481	449	32	7,13
Τήνου	302	276	26	9,42
Καρπάθου	269	248	21	8,47
Σύμης	117	98	19	19,39
Λέρου	264	246	18	7,32
Μήλου	174	157	17	10,83
Πάτμου	202	186	16	8,60
Άνδρου	230	217	13	5,99
Αντιπάρου	88	79	9	11,39

Σίφνου	146	138	8	5,80
Σερίφου	60	53	7	13,21
Αμοργού	79	72	7	9,72
Τήλου	32	27	5	18,52
Νισύρου	63	59	4	6,78
Κύθνου	79	76	3	3,95
Ιητών	93	90	3	3,33
Αγαθονησίου	12	9	3	33,33
Κιμώλου	22	20	2	10
Κέα	82	80	2	2,50
Μεγίστης	22	20	2	10
Ηρωικής Κάσου	Νήσου 45	43	2	4,65
Ανάφης	15	14	1	7,14
Σικίνου	7	6	1	16,67
Λειψών	25	24	1	4,17
Αστυπαλαίας	68	68	0	0
Χάλκης	14	14	0	0
Φολεγάνδρου	37	40	-3	-7,50
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου				11,06

Κεφάλαιο 4 — Εμπορικός Τομέας Αναλυτικά

4.1 Γενικά Εμπορίου

4.1.1 Μέγεθος και Συμμετοχή

Ο εμπορικός τομέας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κλάδους της τοπικής επιχειρηματικότητας, αν και την πρωτιά κατέχει ο τουριστικός κλάδος. Από τις **60.673** συνολικές επιχειρήσεις της Περιφέρειας (Μάρτιος 2026), **12.930** δραστηριοποιούνται στον εμπορικό τομέα ως κύριο ΚΑΔ, εκ των οποίων **10.234 ανήκουν στο λιανικό εμπόριο (79,15% του εμπορίου)** και **2.696 στο χονδρικό εμπόριο (20,85%)**, αντιστοιχώντας σε Μερίδιο Εμπορίου στο Σύνολο (CSTB, Commerce Share on Total Business) **21,31%** έναντι εθνικού μέσου όρου **24,68%**.

Το Μερίδιο Εμπορίου στο Σύνολο υπολείπεται του εθνικού μέσου όρου, εύρημα που αντανakλά την εξαιρετικά μεγάλη βαρύτητα του τουριστικού κλάδου στην οικονομία της Περιφέρειας. Χαρακτηριστικά, η Παροχή Καταλυμάτων και Εστίασης, με **20.386** επιχειρήσεις, υπερβαίνει κατά πολύ τον εμπορικό τομέα στο σύνολό του και αποτελεί με διαφορά τον μεγαλύτερο κλάδο της Περιφέρειας. Η αναλογία λιανικού προς χονδρικό εμπόριο διαμορφώνεται σε **3,80:1**, αρκετά υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο (2,00:1), εύρημα που δείχνει μια εμπορική βάση έντονα προσανατολισμένη στο λιανικό εμπόριο. Ο Συντελεστής Χωροθέτησης (LQ, Location Quotient) του λιανικού εμπορίου κινείται πρακτικά στο επίπεδο του εθνικού μέσου όρου (**1,03**), ενώ του χονδρικού εμπορίου υπολείπεται σημαντικά (**0,54**) και συγκαταλέγεται στις χαμηλότερες τιμές πανελλαδικά. Τα χαρακτηριστικά του χονδρικού εμπορίου εξετάζονται αναλυτικά στην Παράγραφο 4.3.

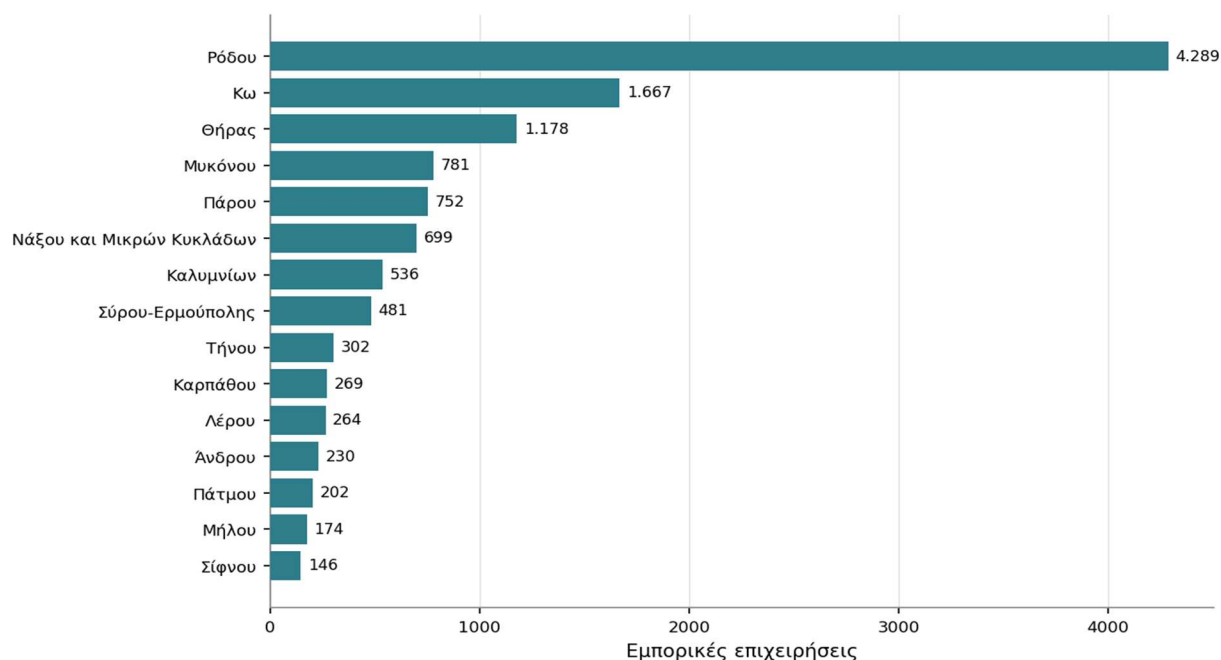
Σε γεωγραφικό επίπεδο, η εμπορική δραστηριότητα είναι έντονα κατακερματισμένη στους 34 νησιωτικούς Δήμους της Περιφέρειας, με σαφή ωστόσο κυριαρχία του Δήμου Ρόδου. Ο Δήμος Ρόδου συγκεντρώνει **4.289** εμπορικές επιχειρήσεις, ήτοι το **33,17%** του συνολικού εμπορίου της Περιφέρειας, μερίδιο υπερτριπλάσιο του δεύτερου σε μέγεθος Δήμου Κω (**1.667** επιχειρήσεις, **12,89%**). Ακολουθούν οι τουριστικοί πόλοι διεθνούς εμβέλειας, οι Δήμοι Θήρας (**1.178** επιχειρήσεις, **9,11%**), Μυκόνου (**781** επιχειρήσεις, **6,04%**) και Πάρου (**752** επιχειρήσεις, **5,82%**). Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Δήμος Σύρου-Ερμούπολης, διοικητική έδρα της Περιφέρειας, κατέχει μικρό μόνο μερίδιο του εμπορίου (**3,72%**), εύρημα που δείχνει ότι η διοικητική πρωτεύουσα της Περιφέρειας δεν συμπίπτει με το εμπορικό και οικονομικό κέντρο βάρους της. Αθροιστικά, οι πέντε μεγαλύτεροι Δήμοι συγκεντρώνουν το **67,03%** της εμπορικής δραστηριότητας.

Πίνακας 4.1 — Εμπορικές Επιχειρήσεις ανά Δήμο (Λιανικό / Χονδρικό / Σύνολο)

Δήμος	Λιανικό	Χονδρικό	Σύνολο	% Εμπορίου
Δήμος Ρόδου	3.240	1.049	4.289	33,17
Δήμος Κω	1.255	412	1.667	12,89
Δήμος Θήρας	941	237	1.178	9,11
Δήμος Μυκόνου	653	128	781	6,04

Δήμος Πάρου	599	153	752	5,82
Δήμος Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	562	137	699	5,41
Δήμος Καλυμνίων	442	94	536	4,15
Δήμος Σύρου - Ερμούπολης	361	120	481	3,72
Δήμος Τήνου	257	45	302	2,34
Δήμος Καρπάθου	224	45	269	2,08
Δήμος Λέρου	230	34	264	2,04
Δήμος Άνδρου	204	26	230	1,78
Δήμος Πάτμου	178	24	202	1,56
Δήμος Μήλου	148	26	174	1,35
Δήμος Σίφνου	120	26	146	1,13
Δήμος Σύμης	100	17	117	0,90
Δήμος Ιητών	81	12	93	0,72
Δήμος Αντιπάρου	75	13	88	0,68
Δήμος Κέας	71	11	82	0,63
Δήμος Αμοργού	60	19	79	0,61
Δήμος Κύθνου	70	9	79	0,61
Δήμος Αστυπалаίας	53	15	68	0,53
Δήμος Νισύρου	56	7	63	0,49
Δήμος Σερίφου	46	14	60	0,46
Δήμος Ηρωικής Νήσου Κάσου	42	3	45	0,35
Δήμος Φολεγάνδρου	34	3	37	0,29
Δήμος Τήλου	25	7	32	0,25
Δήμος Λειψών	23	2	25	0,19
Δήμος Κιμώλου	21	1	22	0,17
Δήμος Μεγίστης	19	3	22	0,17
Δήμος Ανάφης	12	3	15	0,12
Δήμος Χάλκης	13	1	14	0,11
Δήμος Αγαθονησίου	12	0	12	0,09
Δήμος Σικίνου	7	0	7	0,05

Γράφημα 4.1α — Κατανομή Εμπορίου (Λιανικό + Χονδρικό) ανά Δήμο

4.1.2 Δείκτες Δυναμικής

Ο εμπορικός τομέας του Νοτίου Αιγαίου εμφανίζει ιδιαίτερα έντονη αναπτυξιακή δυναμική κατά την περίοδο Οκτωβρίου 2024 έως Μαρτίου 2026, με Ρυθμό Ανάπτυξης Εμπορίου (CGR, Commerce Growth Rate) **+11,06%**, τιμή αισθητά υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο (+8,79%), που κατατάσσει την Περιφέρεια ανάμεσα στις πλέον δυναμικές της χώρας. Και οι δύο κλάδοι αναπτύσσονται με υψηλούς ρυθμούς, με το χονδρικό εμπόριο (CGR **+13,66%**) να υπερτερεί του λιανικού εμπορίου (CGR **+10,40%**). Ο Δείκτης Επιβίωσης Εμπορικού Τομέα (CBSR, Commerce Business Survival Rate = **1,11**) παραμένει έντονα θετικός, με τις νέες εμπορικές εγγραφές να υπερκαλύπτουν κατά πολύ τις παύσεις.

Ο Ρυθμός Ίδρυσης Εμπορικών Επιχειρήσεων (CBFR, Commerce Business Formation Rate) διαμορφώνεται σε **56,79%**, με περισσότερες από πέντε στις δέκα νέες επιχειρήσεις της Περιφέρειας να δραστηριοποιούνται στο εμπόριο, μερίδιο αισθητά υψηλότερο από το υφιστάμενο βάρος του τομέα στην τοπική οικονομία (CSTB 21,31%). Από τις νέες εμπορικές εγγραφές, το **44,68%** αφορά λιανικό εμπόριο και το **12,11%** χονδρικό εμπόριο. Ο Ρυθμός Παύσης Εμπορικών Επιχειρήσεων (CBCR, Commerce Business Closure Rate) ανέρχεται σε μόλις **3,52%**, αισθητά χαμηλότερος από τον εθνικό μέσο όρο (5,48%), με το λιανικό εμπόριο στο **3,68%** και το χονδρικό εμπόριο στο **2,91%**, εύρημα που αποτυπώνει την υψηλή βιωσιμότητα των εμπορικών επιχειρήσεων στο ακμαίο τουριστικό περιβάλλον της Περιφέρειας.

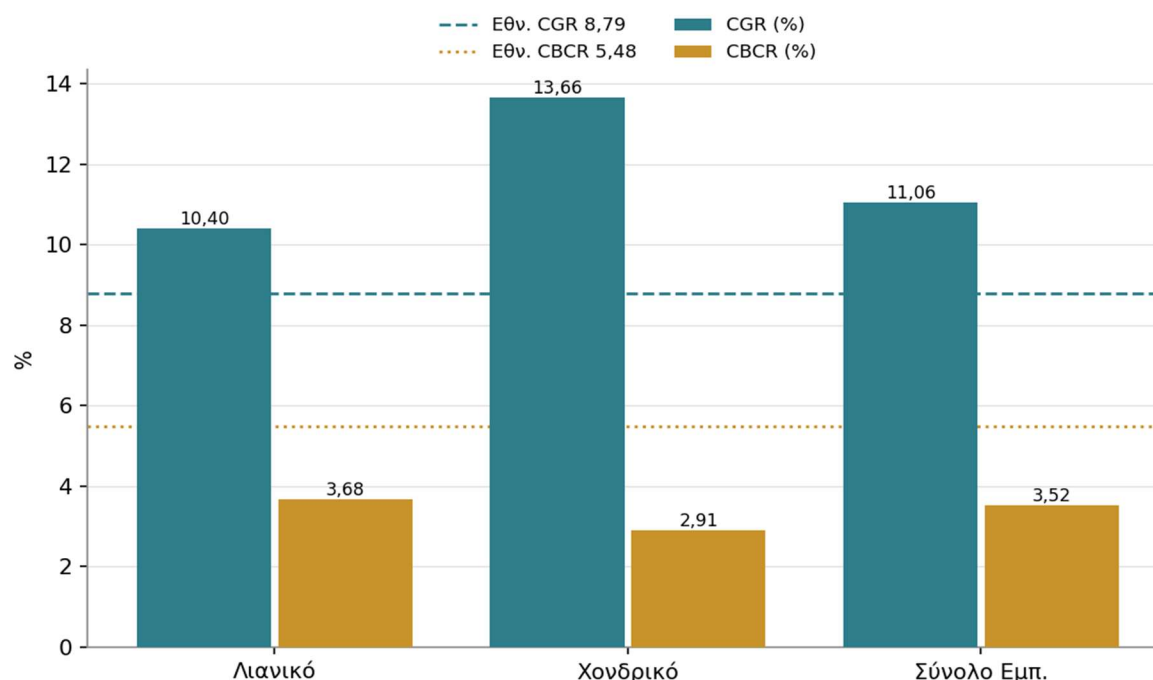
Σημειώνεται ότι η εκκαθάριση του μητρώου του ΓΕΜΗ που σημειώθηκε πανελλαδικά κατά την περίοδο αναφοράς ενδέχεται να διογκώνει ελαφρώς τις καταγεγραμμένες παύσεις· ως

εκ τούτου, ο πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης του εμπορίου της Περιφέρειας πιθανόν υποεκτιμάται.

Πίνακας 4.2 — Δείκτες Δυναμικής Εμπορίου (Λιανικό / Χονδρικό / Σύνολο)

Δείκτης	Λιανικό	Χονδρικό	Σύνολο Εμπορίου	Εθνικός μ.ο.
CGR (%)	10,40	13,66	11,06	8,79
CBFR (%)	44,68	12,11	56,79	—
CBCR (%)	3,68	2,91	3,52	5,48
CBSR	—	—	1,11	—
CSTB (%)	16,87	4,44	21,31	24,68

Γράφημα 4.2 — CGR και CBCR Λιανικού, Χονδρικού και Συνόλου Εμπορίου

4.2 Ανάλυση Λιανικού Εμπορίου

4.2.1 Γενική Επισκόπηση Λιανικού

Το λιανικό εμπόριο αποτελεί τον δεύτερο μεγαλύτερο μεμονωμένο κλάδο της τοπικής επιχειρηματικότητας, με **10.234 επιχειρήσεις** που αντιστοιχούν στο 16,87% της συνολικής επιχειρηματικότητας της Περιφέρειας και στο 79,15% του εμπορικού τομέα. Υπολείπεται μόνο της Παροχής Καταλυμάτων και Εστίασης (**20.386** επιχειρήσεις), υπερβαίνοντας κατά πολύ τις Κατασκευές (**6.324** επιχειρήσεις) και τη Μεταποίηση (**2.367** επιχειρήσεις). Ο Συντελεστής Χωροθέτησης (LQ) του λιανικού εμπορίου διαμορφώνεται σε **1,03**, πρακτικά στο επίπεδο του εθνικού μέσου όρου. Η συνολική αυτή τιμή αποκρύπτει ωστόσο μια έντονα τουριστική εσωτερική σύνθεση, με υπερεκπροσώπηση των κλάδων που

συνδέονται με την τουριστική κατανάλωση και υποεκπροσώπηση των κλάδων βασικής καθημερινής κατανάλωσης. Η σύνθεση αυτή διαφοροποιεί το λιανικό εμπόριο της Περιφέρειας από εκείνο των ηπειρωτικών Περιφερειών, καθιστώντας το έντονα εξαρτημένο από την εποχική τουριστική ζήτηση.

Ως προς τη δυναμική, το λιανικό εμπόριο αναπτύσσεται με ιδιαίτερα υψηλό ρυθμό **+10,40%** την περίοδο αναφοράς, αισθητά πάνω από τον εθνικό μέσο όρο του εμπορίου (+8,79%), αν και ελαφρώς χαμηλότερα από το χονδρικό εμπόριο της Περιφέρειας (+13,66%). Η ανάλυση που ακολουθεί εξειδικεύει την εικόνα αυτή σε τρία επίπεδα: τη σύνθεση ανά κατηγορία ΣΤΑΚΟΔ, τη χωρική κατανομή ανά Δήμο και τη διάρθρωση της μεταβολής μέσω της ανάλυσης Shift-Share.

4.2.2 Κατηγορίες ΣΤΑΚΟΔ Λιανικού Εμπορίου

Ο κλάδος του λιανικού εμπορίου είναι ιδιαίτερα κατακερματισμένος, γεγονός που από τη μία αναδεικνύει την πολυμορφία της δραστηριότητας, από την άλλη δυσχεραίνει τη συγκριτική ανάλυση χωρίς προηγούμενη ομαδοποίηση των επιμέρους κλάδων. Ως εκ τούτου, υιοθετείται η ομαδοποίησή του σε 11 ομοιογενείς εμπορικές κατηγορίες⁸, που επιτρέπει τη συστηματική ανάλυση δομής, εξειδίκευσης και δυναμικής.

Σε όρους απόλυτου μεγέθους, η κατανομή των **10.234** επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου εμφανίζει ένα ιδιαίτερα τουριστικό προφίλ. Οι τρεις μεγαλύτερες κατηγορίες έχουν παραπλήσιο μέγεθος, με τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός (**2.508** επιχειρήσεις, **24,51%**) να ακολουθούνται στενά από το Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο (**2.133** επιχειρήσεις, **20,84%**) και την Ένδυση, Υπόδηση και Αθλητικά (**2.088** επιχειρήσεις, **20,40%**), που συγκεντρώνουν αθροιστικά το **65,75%** του λιανικού εμπορίου της Περιφέρειας. Ακολουθούν ο Οικιακός Εξοπλισμός, Δόμηση και Κήπος (**1.433** επιχειρήσεις, **14,00%**) και τα Κοσμήματα και Ωρολόγια (**628** επιχειρήσεις, **6,14%**). Η ισχυρή θέση της Ένδυσης και του Μη Ταξινομημένου Λιανικού Εμπορίου, που υπολείπονται ελάχιστα των Τροφίμων, αντανακλά τον τουριστικό προσανατολισμό της τοπικής αγοράς.

Η ανάλυση κατά Συντελεστή Χωροθέτησης (LQ) αναδεικνύει μια έντονα εξειδικευμένη, τουριστικού χαρακτήρα δομή, με **3 από τις 11** κατηγορίες να κινούνται πάνω από τον εθνικό μέσο όρο. Μεταξύ των μεγάλων κατηγοριών, ισχυρή υπερεκπροσώπηση εμφανίζουν το Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο (**2.133** επιχειρήσεις, **LQ=1,65**), που περιλαμβάνει σε μεγάλο βαθμό εποχικά τουριστικά καταστήματα και είδη δώρων, και η Ένδυση, Υπόδηση και Αθλητικά (**2.088** επιχειρήσεις, **LQ=1,30**). Την υψηλότερη απόλυτη τιμή του δείκτη σε ολόκληρη τη χώρα καταγράφουν τα Κοσμήματα και Ωρολόγια (**628** επιχειρήσεις, **LQ=2,43**), εύρημα άμεσα συνδεδεμένο με την τουριστική ζήτηση για είδη πολυτελείας. Αντίθετα, οι κατηγορίες βασικής καθημερινής κατανάλωσης υπολείπονται του εθνικού μέσου όρου, με τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός (**2.508** επιχειρήσεις, **LQ=0,95**) να

⁸ Η ομαδοποίηση των 37 διψήφιων ΚΑΔ λιανικού σε 11 κατηγορίες αποσκοπεί στη μέγιστη δυνατή ομοιογένεια των επιμέρους κλάδων εντός κάθε κατηγορίας (βλ. Μεθοδολογικές Σημειώσεις).

βρίσκονται οριακά κάτω από αυτόν και ακολουθούν ο Οικιακός Εξοπλισμός, Δόμηση και Κήπος (**1.433** επιχειρήσεις, **LQ=0,84**), τα Βιβλία, Χαρτικά, Πολιτισμός και Ψυχαγωγία (**240** επιχειρήσεις, **LQ=0,85**), τα Ηλεκτρονικά και Τεχνολογία (**179** επιχειρήσεις, **LQ=0,74**), τα Καύσιμα και Μεταφορές (**271** επιχειρήσεις, **LQ=0,69**), η Υγεία και Ομορφιά (**476** επιχειρήσεις, **LQ=0,59**), οι Υπαίθριες Αγορές και Λοιπό Λιανικό Εμπόριο (**140** επιχειρήσεις, **LQ=0,53**) και το Ηλεκτρονικό Εμπόριο (**138** επιχειρήσεις, **LQ=0,28**). Η συστηματική αυτή υποεκπροσώπηση των κλάδων καθημερινής κατανάλωσης, σε αντιδιαστολή με την υπερεκπροσώπηση των τουριστικών κλάδων, αναδεικνύει ένα λιανικό εμπόριο διαμορφωμένο πρωτίστως γύρω από τη ζήτηση των επισκεπτών.

Σε όρους δυναμικής, το λιανικό εμπόριο αναπτύσσεται με υψηλούς ρυθμούς στο σύνολο σχεδόν των κατηγοριών. Μεταξύ των μεγάλων κατηγοριών, η Ένδυση, Υπόδηση και Αθλητικά καταγράφει Ρυθμό Ανάπτυξης **+11,78%** (από 1.868 σε 2.088 επιχειρήσεις), τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός **+9,90%** (από 2.282 σε 2.508 επιχειρήσεις), ο Οικιακός Εξοπλισμός, Δόμηση και Κήπος **+9,47%** (από 1.309 σε 1.433 επιχειρήσεις) και το Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο **+8,60%** (από 1.964 σε 2.133 επιχειρήσεις). Οι ταχύτεροι ρυθμοί καταγράφονται σε κατηγορίες μικρότερης απόλυτης βάσης, με το Ηλεκτρονικό Εμπόριο να αυξάνεται κατά **+27,78%** (από 108 σε 138 επιχειρήσεις), τα Καύσιμα και Μεταφορές κατά **+17,32%** (από 231 σε 271 επιχειρήσεις), τις Υπαίθριες Αγορές και Λοιπό Λιανικό Εμπόριο κατά **+14,75%** (από 122 σε 140 επιχειρήσεις) και την Υγεία και Ομορφιά κατά **+14,70%** (από 415 σε 476 επιχειρήσεις). Καμία κατηγορία δεν εμφανίζει συρρίκνωση κατά την περίοδο αναφοράς. Η συνολική αύξηση του λιανικού εμπορίου ανήλθε σε **+10,40%**.

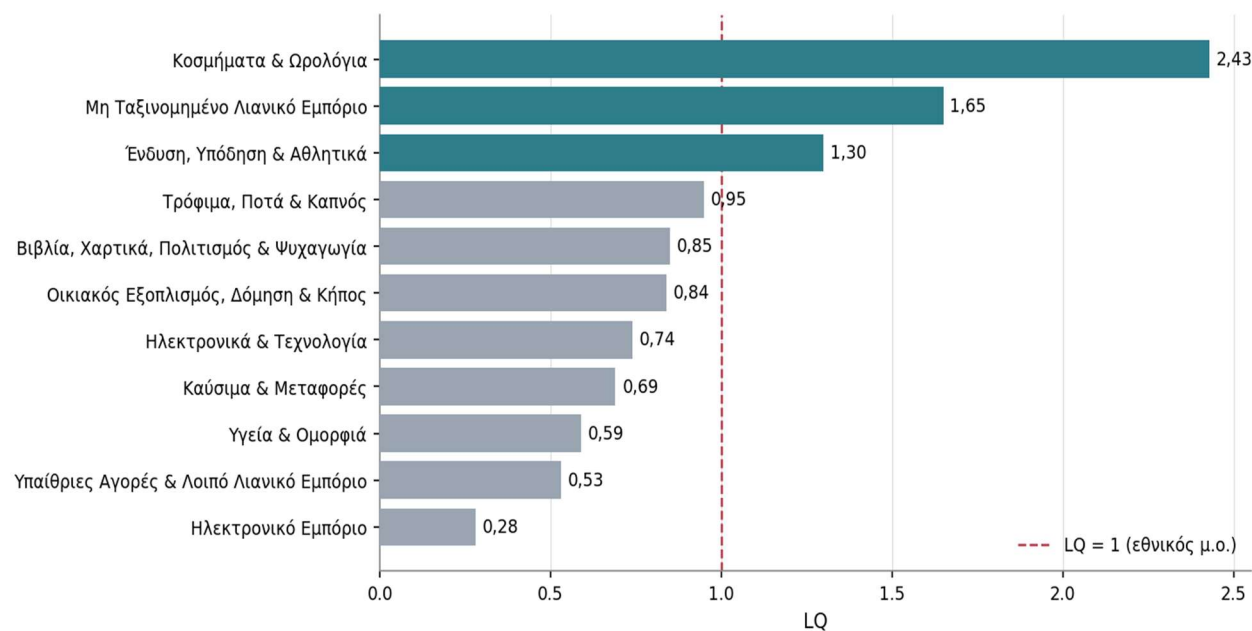
Συνολικά, το λιανικό εμπόριο του Νοτίου Αιγαίου εμφανίζει έναν από τους πιο έντονα τουριστικούς προσανατολισμούς στη χώρα, με τα Κοσμήματα, την Ένδυση και το Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο να υπερεκπροσωπούνται έντονα, ενώ οι κατηγορίες που εξυπηρετούν τις καθημερινές ανάγκες, τόσο του μόνιμου πληθυσμού όσο και των επισκεπτών, όπως τα Τρόφιμα, ο Οικιακός Εξοπλισμός και η Υγεία και Ομορφιά, υπολείπονται του εθνικού προτύπου.

Πίνακας 4.3 — Κατηγορίες ΣΤΑΚΟΔ Λιανικού Εμπορίου

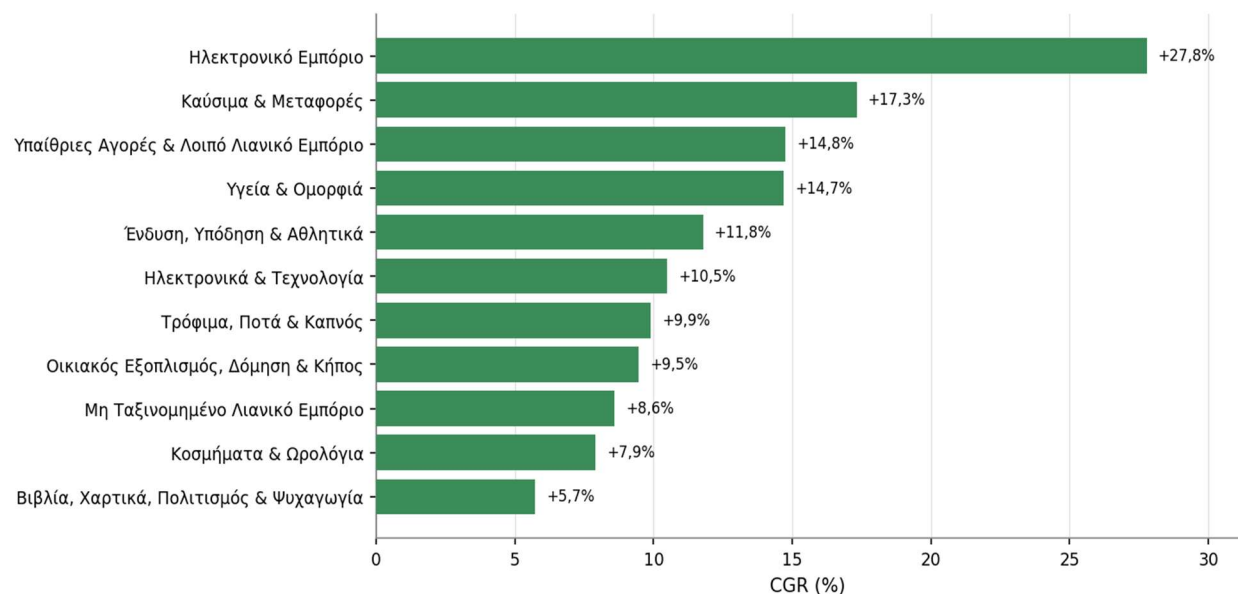
Κατηγορία	Nt	%	Nt-1	CGR %	LQ
Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός	2.508	24,51	2.282	9,90	0,95
Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο	2.133	20,84	1.964	8,60	1,65
Ένδυση, Υπόδηση και Αθλητικά	2.088	20,40	1.868	11,78	1,30
Οικιακός Εξοπλισμός, Δόμηση και Κήπος	1.433	14	1.309	9,47	0,84
Κοσμήματα και Ωρολόγια	628	6,14	582	7,90	2,43
Υγεία και Ομορφιά	476	4,65	415	14,70	0,59
Καύσιμα και Μεταφορές	271	2,65	231	17,32	0,69
Βιβλία, Χαρτικά, Πολιτισμός και Ψυχαγωγία	240	2,35	227	5,73	0,85

Ηλεκτρονικά και Τεχνολογία	179	1,75	162	10,49	0,74
Υπαίθριες Αγορές και Λοιπό Λιανικό Εμπόριο	140	1,37	122	14,75	0,53
Ηλεκτρονικό Εμπόριο	138	1,35	108	27,78	0,28

Γράφημα 4.2α — LQ Κατηγοριών Λιανικού Εμπορίου

Γράφημα 4.2β — CGR Κατηγοριών Λιανικού Εμπορίου

4.2.3 Χωρική Κατανομή Λιανικού Εμπορίου

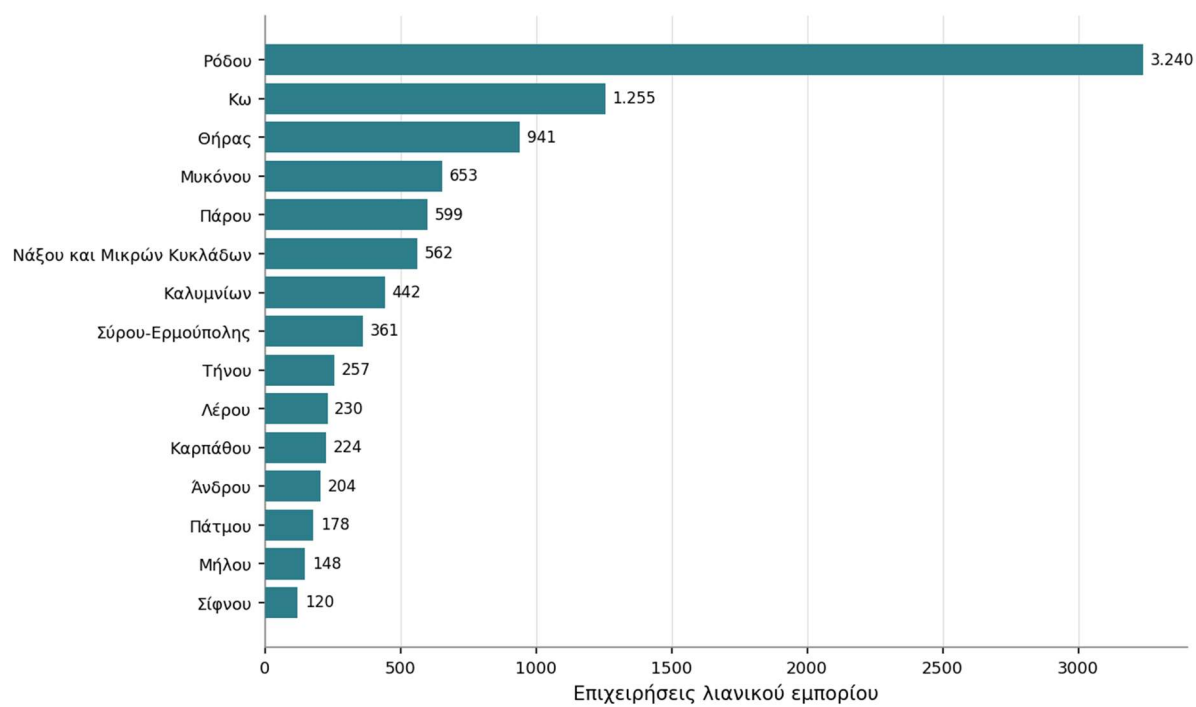
Η χωρική κατανομή του λιανικού εμπορίου είναι έντονα κατακερματισμένη στους 34 νησιωτικούς Δήμους της Περιφέρειας, με κυρίαρχο ωστόσο τον Δήμο Ρόδου. Στους πέντε μεγαλύτερους Δήμους χωροθετείται το **65,35%** του λιανικού εμπορίου: ο Δήμος Ρόδου με **3.240** επιχειρήσεις (**31,66%**), ο Δήμος Κω με **1.255** επιχειρήσεις (**12,26%**), ο Δήμος Θήρας με **941** επιχειρήσεις (**9,19%**), ο Δήμος Μυκόνου με **653** επιχειρήσεις (**6,38%**) και ο Δήμος Πάρου με **599** επιχειρήσεις (**5,85%**). Ο Δήμος Ρόδου συγκεντρώνει μερίδιο υπερδιπλάσιο του δεύτερου Δήμου Κω, αναδεικνυόμενος σε αδιαμφισβήτητο εμπορικό κέντρο της Περιφέρειας.

Σε επίπεδο ΠΕ, η κατανομή είναι ιδιαίτερα διασπαρμένη, αντανakλώντας τη νησιωτική γεωγραφία της Περιφέρειας με τις έντεκα Περιφερειακές Ενότητες. Προηγείται η ΠΕ Ρόδου με **33,19%** του λιανικού εμπορίου, ακολουθούμενη από τις ΠΕ Κω (**12,81%**), Θήρας (**10,50%**), Καλύμνου (**9,17%**), Πάρου (**6,59%**), Μυκόνου (**6,38%**) και Νάξου (**6,08%**), ενώ οι υπόλοιπες τέσσερις ΠΕ (Σύρου, Μήλου, Τήνου, Άνδρου) συγκεντρώνουν από κοινού περίπου το 11%.

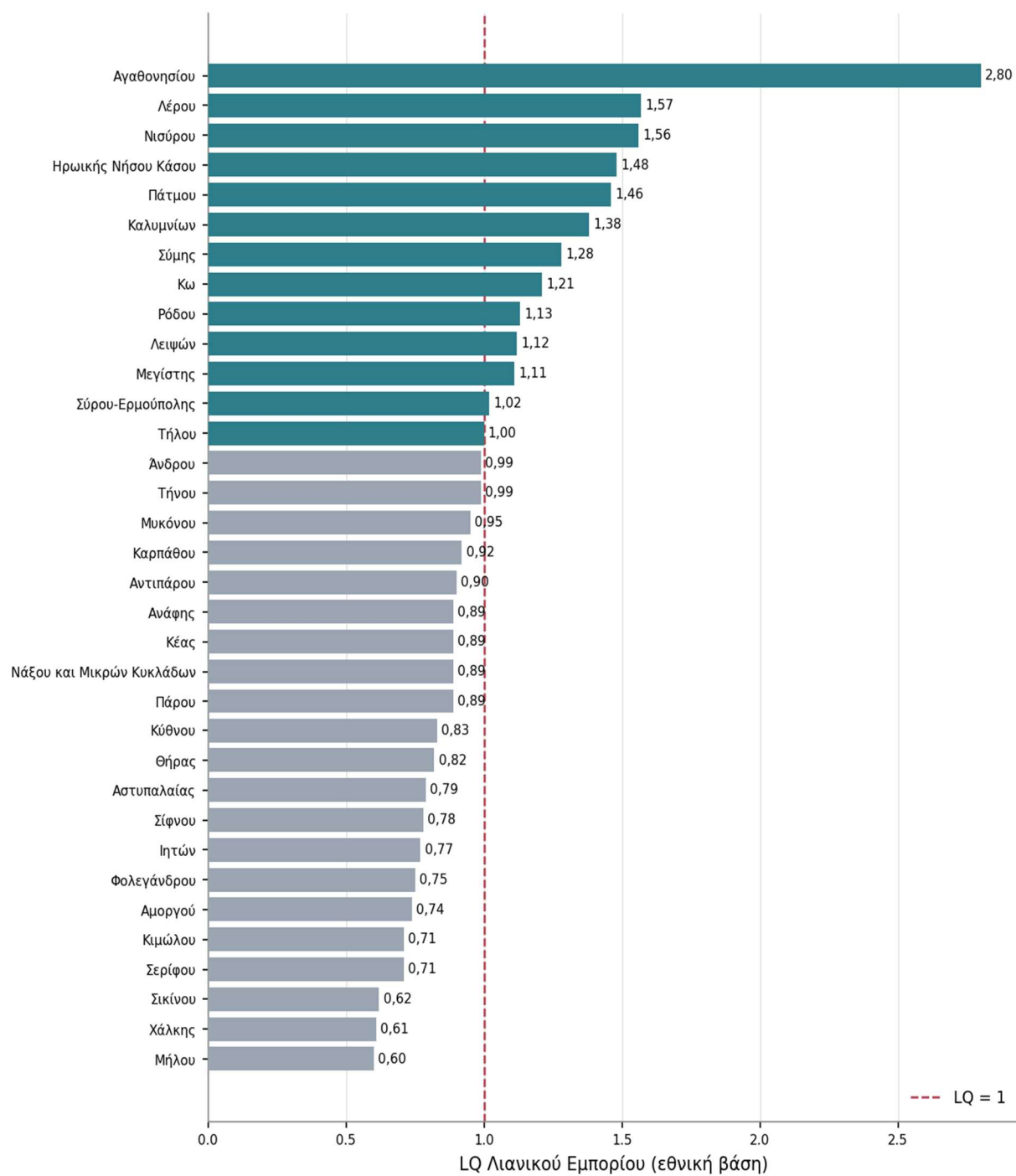
Η ανάλυση κατά Συντελεστή Χωροθέτησης σε επίπεδο Δήμου αναδεικνύει ένα ιδιαίτερο εύρημα. Οι υψηλότερες τιμές δεν εντοπίζονται στα πλέον τουριστικά νησιά, αλλά σε Δήμους με ισχυρότερη μόνιμη οικιστική και εμπορική βάση, όπως ο Δήμος Καλυμνίων (**LQ Λιανικού Εμπορίου=1,38** επί 442 επιχειρήσεων), ο Δήμος Κω (**LQ=1,21** επί 1.255 επιχειρήσεων) και ο Δήμος Ρόδου (**LQ=1,13** επί 3.240 επιχειρήσεων), ενώ ο Δήμος Σύρου-Ερμούπολης κινείται στο επίπεδο του εθνικού μέσου όρου (**LQ=1,02**). Αντίθετα, τα νησιά με την πιο μονομερή τουριστική οικονομία εμφανίζουν χαμηλότερο Συντελεστή Χωροθέτησης Λιανικού Εμπορίου, όπως ο Δήμος Θήρας (**LQ=0,82**) και ο Δήμος Μυκόνου (**LQ=0,95**), καθώς στη συνολική τους επιχειρηματική βάση κυριαρχεί η Παροχή Καταλυμάτων και Εστίασης.

Συνολικά, η χωρική εικόνα του λιανικού εμπορίου του Νοτίου Αιγαίου συνδυάζει την έντονη συγκέντρωση στον Δήμο Ρόδου με μια ευρεία διασπορά σε δεκάδες μικρότερους νησιωτικούς Δήμους, ενώ η σχετική εξειδίκευση στο λιανικό εμπόριο τείνει να είναι υψηλότερη στα νησιά με ισχυρότερη μόνιμη κατοικία και χαμηλότερη στα νησιά με τη μονομερέστερη τουριστική οικονομία. Η εξαιρετικά κατακερματισμένη αυτή δομή, με 34 Δήμους κατανεμημένους σε έντεκα Περιφερειακές Ενότητες, αποτελεί τη μεγαλύτερη γεωγραφική διασπορά της εμπορικής δραστηριότητας μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών.

Γράφημα 4.2γ — Κατανομή Λιανικού Εμπορίου ανά Δήμο

Γράφημα 4.2δ — LQ Λιανικού Εμπορίου ανά Δήμο

4.2.4 Εξειδίκευση και Ποικιλομορφία Λιανικού

Πέραν της κατανομής και της εξειδίκευσης, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εσωτερική ποικιλομορφία του λιανικού εμπορίου. Ο Δείκτης Εντροπίας (Entropy Index) παρέχει ένα μέτρο του βαθμού στον οποίο η δραστηριότητα κατανέμεται ομοιόμορφα μεταξύ των 11 κατηγοριών ΣΤΑΚΟΔ λιανικού εμπορίου, με υψηλότερες τιμές να αντιστοιχούν σε μεγαλύτερη ποικιλομορφία.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο Δείκτης Εντροπίας του λιανικού εμπορίου διαμορφώνεται σε **1,96⁹**, τιμή που αντιστοιχεί στο **81,74%** της μέγιστης δυνατής ποικιλομορφίας ($H_{max} = \ln(11) \approx 2,398$). Σε εθνικό επίπεδο ο αντίστοιχος δείκτης διαμορφώνεται σε 2,07 (86,50% του H_{max}). Η ποικιλομορφία του λιανικού εμπορίου στην Περιφέρεια υπολείπεται επομένως του εθνικού προτύπου.

Η τιμή αυτή προκύπτει από τη συνύπαρξη δύο αντίρροπων τάσεων. Από τη μία πλευρά, η ύπαρξη τριών μεγάλων κατηγοριών παραπλήσιου μεγέθους (Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός **24,51%**, Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο **20,84%** και Ένδυση, Υπόδηση και Αθλητικά **20,40%**) λειτουργεί υπέρ της ποικιλομορφίας, καθώς η δραστηριότητα δεν συγκεντρώνεται σε μία κυρίαρχη κατηγορία. Από την άλλη πλευρά, οι τρεις αυτές κατηγορίες συγκεντρώνουν αθροιστικά το **65,75%** του λιανικού εμπορίου, ενώ οι υπόλοιπες οκτώ κατηγορίες, καθεμία με μερίδιο κάτω του 15%, διατηρούν περιορισμένη παρουσία. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη συστηματική υποεκπροσώπηση των κλάδων καθημερινής κατανάλωσης, συγκρατεί τον δείκτη κάτω από το εθνικό πρότυπο.

4.2.5 Χωρική Ανισότητα Λιανικού Εμπορίου

Η χωρική ανισότητα του λιανικού εμπορίου εξετάζεται μέσω τεσσάρων συμπληρωματικών δεικτών: του Δείκτη Gini, του Δείκτη Theil¹⁰, του Δείκτη Hoover και του Σταθμισμένου Συντελεστή Μεταβλητότητας.

Σε επίπεδο Δήμου, ο Δείκτης Gini Λιανικού Εμπορίου διαμορφώνεται σε **0,713**, από τις υψηλότερες τιμές πανελλαδικά, τιμή που αναδεικνύει την έντονη χωρική συγκέντρωση του λιανικού εμπορίου. Η συγκέντρωση αυτή προκύπτει από τον συνδυασμό της κυριαρχίας του Δήμου Ρόδου με την ύπαρξη δεκάδων μικρών νησιωτικών Δήμων με ελάχιστη λιανεμπορική δραστηριότητα. Χαρακτηριστικά, οι δύο μεγαλύτεροι Δήμοι, Ρόδου και Κω, συγκεντρώνουν μαζί το **43,9%** του λιανικού εμπορίου της Περιφέρειας, ενώ οι υπόλοιποι τριάντα δύο Δήμοι μοιράζονται το υπόλοιπο, γεγονός που εξηγεί την υψηλή τιμή του δείκτη. Σε επίπεδο ΠΕ, ο Δείκτης Gini Λιανικού Εμπορίου παραμένει υψηλός (**0,483**), εύρημα που

⁹ Ο Δείκτης Εντροπίας υπολογίζεται ως $E = - \sum p_i \times \ln(p_i)$, όπου p_i είναι το μερίδιο της i -οστής κατηγορίας στο σύνολο του λιανικού εμπορίου. Η μέγιστη δυνατή τιμή για 11 κατηγορίες είναι $\ln(11) \approx 2,398$, και αντιστοιχεί σε ομοιόμορφη κατανομή.

¹⁰ Αποάθροιση Δείκτη Theil: $T = T_{between}$ (μεταξύ ΠΕ) + T_{within} (εντός ΠΕ).

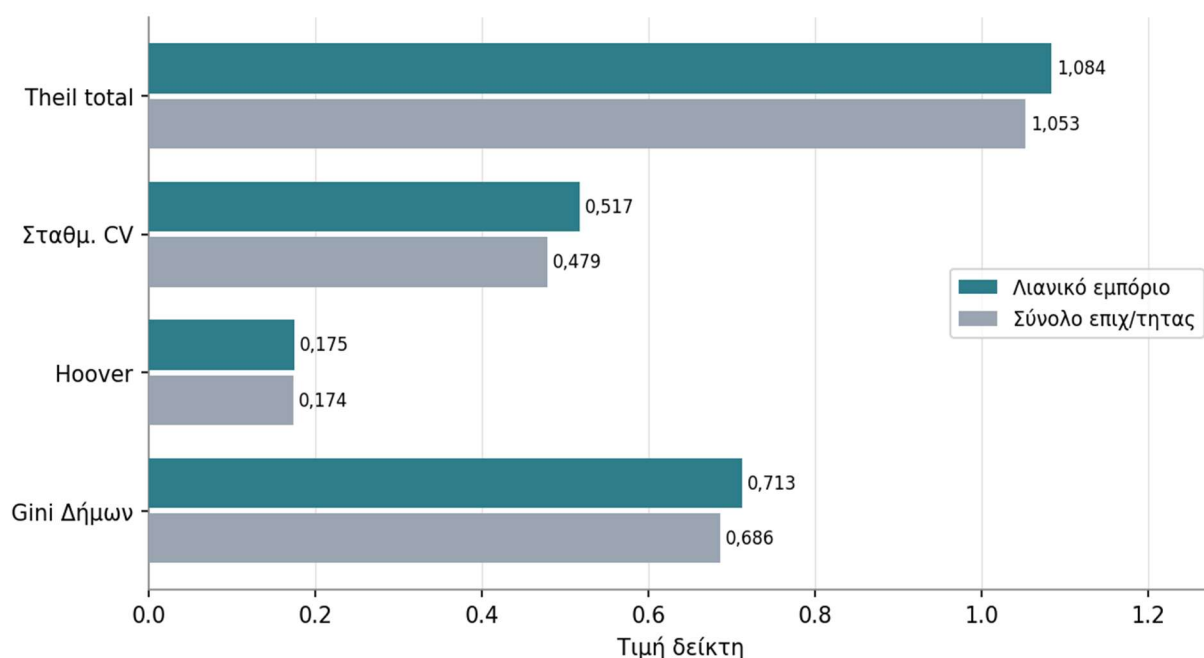
υποδηλώνει ότι η ανισοκατανομή προέρχεται τόσο από διαφορές μεταξύ των έντεκα ΠΕ όσο και από αποκλίσεις στο εσωτερικό τους.

Ο Δείκτης Theil λιανικού εμπορίου ανέρχεται σε **1,084** συνολικά. Η αποάθροισή του αποκαλύπτει ότι το **60,38%** της ανισοκατανομής προέρχεται από αποκλίσεις εντός των ΠΕ και το **39,62%** από διαφορές μεταξύ των ΠΕ, ποσοστό υψηλό που αντανakλά την κυριαρχία της ΠΕ Ρόδου και, δευτερευόντως, της ΠΕ Κω. Η συνιστώσα εντός των ΠΕ συνδέεται με το ότι σε κάθε ΠΕ ο μεγαλύτερος νησιωτικός Δήμος συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας, με το υπόλοιπο να κατανέμεται σε μικρότερους Δήμους μικρών νησιών της ίδιας ΠΕ. Χαρακτηριστικά, στα Δωδεκάνησα ο Δήμος Ρόδου καλύπτει το **95,4%** του λιανικού εμπορίου της ΠΕ Ρόδου και ο Δήμος Κω το **95,7%** της ΠΕ Κω, ενώ στις Κυκλάδες ο Δήμος Θήρας καλύπτει το **87,5%** της ΠΕ Θήρας. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η ΠΕ Καλύμνου, όπου η δραστηριότητα μοιράζεται μεταξύ περισσότερων νησιών (ο Δήμος Καλυμνίων καλύπτει το **47,1%**). Το πρότυπο αυτό είναι αναμενόμενο, καθώς κάθε ΠΕ οργανώνεται γύρω από ένα κύριο νησί που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και της οικονομικής δραστηριότητας.

Διαφορετική εικόνα δίνουν οι δείκτες που σταθμίζονται ως προς τον πληθυσμό. Ο Δείκτης Hoover Λιανικού Εμπορίου διαμορφώνεται σε **0,175**, πρακτικά ταυτόσημος με εκείνον της συνολικής επιχειρηματικότητας (**0,174**), τιμή που σημαίνει ότι το λιανικό εμπόριο ακολουθεί τη χωρική κατανομή της συνολικής επιχειρηματικότητας, η οποία με τη σειρά της αποκλίνει από την κατανομή του πληθυσμού λόγω της τουριστικής συγκέντρωσης σε ορισμένα νησιά. Ο Σταθμισμένος Συντελεστής Μεταβλητότητας του λιανικού εμπορίου (**0,517**) υπερβαίνει εκείνον της συνολικής επιχειρηματικότητας (**0,479**), επιβεβαιώνοντας την έντονη χωρική ανισοκατανομή. Πρακτικά, το λιανικό εμπόριο συγκεντρώνεται εκεί όπου συγκεντρώνεται και η ευρύτερη τουριστική και επιχειρηματική δραστηριότητα, δηλαδή στα μεγάλα νησιά υψηλής επισκεψιμότητας, και όχι αναλογικά με την κατανομή του μόνιμου πληθυσμού στα νησιά της Περιφέρειας.

Συνολικά, η χωρική ανισότητα του λιανικού εμπορίου του Νοτίου Αιγαίου είναι από τις εντονότερες της χώρας, αποτέλεσμα της νησιωτικής γεωγραφίας και της κυριαρχίας λίγων μεγάλων τουριστικών νησιών, με πρώτο τη Ρόδο, έναντι ενός μεγάλου αριθμού μικρών νησιωτικών Δήμων. Η ανισότητα αυτή εκδηλώνεται ταυτόχρονα σε δύο επίπεδα, μεταξύ των έντεκα ΠΕ, όπου κυριαρχεί η ΠΕ Ρόδου, και στο εσωτερικό κάθε ΠΕ, όπου ο μεγαλύτερος νησιωτικός Δήμος συγκεντρώνει το σύνολο σχεδόν της δραστηριότητας. Η εικόνα αυτή καθιστά το λιανικό εμπόριο του Νοτίου Αιγαίου το πλέον χωρικά συγκεντρωμένο μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών.

Γράφημα 4.2ε — Δείκτες Χωρικής Ανισότητας Λιανικού Εμπορίου

4.2.6 Shift-Share Ανάλυση Λιανικού Εμπορίου

Η ανάλυση Shift-Share¹¹ αποσθροίζει την παρατηρηθείσα μεταβολή των λιανικών επιχειρήσεων σε τρεις συνιστώσες: **Εθνική** (αναμενόμενη μεταβολή αν η Περιφέρεια ακολουθούσε τον εθνικό ρυθμό ανάπτυξης του λιανικού εμπορίου), **Διαρθρωτική** (Industry Mix, επιπλέον μεταβολή λόγω κλαδικής σύνθεσης) και **Διαφορική** (Ανταγωνιστική, απόδοση σε τοπικά πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα).

Στο λιανικό εμπόριο του Νοτίου Αιγαίου, η συνολική καθαρή μεταβολή είναι **+964** επιχειρήσεις. Η εθνική συνιστώσα (**+764,40** επιχειρήσεις) αντιστοιχεί στην αύξηση που θα κατέγραφε η Περιφέρεια αν το λιανικό της εμπόριο αναπτυσσόταν με τον εθνικό ρυθμό ανάπτυξης του λιανικού εμπορίου (**+8,25%**). Η διαρθρωτική συνιστώσα είναι αρνητική (**-99,21** επιχειρήσεις), εύρημα που σημαίνει ότι η Περιφέρεια είναι υπερεκπροσωπημένη σε κατηγορίες οι οποίες σε εθνικό επίπεδο αναπτύσσονται με ρυθμούς χαμηλότερους από τον εθνικό μέσο ρυθμό ανάπτυξης του λιανικού εμπορίου (**+8,25%**). Η αρνητική αυτή διαρθρωτική συνιστώσα συνδέεται με την υπερεκπροσώπηση της Περιφέρειας σε κατηγορίες όπως τα Τρόφιμα και η Ένδυση, οι οποίες σε εθνικό επίπεδο αναπτύσσονται με ηπιότερους ρυθμούς. Σε αντίθεση ωστόσο με τις περισσότερες Περιφέρειες, η διαφορική (ανταγωνιστική) συνιστώσα είναι έντονα θετική (**+298,82** επιχειρήσεις), καθώς το λιανικό εμπόριο της Περιφέρειας αναπτύχθηκε με ρυθμό αισθητά υψηλότερο του εθνικού (CGR **+10,40%** έναντι **+8,25%**), εύρημα που υποδηλώνει ισχυρή υπεραπόδοση της τοπικής δυναμικής, αποτέλεσμα της έντονης τουριστικής ζήτησης. Η θετική διαφορική συνιστώσα

¹¹ Shift-Share: Καθαρή Μεταβολή = Εθνική + Διαρθρωτική (Industry Mix) + Διαφορική (Ανταγωνιστική).

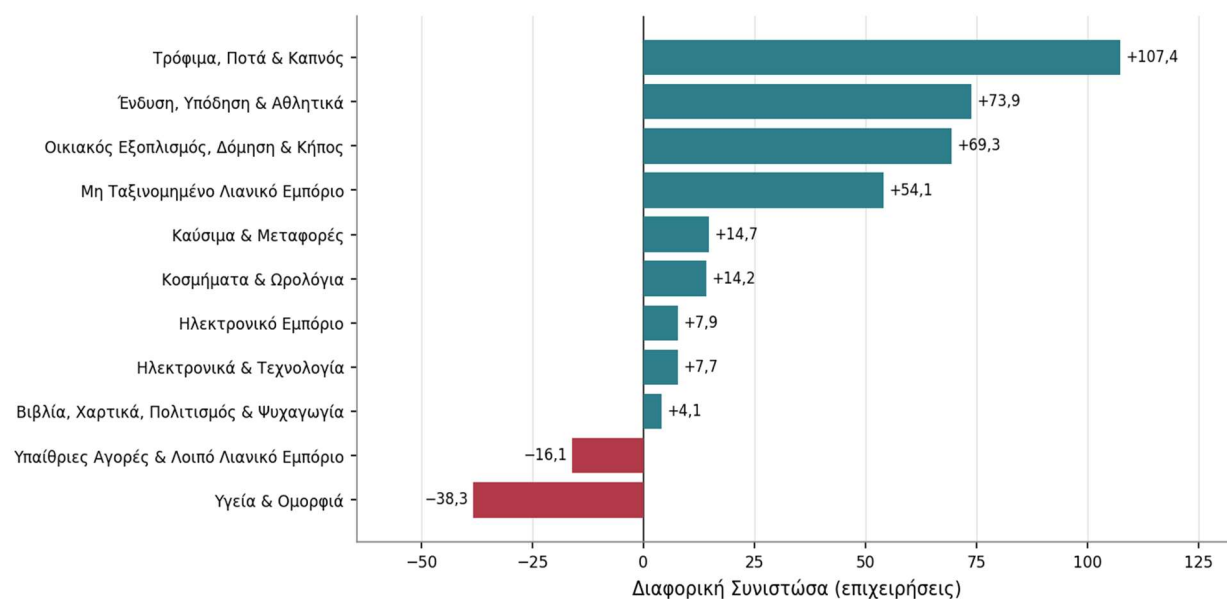
υπερκαλύπτει με μεγάλη διαφορά την αρνητική διαρθρωτική, οδηγώντας σε καθαρή αύξηση μεγαλύτερη από την αναμενόμενη βάσει του εθνικού ρυθμού.

Σε επίπεδο κατηγοριών ΣΤΑΚΟΔ, η θετική διαφορική συνιστώσα διαπερνά το μεγαλύτερο μέρος του τομέα, καθώς εννέα από τις έντεκα κατηγορίες εμφανίζουν θετική τοπική συνεισφορά. Την εντονότερη υπεραπόδοση καταγράφουν τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός (+107,39), η Ένδυση, Υπόδηση και Αθλητικά (+73,86) και ο Οικιακός Εξοπλισμός, Δόμηση και Κήπος (+69,35), ενώ ακολουθεί το Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο (+54,06). Μοναδικές κατηγορίες με αρνητική διαφορική συνιστώσα είναι η Υγεία και Ομορφιά (-38,31) και οι Υπαίθριες Αγορές και Λοιπό Λιανικό Εμπόριο (-16,05). Συνολικά, η εικόνα αυτή διαφοροποιεί έντονα το Νότιο Αιγαίο από τις περισσότερες Περιφέρειες, οι οποίες εμφανίζουν υστέρηση, και αναδεικνύει μια Περιφέρεια όπου η τοπική δυναμική του λιανικού εμπορίου ξεπερνά το εθνικό πρότυπο.

Πίνακας 4.4 — Shift-Share Λιανικού Εμπορίου ανά Κατηγορία ΣΤΑΚΟΔ

Κατηγορία	Καθαρή Μεταβολή	Εθνική	Διαρθρωτική	Διαφορική
Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός	+226	188,17	-69,56	107,39
Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο	+169	161,95	-47,01	54,06
Ένδυση, Υπόδηση και Αθλητικά	+220	154,03	-7,90	73,86
Οικιακός Εξοπλισμός, Δόμηση και Κήπος	+124	107,94	-53,29	69,35
Κοσμήματα και Ωρολόγια	+46	47,99	-16,18	14,19
Υγεία και Ομορφιά	+61	34,22	65,09	-38,31
Καύσιμα και Μεταφορές	+40	19,05	6,29	14,66
Βιβλία, Χαρτικά, Πολιτισμός και Ψυχαγωγία	+13	18,72	-9,79	4,07
Ηλεκτρονικά και Τεχνολογία	+17	13,36	-4,09	7,73
Υπαίθριες Αγορές και Λοιπό Λιανικό Εμπόριο	+18	10,06	23,99	-16,05
Ηλεκτρονικό Εμπόριο	+30	8,91	13,24	7,86

Γράφημα 4.2στ — Shift-Share Λιανικού ανά Κατηγορία (Εθνική / Διαρθρωτική / Διαφορική)

4.2.7 Κρίσιμα Σημεία Λιανικού Εμπορίου

- **Ο δεύτερος μεγαλύτερος κλάδος, σε τουριστικά κυρίαρχη οικονομία. Με 10.234 επιχειρήσεις** και Συντελεστή Χωροθέτησης **1,03**, το λιανικό εμπόριο είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος μεμονωμένος κλάδος της τοπικής επιχειρηματικότητας, σε σημαντική απόσταση από την Παροχή Καταλυμάτων και Εστίασης (**20.386** επιχειρήσεις), που αποτελεί με διαφορά τον μεγαλύτερο κλάδο της Περιφέρειας.

- **Έντονα τουριστική κλαδική σύνθεση.** Τρεις από τις έντεκα κατηγορίες υπερβαίνουν τον εθνικό μέσο όρο, με τα Κοσμήματα και Ωρολόγια να κατέχουν την υψηλότερη τιμή σε ολόκληρη τη χώρα (**628** επιχειρήσεις, **LQ 2,43**), ακολουθούμενα από το Μη Ταξινομημένο Λιανικό Εμπόριο (**2.133** επιχειρήσεις, **LQ 1,65**) και την Ένδυση, Υπόδηση και Αθλητικά (**2.088** επιχειρήσεις, **LQ 1,30**), ενώ οι κατηγορίες βασικής καθημερινής κατανάλωσης υπολείπονται του εθνικού προτύπου.

- **Εξαιρετικά κατακερματισμένη και άνιση χωρική δομή.** Η εμπορική δραστηριότητα κατανέμεται σε **34 νησιωτικούς Δήμους** και **έντεκα ΠΕ**, που εκτείνονται στα δύο νησιωτικά συμπλέγματα των Δωδεκανήσων και των Κυκλάδων. Κυριαρχεί ο Δήμος Ρόδου (**3.240** επιχειρήσεις, **31,66%** του λιανικού εμπορίου), ενώ ακολουθούν τόσο δωδεκανησιακά νησιά, με κυριότερο την Κω, όσο και κυκλαδίτικα τουριστικά κέντρα, όπως η Θήρα, η Μύκονος και η Πάρος. Ο Δείκτης Gini Δήμων (**0,713**) συγκαταλέγεται στους υψηλότερους πανελλαδικά, αποτυπώνοντας την έντονη συγκέντρωση σε λίγα μεγάλα νησιά.

- **Ποικιλομορφία κάτω από το εθνικό πρότυπο.** Ο Δείκτης Εντροπίας (**1,96**, ήτοι **81,74%** της μέγιστης δυνατής) υπολείπεται του εθνικού προτύπου (86,50%), καθώς οι τρεις μεγαλύτερες κατηγορίες συγκεντρώνουν το **65,75%** του λιανικού εμπορίου.

- **Υπεραπόδοση στην τοπική δυναμική.** Σε αντίθεση με τις περισσότερες Περιφέρειες, το λιανικό εμπόριο αναπτύχθηκε με ρυθμό **+10,40%**, αισθητά υψηλότερα από τον εθνικό (+8,25%), με καθαρή αύξηση **+964** επιχειρήσεων. Η ανάλυση Shift-Share αποδίδει την υπεραπόδοση σε έντονα θετική διαφορική συνιστώσα (**+298,82**), με εννέα από τις έντεκα κατηγορίες να αναπτύσσονται τοπικά ταχύτερα από τον αντίστοιχο εθνικό ρυθμό.

- **Διπλή ανισότητα, μεταξύ και εντός ΠΕ.** Η ανισοκατανομή τροφοδοτείται τόσο από την κυριαρχία της ΠΕ Ρόδου (συνιστώσα Theil μεταξύ ΠΕ **39,62%**) όσο και από τη συγκέντρωση εντός κάθε ΠΕ στο μεγαλύτερο νησί, με τους Δήμους Ρόδου και Κω να καλύπτουν πάνω από το **95%** του λιανικού εμπορίου της οικείας ΠΕ.

- **Υψηλή βιωσιμότητα και ταχεία ανάπτυξη.** Καμία κατηγορία δεν συρρικνώθηκε κατά την περίοδο αναφοράς, ενώ οι ταχύτεροι ρυθμοί καταγράφονται στο Ηλεκτρονικό Εμπόριο (**+27,78%**, από 108 σε **138** επιχειρήσεις) και στα Καύσιμα και Μεταφορές (**+17,32%**, από 231 σε **271** επιχειρήσεις).

4.3 Ανάλυση Χονδρικού Εμπορίου

4.3.1 Γενική Επισκόπηση Χονδρικού

Το χονδρικό εμπόριο περιλαμβάνει **2.696 επιχειρήσεις**, που αντιστοιχούν στο 4,44% της συνολικής επιχειρηματικότητας της Περιφέρειας και στο 20,85% του εμπορικού τομέα. Η αναλογία λιανικού προς χονδρικό εμπόριο (3,80:1) είναι σαφώς υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο (2,00:1), εύρημα που δείχνει μια εμπορική βάση έντονα προσανατολισμένη στο λιανικό εμπόριο.

Ο Συντελεστής Χωροθέτησης (LQ) του χονδρικού εμπορίου διαμορφώνεται σε **0,54**, από τις χαμηλότερες τιμές πανελλαδικά. Η έντονη αυτή υποεκπροσώπηση είναι χαρακτηριστική μιας νησιωτικής, αποκλειστικά σχεδόν τουριστικής Περιφέρειας, χωρίς βιομηχανική ή διαμετακομιστική βάση, όπου το χονδρικό εμπόριο λειτουργεί κυρίως ως τοπικό σύστημα τροφοδοσίας του λιανικού εμπορίου και του ισχυρού τουριστικού κλάδου. Χαρακτηριστικά, καμία από τις εννέα κατηγορίες χονδρικού εμπορίου δεν υπερβαίνει τον εθνικό μέσο όρο, ενώ ένα μεγάλο μέρος των χονδρεμπορικών αναγκών της Περιφέρειας καλύπτεται με εφοδιασμό από άλλες Περιφέρειες, κυρίως την Αττική. Παρά τη συνολική υποεκπροσώπηση του, το χονδρικό εμπόριο αναπτύσσεται με ιδιαίτερα υψηλό ρυθμό, εντονότερο μάλιστα από εκείνον του λιανικού, με Ρυθμό Ανάπτυξης **+13,66%** έναντι **+10,40%** την περίοδο αναφοράς, εύρημα που αντανάκλα την ανάγκη ενίσχυσης των τοπικών δικτύων εφοδιασμού για την κάλυψη της αυξανόμενης τουριστικής ζήτησης. Οι επιμέρους εξειδικεύσεις του χονδρικού εμπορίου εξετάζονται αναλυτικά στην Παράγραφο 4.3.2.

4.3.2 Κατηγορίες ΣΤΑΚΟΔ Χονδρικού Εμπορίου

Ομοίως με το λιανικό εμπόριο, ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου ομαδοποιείται σε 9 ομοιογενείς εμπορικές κατηγορίες¹², ώστε να καταστεί δυνατή η συστηματική ανάλυση της δομής, της εξειδίκευσης και της δυναμικής του.

Σε όρους απόλυτου μεγέθους, η κατανομή των **2.696** επιχειρήσεων χονδρικού εμπορίου εμφανίζει ιδιαίτερα έντονη συγκέντρωση τύπου Pareto. Οι δύο μεγαλύτερες κατηγορίες, τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός (**974** επιχειρήσεις, **36,13%**) και ο Οικιακός Εξοπλισμός και Δόμηση (**836** επιχειρήσεις, **31,01%**), συγκεντρώνουν αθροιστικά το **67,14%** του χονδρικού εμπορίου της Περιφέρειας, ενώ μαζί με τα Μηχανήματα και Επαγγελματικό Εξοπλισμό (**198** επιχειρήσεις, **7,34%**) οι τρεις μεγαλύτερες κατηγορίες φτάνουν το **74,48%**. Ακολουθούν τα Καύσιμα, Μέταλλα και Χημικά (**182** επιχειρήσεις, **6,75%**) και η Ένδυση, Υπόδηση και Κλωστοϋφαντουργία (**157** επιχειρήσεις, **5,82%**).

Η ανάλυση κατά Συντελεστή Χωροθέτησης (LQ) επιβεβαιώνει τη συνολική και διάχυτη υποεκπροσώπηση, καθώς καμία από τις εννέα κατηγορίες δεν υπερβαίνει τον εθνικό μέσο όρο. Πλησιέστερα σε αυτόν, χωρίς ωστόσο να τον φτάνουν, βρίσκονται τρεις κατηγορίες. Τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός (**974** επιχειρήσεις, **LQ=0,77**) αποτελούν ταυτόχρονα τη μεγαλύτερη κατηγορία και συνδέονται με την τροφοδοσία του λιανικού εμπορίου και του τουρισμού, ενώ ακολουθούν το Μη Ταξινομημένο Χονδρικό Εμπόριο (**152** επιχειρήσεις, **LQ=0,56**) και ο Οικιακός Εξοπλισμός και Δόμηση (**836** επιχειρήσεις, **LQ=0,54**). Εντονότερη υποεκπροσώπηση εμφανίζουν οι κατηγορίες χονδρικής διανομής βιομηχανικών και εξειδικευμένων αγαθών, με τα Καύσιμα, Μέταλλα και Χημικά (**182** επιχειρήσεις, **LQ=0,48**), τα Μηχανήματα και Επαγγελματικό Εξοπλισμό (**198** επιχειρήσεις, **LQ=0,41**), τον Ηλεκτρονικό Εξοπλισμό (**92** επιχειρήσεις, **LQ=0,40**), τα Γεωργικά Προϊόντα και Ζωοτροφές (**87** επιχειρήσεις, **LQ=0,33**), τα Κοσμήματα και Ωρολόγια (**18** επιχειρήσεις, **LQ=0,33**) και την Ένδυση, Υπόδηση και Κλωστοϋφαντουργία (**157** επιχειρήσεις, **LQ=0,32**) να καταγράφουν τις χαμηλότερες τιμές, εύρημα συμβατό με τον νησιωτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας, όπου η χονδρική διανομή των αγαθών αυτών οργανώνεται κατά κύριο λόγο εκτός των ορίων της.

Σε όρους δυναμικής, το χονδρικό εμπόριο αναπτύσσεται με ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς στο σύνολο των κατηγοριών. Μεταξύ των κατηγοριών με σημαντική απόλυτη βάση, ο Οικιακός Εξοπλισμός και Δόμηση αυξήθηκε κατά **+15,63%** (από 723 σε 836 επιχειρήσεις) και τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός κατά **+13,39%** (από 859 σε 974 επιχειρήσεις). Τους ταχύτερους ρυθμούς καταγράφουν τα Καύσιμα, Μέταλλα και Χημικά (**+18,95%**, από 153 σε 182 επιχειρήσεις) και τα Γεωργικά Προϊόντα και Ζωοτροφές (**+12,99%**, από 77 σε 87 επιχειρήσεις), ενώ αξιοσημείωτους ρυθμούς εμφανίζουν επίσης τα Μηχανήματα και Επαγγελματικός Εξοπλισμός (**+13,14%**, από 175 σε 198 επιχειρήσεις) και η Ένδυση, Υπόδηση και Κλωστοϋφαντουργία (**+12,14%**, από 140 σε 157 επιχειρήσεις). Τον

¹² Η ομαδοποίηση των διψήφιων ΚΑΔ του χονδρικού εμπορίου (κλάδος 46) σε 9 κατηγορίες αποσκοπεί στη μέγιστη δυνατή ομοιογένεια των επιμέρους κλάδων εντός κάθε κατηγορίας (βλ. Μεθοδολογικές Σημειώσεις).

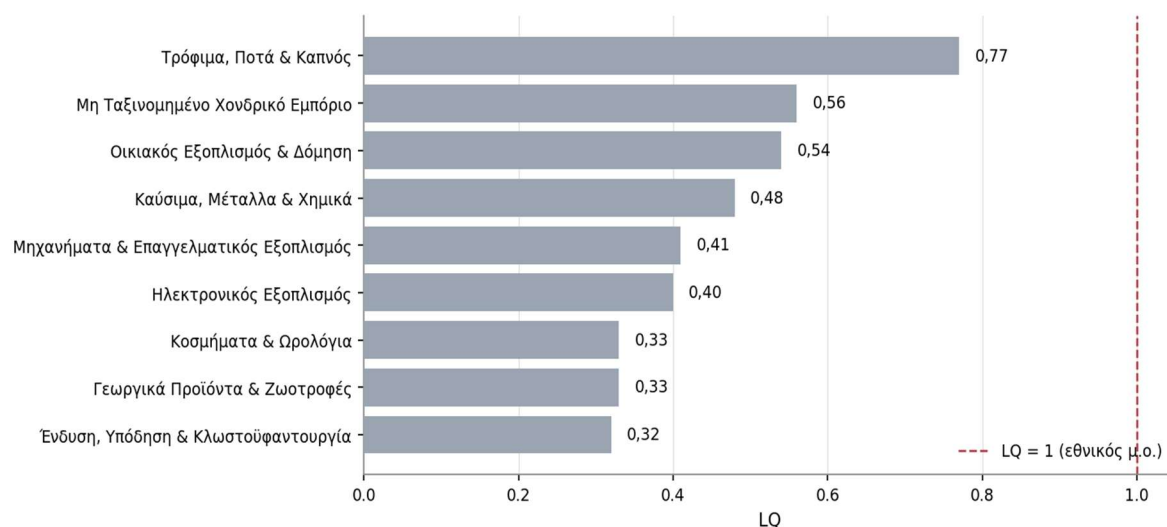
χαμηλότερο ρυθμό εμφανίζει ο Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός (+3,37%), η μόνη κατηγορία με ρυθμό αισθητά κάτω από τον περιφερειακό μέσο όρο. Η συνολική αύξηση του χονδρικού εμπορίου της Περιφέρειας ανήλθε σε +13,66%, ρυθμός ιδιαίτερα υψηλός, η σχέση του οποίου με το εθνικό πρότυπο αναλύεται διεξοδικά στην Παράγραφο 4.3.6 μέσω της μεθόδου Shift-Share.

Συνολικά, το χονδρικό εμπόριο του Νοτίου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από διάχυτη υποεκπροσώπηση και έντονη κλαδική συγκέντρωση στις δύο κατηγορίες τροφίμων και οικιακού εξοπλισμού (67,14%), που εξυπηρετούν τη βασική τροφοδοσία της τοπικής κατανάλωσης και του τουρισμού, με ελάχιστη παρουσία στη διανομή βιομηχανικών και εξειδικευμένων αγαθών.

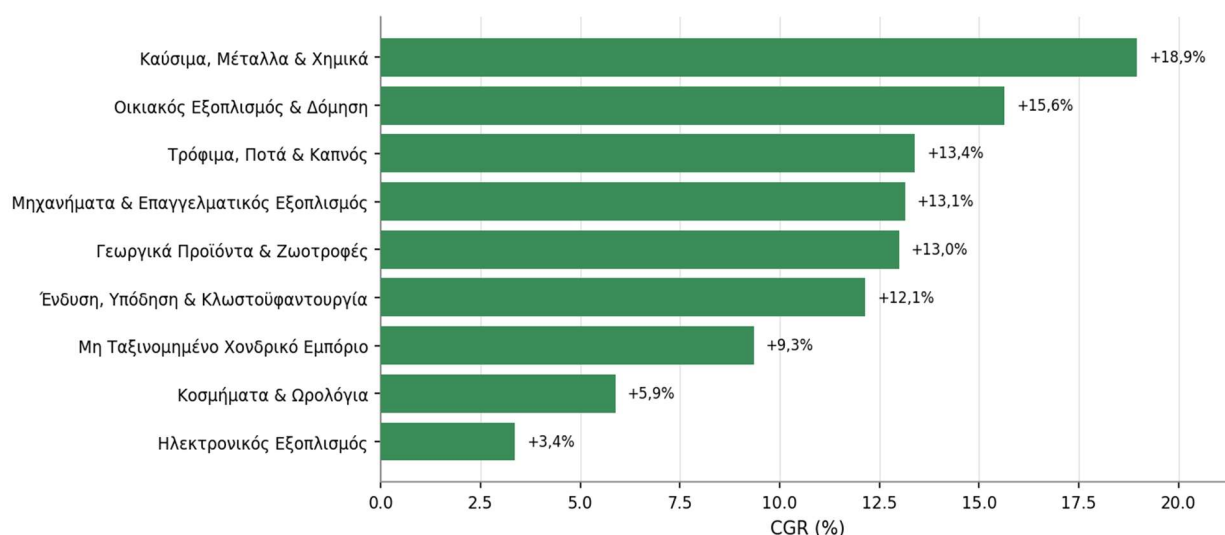
Πίνακας 4.6 — Κατηγορίες ΣΤΑΚΟΔ Χονδρικού Εμπορίου

Κατηγορία	Nt	%	Nt-1	CGR %	LQ
Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός	974	36,13	859	13,39	0,77
Οικιακός Εξοπλισμός και Δόμηση	836	31,01	723	15,63	0,54
Μηχανήματα και Επαγγελματικός Εξοπλισμός	198	7,34	175	13,14	0,41
Καύσιμα, Μέταλλα και Χημικά	182	6,75	153	18,95	0,48
Ένδυση, Υπόδηση και Κλωστοϋφαντουργία	157	5,82	140	12,14	0,32
Μη Ταξινομημένο Χονδρικό Εμπόριο	152	5,64	139	9,35	0,56
Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός	92	3,41	89	3,37	0,40
Γεωργικά Προϊόντα και Ζωοτροφές	87	3,23	77	12,99	0,33
Κοσμήματα και Ωρολόγια	18	0,67	17	5,88	0,33

Γράφημα 4.3α — LQ Κατηγοριών Χονδρικού Εμπορίου

Γράφημα 4.3β — CGR Κατηγοριών Χονδρικού Εμπορίου

4.3.3 Χωρική Κατανομή Χονδρικού Εμπορίου

Η χωρική κατανομή του χονδρικού εμπορίου εμφανίζει ακόμη εντονότερη συγκέντρωση από εκείνη του λιανικού εμπορίου, εύρημα αναμενόμενο, καθώς το χονδρικό εμπόριο τείνει να συγκεντρώνεται στους λίγους κόμβους εφοδιασμού του νησιωτικού χώρου. Στους πέντε Δήμους με τη μεγαλύτερη χονδρεμπορική δραστηριότητα χωροθετείται το **73,74%** του χονδρικού εμπορίου, ποσοστό υψηλότερο από την αντίστοιχη συγκέντρωση του λιανικού εμπορίου (65,35%). Κυριαρχεί ο Δήμος Ρόδου, ο οποίος συγκεντρώνει **1.049** επιχειρήσεις (**38,91%** του χονδρικού εμπορίου), μερίδιο ακόμη υψηλότερο από εκείνο που κατέχει στο λιανικό εμπόριο (31,66%) και υπερδιπλάσιο του δεύτερου Δήμου Κω (**412** επιχειρήσεις, **15,28%**). Ακολουθούν τρία κυκλαδίτικα νησιά, οι Δήμοι Θήρας (**237** επιχειρήσεις, **8,79%**), Πάρου (**153** επιχειρήσεις, **5,68%**) και Νάξου και Μικρών Κυκλάδων (**137** επιχειρήσεις, **5,08%**).

Σε επίπεδο ΠΕ, η κυριαρχία της ΠΕ Ρόδου είναι ακόμη εντονότερη, με μερίδιο **39,95%** του χονδρικού εμπορίου της Περιφέρειας, υψηλότερο από το αντίστοιχο του λιανικού (33,19%), ακολουθούμενη από τις ΠΕ Κω (**15,54%**), Θήρας (**9,46%**), Καλύμνου (**6,27%**), Πάρου (**6,16%**) και Νάξου (**5,79%**). Εντός κάθε ΠΕ, η συγκέντρωση στον μεγαλύτερο Δήμο της είναι σχεδόν απόλυτη, με τον Δήμο Ρόδου να καλύπτει το **97,4%** του χονδρικού εμπορίου της ΠΕ Ρόδου, τον Δήμο Κω το **98,3%** της ΠΕ Κω και, στις Κυκλάδες, τον Δήμο Θήρας το **92,9%** της ΠΕ Θήρας. Η συγκέντρωση αυτή αποτυπώνεται και στη συνιστώσα της ανισότητας μεταξύ ΠΕ, η οποία είναι σαφώς υψηλότερη από εκείνη του λιανικού εμπορίου, όπως αναλύεται στην Παράγραφο 4.3.5.

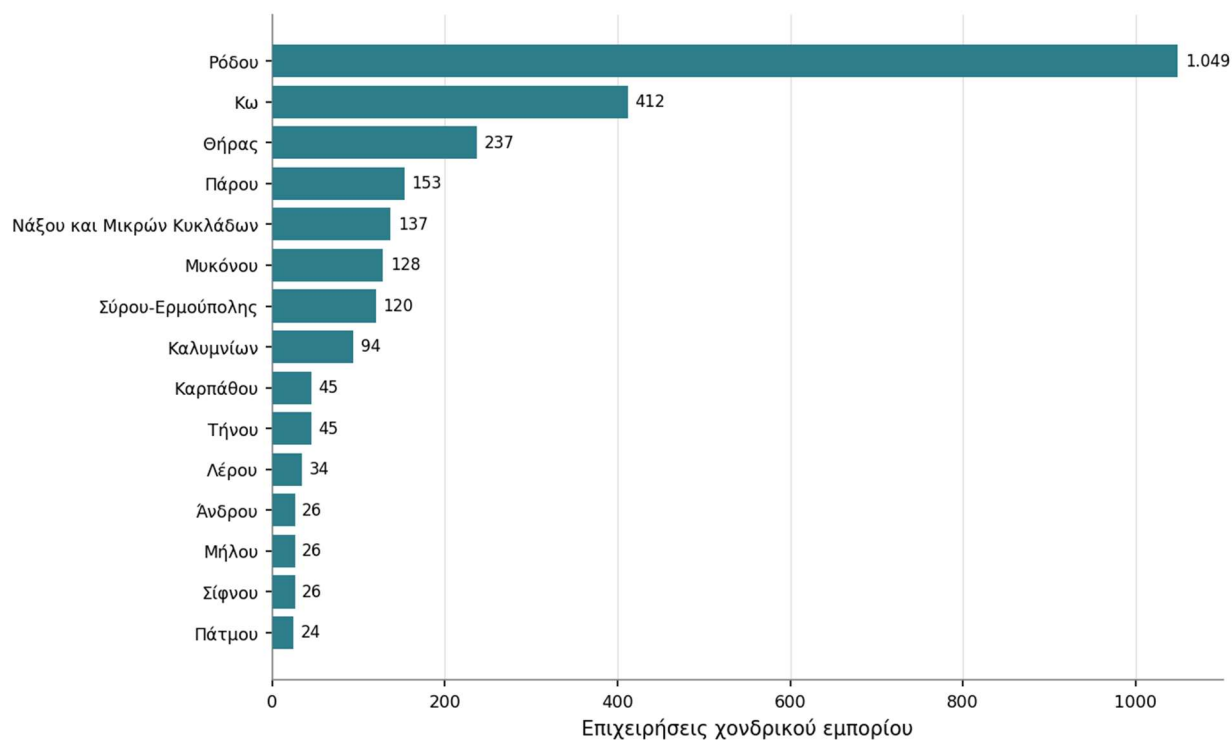
Σε επίπεδο εξειδίκευσης ανά Δήμο, ο Συντελεστής Χωροθέτησης Χονδρικού Εμπορίου παραμένει κάτω από τον εθνικό μέσο όρο σε όλους ανεξαιρέτως τους Δήμους, γεγονός αναμενόμενο δεδομένης της ιδιαίτερα χαμηλής συνολικής τιμής του δείκτη στην Περιφέρεια. Τις σχετικά υψηλότερες τιμές, αν και κάτω από τη μονάδα, εμφανίζουν οι μεγαλύτεροι εμπορικοί κόμβοι, ο Δήμος Κω (**LQ Χονδρικού Εμπορίου=0,79**), ο Δήμος

Ρόδου ($LQ=0,73$) και ο Δήμος Σύρου-Ερμούπολης ($LQ=0,68$), διοικητικό κέντρο των Κυκλάδων με μακρά εμπορική παράδοση. Αντίθετα, τα νησιά με την πιο μονομερή τουριστική οικονομία εμφανίζουν τις χαμηλότερες τιμές, όπως ο Δήμος Μυκόνου ($LQ=0,37$) και ο Δήμος Θήρας ($LQ=0,41$), καθώς στην επιχειρηματική τους βάση κυριαρχεί η Παροχή Καταλυμάτων και Εστίασης, ενώ ο εφοδιασμός τους καλύπτεται σχεδόν εξ ολοκλήρου από άλλα νησιά ή την ηπειρωτική χώρα.

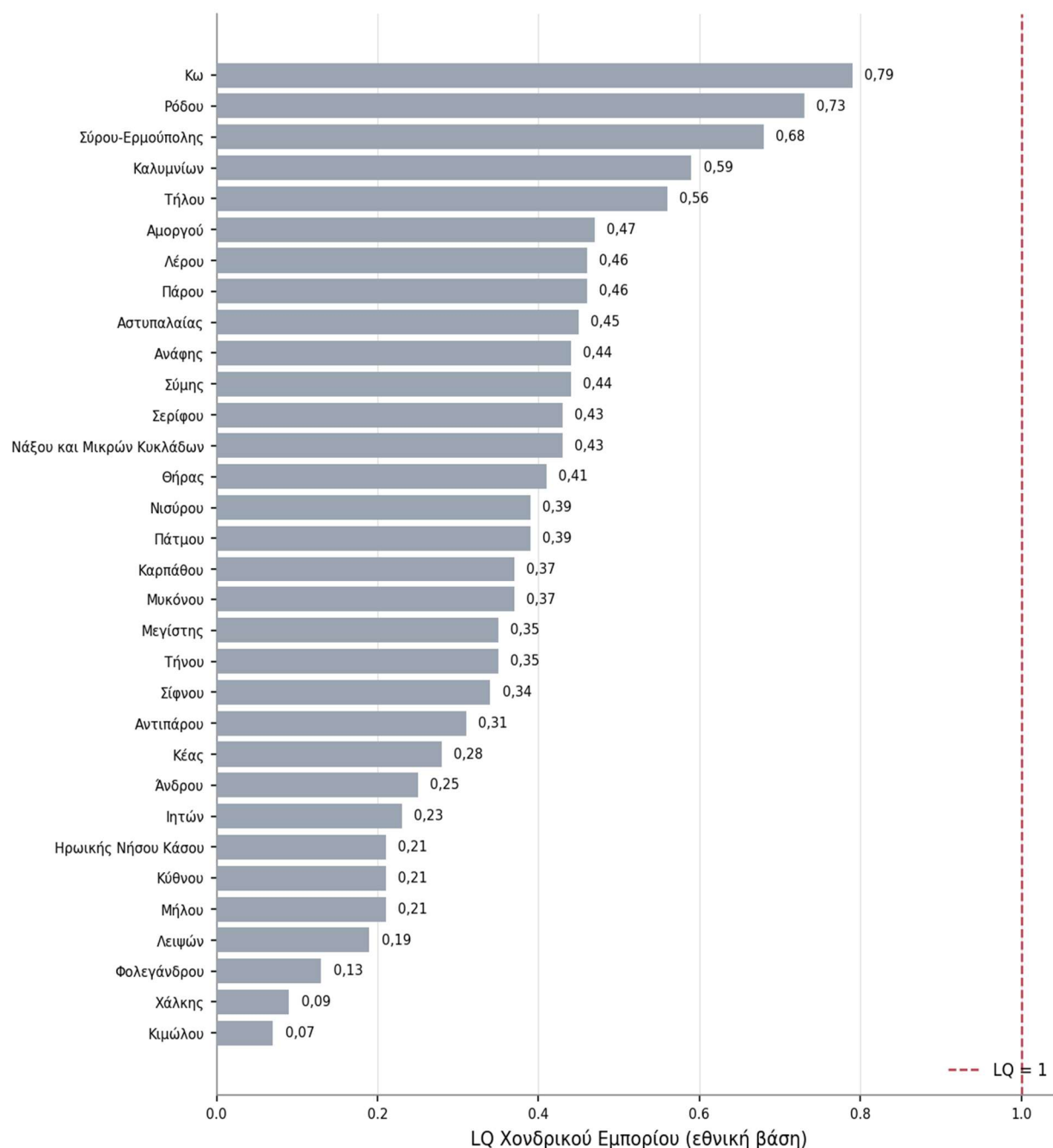
Στους Ρυθμούς Ανάπτυξης Χονδρικού Εμπορίου, μεταξύ των μεγαλύτερων Δήμων τον υψηλότερο ρυθμό καταγράφει ο Δήμος Κω (+21,53% επί βάσης 412 επιχειρήσεων), ακολουθούμενος από τον Δήμο Ρόδου (+13,90% επί βάσης 1.049 επιχειρήσεων), ενώ στις Κυκλάδες υψηλούς ρυθμούς εμφανίζουν ο Δήμος Νάξου και Μικρών Κυκλάδων (+17,09%) και ο Δήμος Πάρου (+15,04%).

Συνολικά, η χωρική κατανομή του χονδρικού εμπορίου του Νοτίου Αιγαίου είναι ακόμη πιο συγκεντρωμένη από εκείνη του λιανικού, με κυρίαρχη τη Ρόδο και, δευτερευόντως, την Κω, που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη χονδρεμπορική δραστηριότητα, ενώ τα υπόλοιπα νησιά, τόσο των Δωδεκανήσων όσο και των Κυκλάδων, διαθέτουν περιορισμένη χονδρεμπορική βάση και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον εφοδιασμό τους, είτε από τους μεγάλους νησιωτικούς κόμβους είτε απευθείας από την ηπειρωτική χώρα, για την κάλυψη των αναγκών τους. Η εικόνα αυτή αναδεικνύει έναν χονδρεμπορικό τομέα προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες του κατακερματισμένου νησιωτικού χώρου, όπου η απόσταση και το κόστος μεταφοράς ενισχύουν τη συγκέντρωση της διανομής σε λίγα μεγάλα νησιά.

Γράφημα 4.3γ — Κατανομή Χονδρικού Εμπορίου ανά Δήμο

Γράφημα 4.3δ — LQ Χονδρικού Εμπορίου ανά Δήμο

4.3.4 Εξειδίκευση και Ποικιλομορφία Χονδρικού

Πέραν της κατανομής και της εξειδίκευσης, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εσωτερική ποικιλομορφία του χονδρικού εμπορίου. Ο Δείκτης Εντροπίας (Entropy Index) παρέχει ένα μέτρο του βαθμού στον οποίο η δραστηριότητα κατανέμεται ομοιόμορφα μεταξύ των 9 κατηγοριών ΣΤΑΚΟΔ χονδρικού εμπορίου, με υψηλότερες τιμές να αντιστοιχούν σε μεγαλύτερη ποικιλομορφία.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο Δείκτης Εντροπίας του χονδρικού εμπορίου διαμορφώνεται σε **1,69**¹³, τιμή που αντιστοιχεί στο **76,92%** της μέγιστης δυνατής ποικιλομορφίας ($H_{max}=\ln(9)\approx 2,197$). Σε εθνικό επίπεδο ο αντίστοιχος δείκτης διαμορφώνεται σε **1,86** (84,66% του H_{max}). Η ποικιλομορφία του χονδρικού εμπορίου στην Περιφέρεια υπολείπεται επομένως σαφώς του εθνικού προτύπου, και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι στο λιανικό εμπόριο (81,74% έναντι εθνικού 86,50%, βλ. Παράγραφο 4.2.4).

Η χαμηλή αυτή τιμή αντανakλά την ιδιαίτερα έντονη συγκέντρωση τύπου Pareto στις δύο μεγαλύτερες κατηγορίες. Τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός με **36,13%** και ο Οικιακός Εξοπλισμός και Δόμηση με **31,01%** συγκεντρώνουν αθροιστικά **67,14%** του χονδρικού εμπορίου της Περιφέρειας, ποσοστό που απομακρύνει αισθητά τον δείκτη από τη μέγιστη τιμή του. Η περιορισμένη παρουσία των υπόλοιπων επτά κατηγοριών, καθεμία με μερίδιο κάτω του 8%, δεν επαρκεί για να αντισταθμίσει τη συγκέντρωση αυτή, με αποτέλεσμα το χονδρικό εμπόριο του Νοτίου Αιγαίου να εμφανίζει σαφώς χαμηλότερη ποικιλομορφία τόσο από το εθνικό πρότυπο όσο και από το τοπικό λιανικό εμπόριο.

4.3.5 Χωρική Ανισότητα Χονδρικού Εμπορίου

Η χωρική ανισότητα του χονδρικού εμπορίου εξετάζεται μέσω τεσσάρων συμπληρωματικών δεικτών: του Δείκτη Gini, του Δείκτη Theil¹⁴, του Δείκτη Hoover και του Σταθμισμένου Συντελεστή Μεταβλητότητας. Συνδυαστικά, οι δείκτες αυτοί δείχνουν ότι το χονδρικό εμπόριο της Περιφέρειας κατανέμεται ακόμη πιο άνισα μεταξύ των έντεκα ΠΕ από ό,τι το λιανικό εμπόριο.

Σε επίπεδο Δήμου, ο Δείκτης Gini Χονδρικού Εμπορίου διαμορφώνεται σε **0,636**, υψηλή τιμή που αναδεικνύει την έντονη συγκέντρωση του χονδρικού εμπορίου σε λίγους Δήμους. Πρακτικά, μόλις δύο Δήμοι, ο Δήμος Ρόδου και ο Δήμος Κω, συγκεντρώνουν μαζί πάνω από το ήμισυ του χονδρικού εμπορίου της Περιφέρειας (**54,19%**). Σε επίπεδο ΠΕ, ο Δείκτης Gini παραμένει εξίσου υψηλός (**0,506**) και μάλιστα υπερβαίνει εκείνον του λιανικού εμπορίου (**0,483**), εύρημα που δείχνει ότι η ανισοκατανομή προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από διαφορές μεταξύ των έντεκα ΠΕ, με την ΠΕ Ρόδου να συγκεντρώνει μόνη της το **39,95%** του χονδρικού εμπορίου της Περιφέρειας.

Η αποάθροιση του Δείκτη Theil (συνολική τιμή **0,858**) επιβεβαιώνει ότι η ανισότητα είναι κατά κύριο λόγο διανησιωτική, καθώς το **64,63%** προέρχεται από διαφορές μεταξύ των ΠΕ και το **35,37%** από αποκλίσεις στο εσωτερικό τους. Η κυριαρχία της συνιστώσας μεταξύ ΠΕ, η δεύτερη υψηλότερη πανελλαδικά, είναι χαρακτηριστική του νησιωτικού χώρου, όπου κάθε Περιφερειακή Ενότητα αντιστοιχεί ουσιαστικά σε ένα μεγάλο νησί. Η ανισότητα

¹³ Ο Δείκτης Εντροπίας υπολογίζεται ως $E = - \sum p_i \times \ln(p_i)$, όπου p_i είναι το μερίδιο της i -οστής κατηγορίας στο σύνολο του χονδρικού εμπορίου. Η μέγιστη δυνατή τιμή για 9 κατηγορίες είναι $\ln(9) \approx 2,197$, και αντιστοιχεί σε ομοιόμορφη κατανομή.

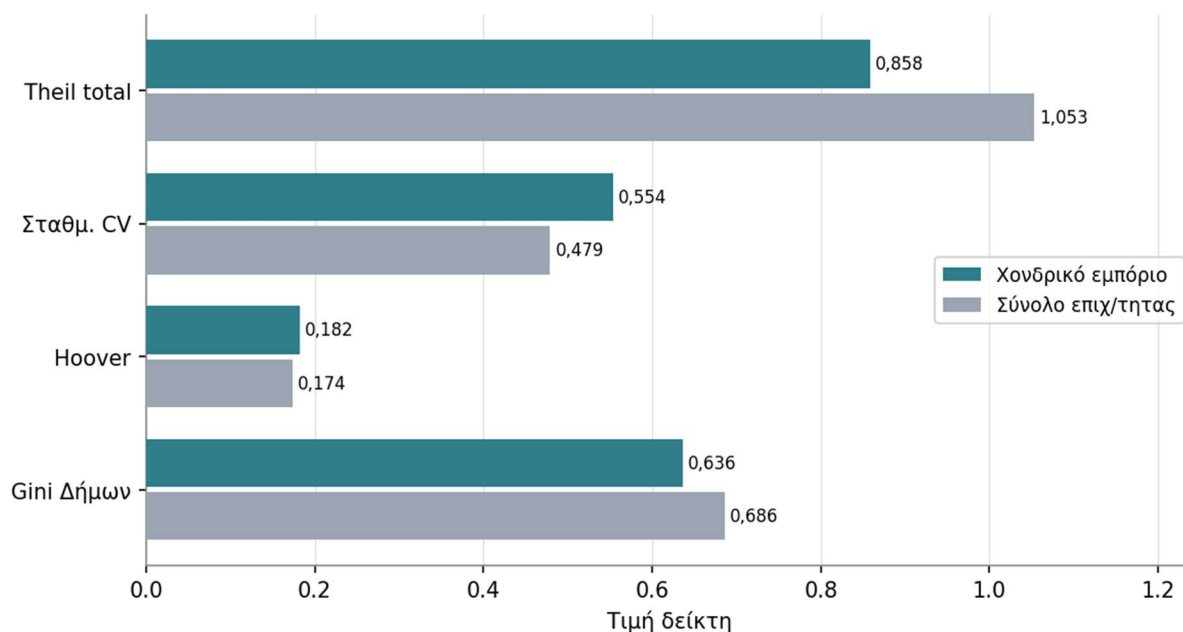
¹⁴ Αποάθροιση Δείκτη Theil: $T = T_{between}$ (μεταξύ ΠΕ) + T_{within} (εντός ΠΕ).

εκφράζεται έτσι κυρίως ως διαφορά ανάμεσα στα νησιά, με τη Ρόδο και την Κω να συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη δραστηριότητα και τα υπόλοιπα νησιά, τόσο των Δωδεκανήσων όσο και των Κυκλάδων, να διαθέτουν περιορισμένη χονδρεμπορική βάση. Πρόκειται για αντίστροφο πρότυπο σε σχέση με τις ηπειρωτικές Περιφέρειες, όπου η ανισότητα προέρχεται κυρίως από τη συγκέντρωση εντός κάθε ΠΕ γύρω από την έδρα της.

Διαφορετική εικόνα δίνουν οι δείκτες που σταθμίζονται ως προς τον πληθυσμό. Ο Δείκτης Hoover Χονδρικού Εμπορίου (**0,182**) υπερβαίνει τόσο τον αντίστοιχο του λιανικού εμπορίου (**0,175**) όσο και της συνολικής επιχειρηματικότητας (**0,174**), τιμή που σημαίνει ότι θα απαιτούνταν μετακίνηση του **18,2%** των χονδρεμπορικών επιχειρήσεων ώστε η κατανομή τους να ταυτίζεται με την κατανομή του πληθυσμού. Παρότι και ο πληθυσμός της Περιφέρειας είναι συγκεντρωμένος στα μεγάλα νησιά, το χονδρικό εμπόριο εμφανίζεται ακόμη πιο συγκεντρωμένο, εξ ου και η απόκλιση αυτή. Στην ίδια κατεύθυνση, ο Σταθμισμένος Συντελεστής Μεταβλητότητας του χονδρικού εμπορίου (**0,554**) υπερβαίνει εκείνον του λιανικού εμπορίου (**0,517**).

Συνολικά, η χωρική κατανομή του χονδρικού εμπορίου του Νοτίου Αιγαίου είναι από τις πλέον άνισες της χώρας, με την ανισότητα να εκφράζεται κατά κύριο λόγο ως διαφορά ανάμεσα στα νησιά. Η Ρόδος και η Κως συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος της χονδρεμπορικής δραστηριότητας, ενώ νησιά όπως η Σύρος, η Πάρος και η Νάξος, παρά τον σημαντικό τους ρόλο στις Κυκλάδες, διαθέτουν περιορισμένη χονδρεμπορική βάση.

Γράφημα 4.3ε — Δείκτες Χωρικής Ανισότητας Χονδρικού Εμπορίου

4.3.6 Shift-Share Ανάλυση Χονδρικού Εμπορίου

Η ανάλυση Shift-Share¹⁵ αποαθροίζει την παρατηρηθείσα μεταβολή των χονδρεμπορικών επιχειρήσεων στις τρεις συνιστώσες (Εθνική, Διαρθρωτική και Διαφορική), με τον ίδιο τρόπο που εφαρμόστηκε στο λιανικό εμπόριο και αναλύθηκε στην Παράγραφο 4.2.6.

Στο χονδρικό εμπόριο του Νοτίου Αιγαίου, η συνολική καθαρή μεταβολή είναι **+324** επιχειρήσεις. Η εθνική συνιστώσα (**+235,06** επιχειρήσεις) αντιστοιχεί στην αύξηση που θα κατέγραφε η Περιφέρεια αν το χονδρικό της εμπόριο αναπτυσσόταν με τον εθνικό ρυθμό ανάπτυξης του χονδρικού εμπορίου (**+9,91%**). Η διαρθρωτική συνιστώσα είναι πρακτικά μηδενική (**+1,13** επιχειρήσεις), εύρημα που δείχνει ότι η κλαδική σύνθεση του χονδρικού εμπορίου της Περιφέρειας ταυτίζεται σχεδόν με την εθνική. Σε αντίθεση με τις περισσότερες Περιφέρειες, η διαφορική (ανταγωνιστική) συνιστώσα είναι έντονα θετική (**+87,81** επιχειρήσεις), καθώς το χονδρικό εμπόριο της Περιφέρειας αναπτύχθηκε με ρυθμό αισθητά υψηλότερο του εθνικού (CGR **+13,66%** έναντι **+9,91%**), εύρημα που υποδηλώνει ισχυρή υπεραπόδοση της τοπικής δυναμικής, σε αντιστοιχία με την εικόνα του λιανικού εμπορίου και αποτέλεσμα της έντονης τουριστικής ζήτησης. Η πραγματική καθαρή αύξηση των **+324** επιχειρήσεων υπερβαίνει αισθητά την αναμενόμενη βάσει του εθνικού ρυθμού (**+235,06**), επιβεβαιώνοντας ότι η Περιφέρεια αναπτύχθηκε ταχύτερα από το εθνικό πρότυπο και στο χονδρικό εμπόριο.

Σε επίπεδο κατηγοριών ΣΤΑΚΟΔ, η θετική διαφορική συνιστώσα προέρχεται κυρίως από τις δύο μεγαλύτερες κατηγορίες. Ο Οικιακός Εξοπλισμός και Δόμηση (**+45,18**) και τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός (**+24,37**) αντιστοιχούν από κοινού στο μεγαλύτερο μέρος της θετικής τοπικής συνεισφοράς, ενώ ακολουθούν τα Καύσιμα, Μέταλλα και Χημικά (**+14,36**) και τα Μηχανήματα και Επαγγελματικός Εξοπλισμός (**+5,35**). Θετική, αν και ηπιότερη, συνεισφορά εμφανίζουν επίσης τα Γεωργικά Προϊόντα και Ζωοτροφές (**+3,65**), η Ένδυση, Υπόδηση και Κλωστοϋφαντουργία (**+0,83**) και το Μη Ταξινομημένο Χονδρικό Εμπόριο (**+0,50**), ενώ μοναδικές κατηγορίες με αρνητική διαφορική συνιστώσα είναι ο Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός (**-6,02**) και, οριακά, τα Κοσμήματα και Ωρολόγια (**-0,40**). Συνολικά, η εικόνα αυτή επιβεβαιώνει ότι το Νότιο Αιγαίο αναπτύχθηκε με ρυθμό υψηλότερο του εθνικού και στους δύο κλάδους του εμπορίου. Η ταυτόχρονη αυτή υπεραπόδοση στο λιανικό και στο χονδρικό εμπόριο αναδεικνύει την Περιφέρεια ως μία από τις πλέον δυναμικές εμπορικά της χώρας κατά την περίοδο αναφοράς, σε αντίθεση με την πλειονότητα των Περιφερειών (οκτώ από τις δεκατρείς) που εμφανίζουν υστέρηση.

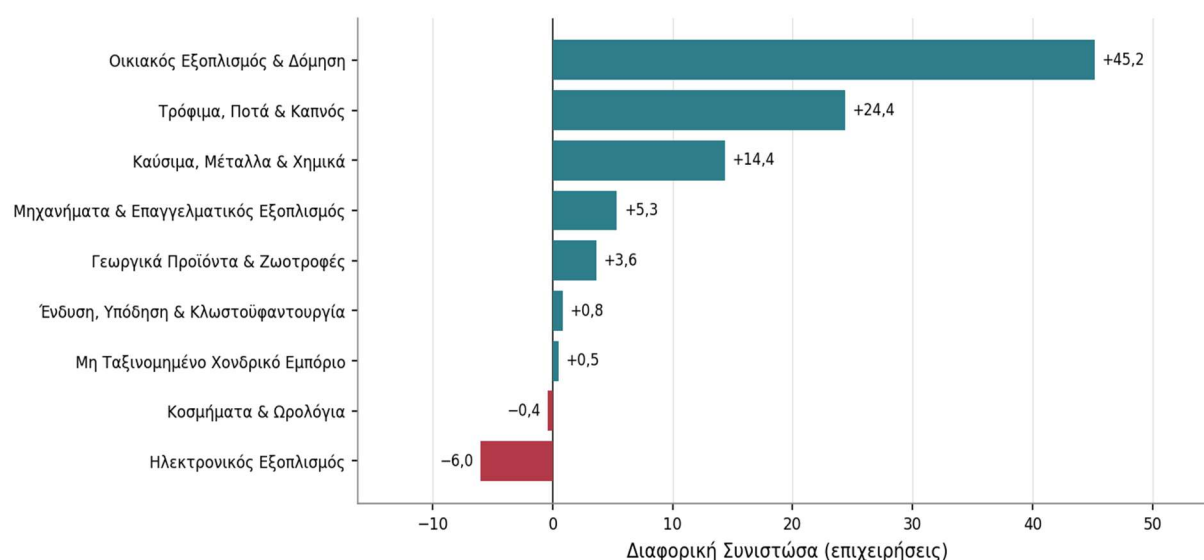
Πίνακας 4.7 — Shift-Share Χονδρικού Εμπορίου ανά Κατηγορία ΣΤΑΚΟΔ

Κατηγορία	Καθαρή Μεταβολή	Εθνική	Διαρθρωτική	Διαφορική
Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός	+115	85,12	5,51	24,37
Οικιακός Εξοπλισμός και Δόμηση	+113	71,65	-3,83	45,18

¹⁵ Shift-Share: Καθαρή Μεταβολή = Εθνική + Διαρθρωτική (Industry Mix) + Διαφορική (Ανταγωνιστική).

Μηχανήματα	και	+23	17,34	0,31	5,35
Επαγγελματικός Εξοπλισμός					
Καύσιμα, Μέταλλα και Χημικά		+29	15,16	-0,52	14,36
Ένδυση, Υπόδηση	και	+17	13,87	2,30	0,83
Κλωστοϋφαντουργία					
Μη Ταξινομημένο Χονδρικό Εμπόριο		+13	13,77	-1,28	0,50
Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός		+3	8,82	0,20	-6,02
Γεωργικά Προϊόντα	και	+10	7,63	-1,28	3,65
Ζωοτροφές					
Κοσμήματα και Ωρολόγια		+1	1,68	-0,28	-0,40

Γράφημα 4.3στ — Διαφορική Συνιστώσα Χονδρικού Εμπορίου ανά Κατηγορία

4.3.7 Κρίσιμα Σημεία Χονδρικού Εμπορίου

- **Χονδρικό εμπόριο με έντονη νησιωτική υποεκπροσώπηση.** Με **2.696** επιχειρήσεις, που αντιστοιχούν στο 20,85% του εμπορικού τομέα, και Συντελεστή Χωροθέτησης **0,54**, το χονδρικό εμπόριο της Περιφέρειας συγκαταλέγεται στα πλέον υποεκπροσωπημένα πανελλαδικά. Παρά την υποεκπροσώπηση του, αναπτύσσεται ταχύτερα και από το λιανικό εμπόριο, με Ρυθμό Ανάπτυξης **+13,66%** έναντι **+10,40%** και συνολική καθαρή μεταβολή **+324** επιχειρήσεων.

- **Καμία υπερεκπροσωπούμενη κατηγορία.** Καμία από τις εννέα κατηγορίες δεν υπερβαίνει τον εθνικό μέσο όρο, με πλησιέστερα σε αυτόν τα Τρόφιμα, Ποτά και Καπνός (**974** επιχειρήσεις, **LQ 0,77**), ενώ οι κατηγορίες διανομής βιομηχανικών και εξειδικευμένων αγαθών εμφανίζουν τις χαμηλότερες τιμές.

- **Ακραία κλαδική συγκέντρωση.** Οι δύο μεγαλύτερες κατηγορίες, τα Τρόφιμα (**974** επιχειρήσεις) και ο Οικιακός Εξοπλισμός (**836**), καλύπτουν το **67,14%** του χονδρικού

εμπορίου, με τον Δείκτη Εντροπίας (**1,69**, ήτοι **76,92%**) να αποτελεί τον χαμηλότερο της Περιφέρειας και τον τρίτο χαμηλότερο πανελλαδικά.

- **Υπερσυγκέντρωση στη Ρόδο.** Ο Δήμος Ρόδου συγκεντρώνει **1.049** επιχειρήσεις (**38,91%**) και η ΠΕ Ρόδου το **39,95%** του χονδρικού εμπορίου, ενώ οι πέντε μεγαλύτεροι Δήμοι (Ρόδου, Κω, Θήρας, Πάρου και Νάξου) το **73,74%**. Η ανισότητα μεταξύ ΠΕ (συνιστώσα Theil **64,63%**) είναι η δεύτερη υψηλότερη πανελλαδικά, μετά το Βόρειο Αιγαίο.

- **Υπεραπόδοση στην τοπική δυναμική.** Σε αντίθεση με τις περισσότερες Περιφέρειες, η διαφορική (ανταγωνιστική) συνιστώσα είναι έντονα θετική (**+87,81**), με επτά από τις εννέα κατηγορίες χονδρικού εμπορίου να αναπτύσσονται τοπικά ταχύτερα από τον αντίστοιχο εθνικό τους ρυθμό. Η υπεραπόδοση προέρχεται κυρίως από τον Οικιακό Εξοπλισμό (**+45,18**) και τα Τρόφιμα (**+24,37**).

- **Μεγαλύτερη απόκλιση από την κατανομή του πληθυσμού.** Το χονδρικό εμπόριο αποκλίνει εντονότερα από τη χωρική κατανομή του πληθυσμού σε σχέση με το λιανικό, όπως δείχνουν ο Δείκτης Hoover (**0,182** έναντι **0,175**) και ο Σταθμισμένος Συντελεστής Μεταβλητότητας (**0,554** έναντι **0,517**), καθώς συγκεντρώνεται στα μεγάλα νησιά σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι ο ίδιος ο πληθυσμός.

- **Έντονη εξάρτηση από εξωτερικό εφοδιασμό.** Τα μικρότερα νησιά, τόσο των Δωδεκανήσων όσο και των Κυκλάδων, διαθέτουν περιορισμένη χονδρεμπορική βάση και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον εφοδιασμό τους από τους μεγάλους νησιωτικούς κόμβους ή απευθείας από την ηπειρωτική χώρα.

Κεφάλαιο 5 — Το Εμπόριο σε Αριθμούς: Συνθετική Ανάγνωση

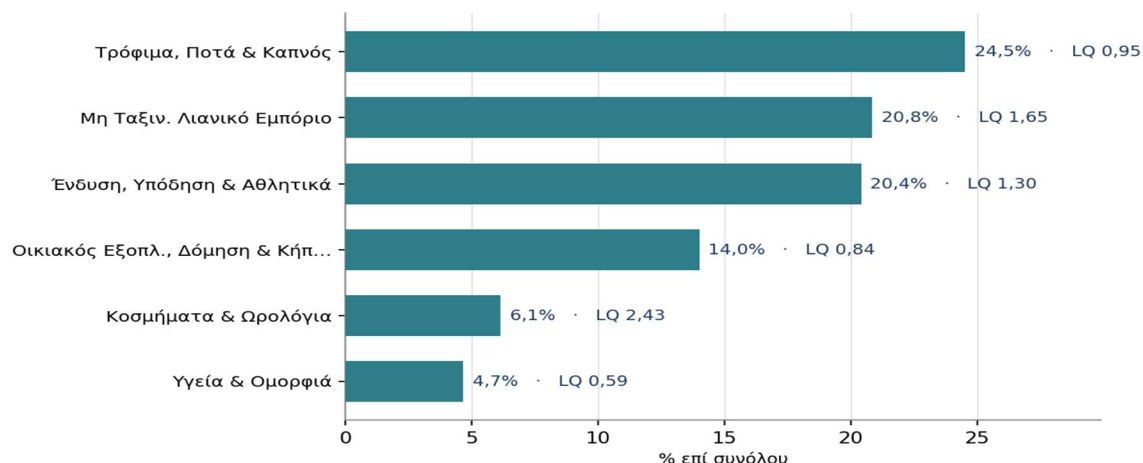
Το παρόν κεφάλαιο συνθέτει τα ευρήματα των προηγούμενων ενοτήτων του εμπορικού τομέα, εστιάζοντας στις κρίσιμες κατηγορίες, τη δυναμική και τη χωρική τυπολογία των εμπορικών πόλων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Αποτελεί συμπληρωματική, συνθετική αναφορά ως προς τις αναλυτικές ενότητες του Κεφαλαίου 4.

5.1 Κυρίαρχοι Κλάδοι του Εμπορίου

Στο **λιανικό εμπόριο** (βλ. Παράγραφο 4.2.2), οι τρεις κορυφαίες κατηγορίες έχουν παραπλήσιο απόλυτο μέγεθος και είναι το **λιανικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού** (2.508 επιχειρήσεις, 24,51% του λιανικού εμπορίου), το **μη ταξινομημένο λιανικό εμπόριο** (2.133 επιχειρήσεις, 20,84%) και το **λιανικό εμπόριο ένδυσης, υπόδησης και αθλητικών** (2.088 επιχειρήσεις, 20,40%), κατηγορίες που συγκεντρώνουν αθροιστικά το **65,75%** του λιανικού εμπορίου. Η ισχυρή θέση του μη ταξινομημένου λιανικού εμπορίου και της ένδυσης, που υπολείπονται ελάχιστα των τροφίμων, αντανakλά τον έντονα τουριστικό προσανατολισμό της τοπικής αγοράς.

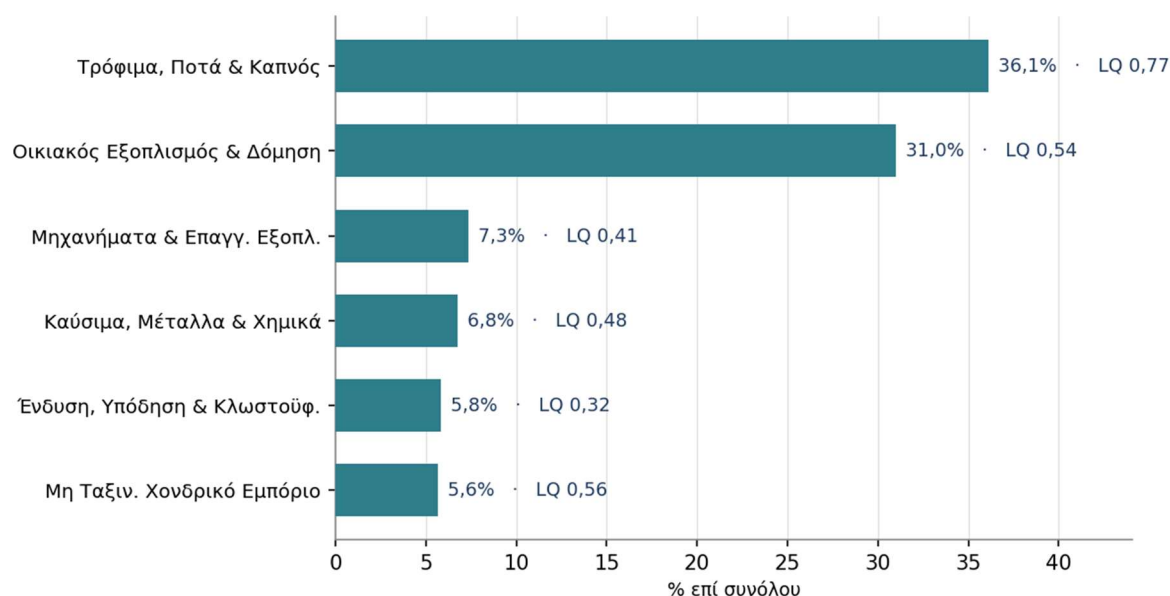
Σε επίπεδο εξειδίκευσης, όπως αποτυπώνεται από τον **Συντελεστή Χωροθέτησης (LQ — Location Quotient)**, η δομή του λιανικού εμπορίου είναι έντονα τουριστικού χαρακτήρα, με μόλις τρεις από τις έντεκα κατηγορίες πάνω από τον εθνικό μέσο όρο. Η υπερεκπροσώπηση στηρίζεται σε δύο από τις μεγαλύτερες κατηγορίες, το **μη ταξινομημένο λιανικό εμπόριο** (2.133 επιχειρήσεις, Συντελεστής Χωροθέτησης **1,65**), που περιλαμβάνει εποχικά τουριστικά καταστήματα και είδη δώρων, και το **λιανικό εμπόριο ένδυσης, υπόδησης και αθλητικών** (2.088 επιχειρήσεις, **1,30**). Σε μικρότερη βάση, το **λιανικό εμπόριο κοσμημάτων και ωρολογίων** (628 επιχειρήσεις, **2,43**) καταγράφει την υψηλότερη τιμή ολόκληρης της χώρας, εύρημα άμεσα συνδεδεμένο με την τουριστική ζήτηση για είδη πολυτελείας. Αντίθετα, οι κατηγορίες βασικής καθημερινής κατανάλωσης υπολείπονται του εθνικού μέσου όρου, με το **λιανικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού** στο **0,95** και τον **οικιακό εξοπλισμό, δόμηση και κήπο** στο **0,84**.

Γράφημα 5.1α — Κορυφαίες κατηγορίες λιανικού εμπορίου: ποσοστό επί συνόλου και Συντελεστής Χωροθέτησης

Αντίστοιχα (βλ. Παράγραφο 4.3.2), το χονδρικό εμπόριο εμφανίζει ιδιαίτερα έντονη συγκέντρωση τύπου Pareto. Οι δύο μεγαλύτερες κατηγορίες, το **χονδρικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού** (974 επιχειρήσεις, 36,13% του χονδρικού εμπορίου) και ο **οικιακός εξοπλισμός και δόμηση** (836 επιχειρήσεις, 31,01%), συγκεντρώνουν από κοινού το **67,14%** του χονδρικού εμπορίου· μαζί με τα **μηχανήματα και τον επαγγελματικό εξοπλισμό** (7,34%) οι τρεις κορυφαίες κατηγορίες φτάνουν το **74,48%**. Η εξειδίκευση του χονδρικού εμπορίου είναι συνολικά χαμηλή, καθώς καμία από τις εννέα κατηγορίες δεν φτάνει τον εθνικό μέσο όρο, με πλησιέστερα σε αυτόν το **χονδρικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού** (Συντελεστής Χωροθέτησης **0,77**) και τον **οικιακό εξοπλισμό και δόμηση** (**0,54**). Η διάχυτη αυτή υποεκπροσώπηση είναι συμβατή με τον νησιωτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας, όπου η χονδρική διανομή των αγαθών οργανώνεται κατά κύριο λόγο εκτός των ορίων της.

Γράφημα 5.1β — Κορυφαίες κατηγορίες χονδρικού εμπορίου: ποσοστό επί συνόλου και Συντελεστής Χωροθέτησης

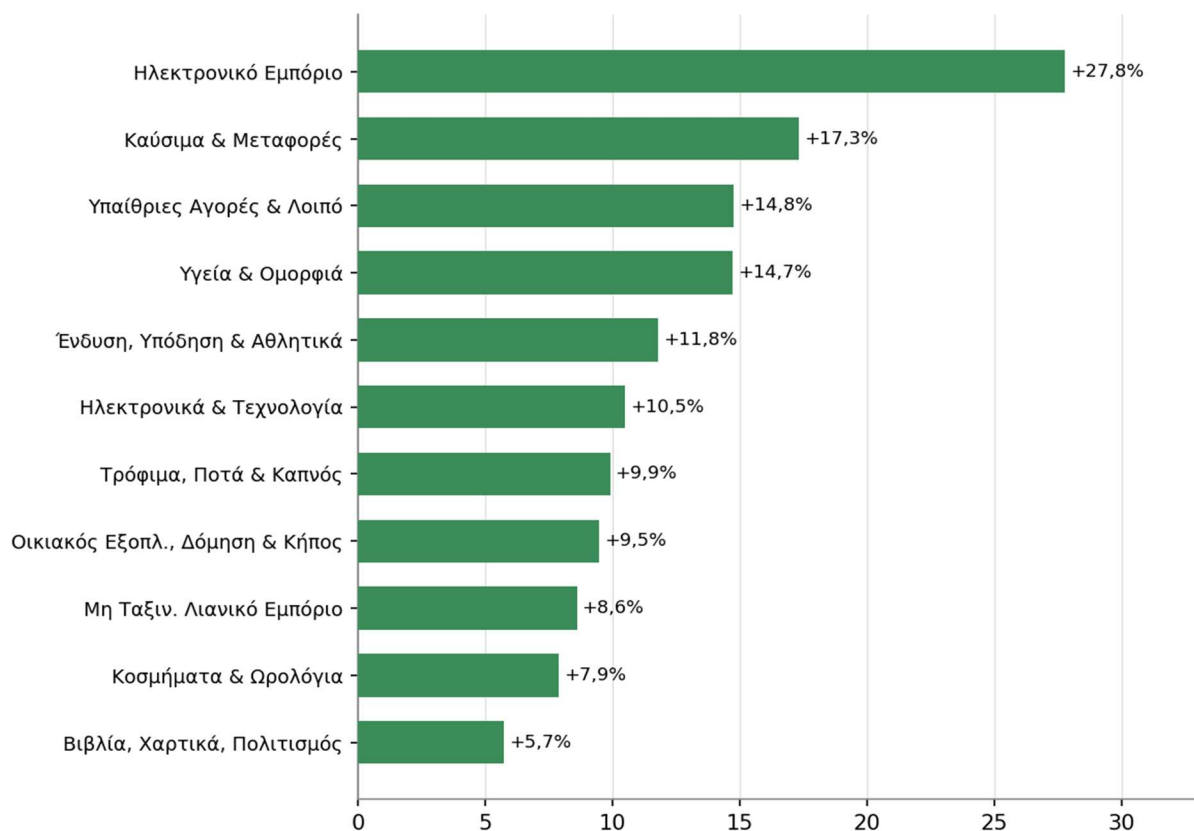

Η σύγκριση των δύο κλάδων αναδεικνύει δύο διαφορετικές εκφράσεις του ίδιου νησιωτικού και τουριστικού χαρακτήρα. Το λιανικό εμπόριο ως σύνολο κινείται οριακά πάνω από τον εθνικό μέσο όρο (Συντελεστής Χωροθέτησης λιανικού εμπορίου **1,03**), με τη σύνθεσή του στραμμένη προς τις τουριστικές κατηγορίες. Το χονδρικό εμπόριο, αντιθέτως, υποεκπροσωπείται έντονα (Συντελεστής Χωροθέτησης χονδρικού εμπορίου **0,54**, 12η μεταξύ των δεκατριών Περιφερειών), καθώς τα νησιά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα χονδρεμπορικά κέντρα της ηπειρωτικής χώρας. Συνολικά, ο εμπορικός τομέας του Νοτίου Αιγαίου διαμορφώνεται πρωτίστως γύρω από τη ζήτηση των επισκεπτών, με το λιανικό εμπόριο να αποτυπώνει έντονα τον τουριστικό προσανατολισμό και το χονδρικό να περιορίζεται στη βασική τροφοδοσία της τοπικής κατανάλωσης και του τουρισμού.

5.2 Δυναμική και Μεταβολές

Η ανάλυση των ρυθμών ανάπτυξης ανά κατηγορία αποτυπώνει καθολικά θετική και ιδιαίτερα δυναμική εικόνα, χωρίς καμία κατηγορία σε συρρίκνωση. Στο **λιανικό εμπόριο** (βλ. Παράγραφο 4.2.2), οι μεγαλύτερες κατηγορίες αναπτύσσονται με ισχυρούς ρυθμούς, με το **λιανικό εμπόριο ένδυσης, υπόδησης και αθλητικών** (2.088 επιχειρήσεις) να σημειώνει **Ρυθμό Ανάπτυξης (CGR — Commerce Growth Rate) +11,78%**, το **λιανικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού** (2.508 επιχειρήσεις) +9,90% και τον **οικιακό εξοπλισμό, δόμηση και κήπο** (1.433 επιχειρήσεις) +9,47%. Ακόμη υψηλότερους ρυθμούς εμφανίζουν κατηγορίες μικρότερης απόλυτης βάσης, με κορυφαίο το **ηλεκτρονικό εμπόριο** (+27,78%, 138 επιχειρήσεις), ακολουθούμενο από το **λιανικό εμπόριο καυσίμων και ειδών μεταφορικών μέσων** (+17,32%, 271 επιχειρήσεις) και το **λιανικό εμπόριο ειδών υγείας και ομορφιάς** (+14,70%, 476 επιχειρήσεις). Καμία κατηγορία του λιανικού εμπορίου δεν εμφανίζει αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης.

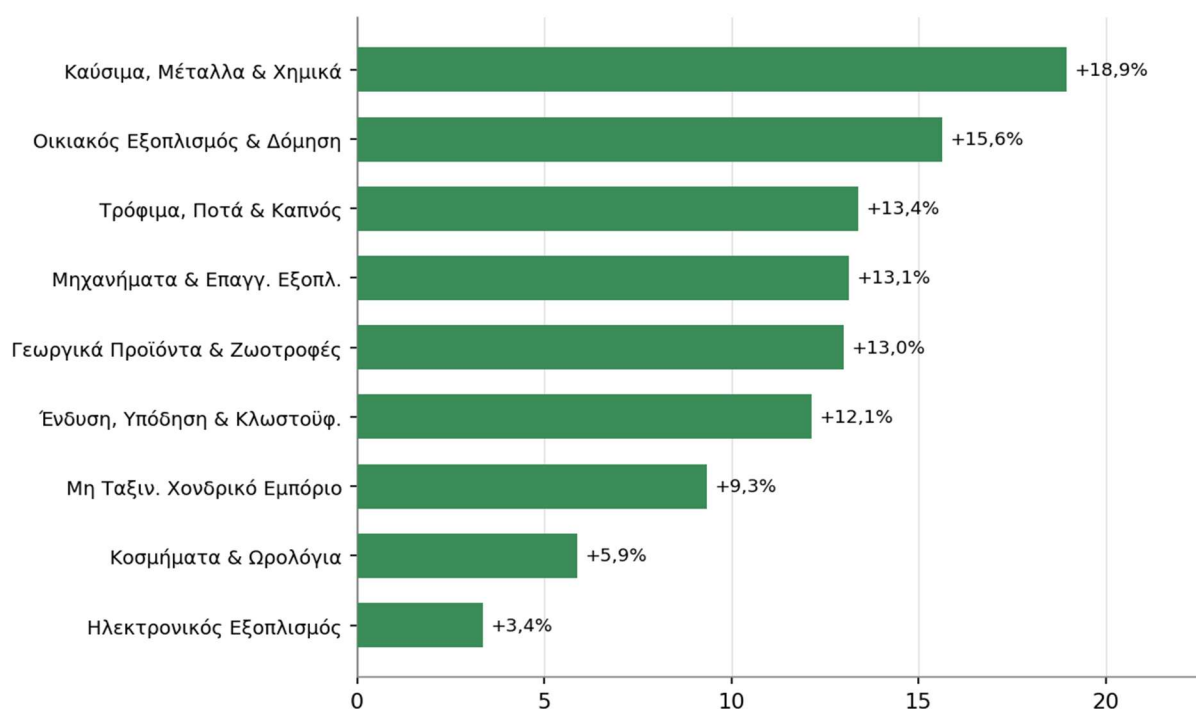
Γράφημα 5.2α — Ρυθμοί ανάπτυξης κατηγοριών λιανικού εμπορίου

Στο **χονδρικό εμπόριο** (βλ. Παράγραφο 4.3.2), η δυναμική είναι ακόμη εντονότερη. Οι δύο μεγαλύτερες κατηγορίες αναπτύσσονται με ισχυρούς ρυθμούς, με τον **οικιακό εξοπλισμό και δόμηση** (836 επιχειρήσεις) στο +15,63% και το **χονδρικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού** (974 επιχειρήσεις) στο +13,39%. Τον υψηλότερο ρυθμό καταγράφει το **χονδρικό εμπόριο καυσίμων, μετάλλων και χημικών** (+18,95%, 182 επιχειρήσεις)· τον χαμηλότερο, αρκετά κάτω από τον περιφερειακό μέσο όρο, το **χονδρικό εμπόριο**

ηλεκτρονικού εξοπλισμού (+3,37%, 92 επιχειρήσεις). Όπως και στο λιανικό εμπόριο, καμία από τις εννέα κατηγορίες δεν εμφανίζει αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης.

Γράφημα 5.2β — Ρυθμοί ανάπτυξης κατηγοριών χονδρικού εμπορίου

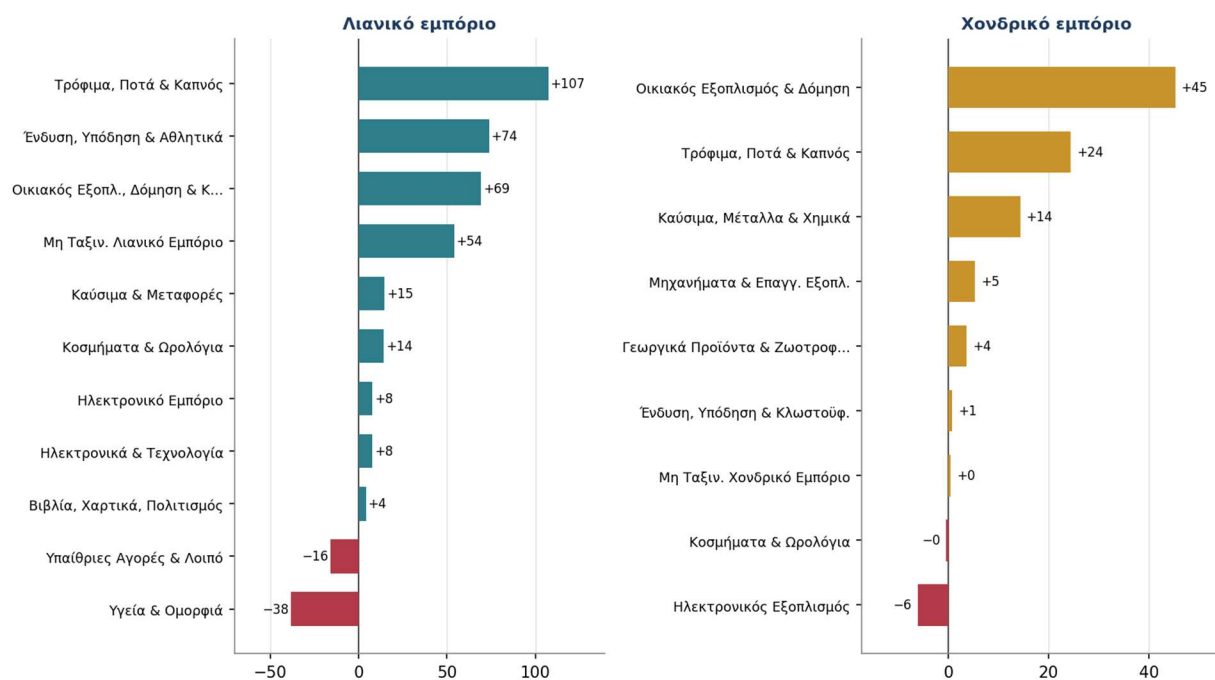
Το κοινό μοτίβο και στους δύο κλάδους είναι η ανάπτυξη με ρυθμούς σαφώς υψηλότερους του εθνικού. Ο Ρυθμός Ανάπτυξης του λιανικού εμπορίου (+10,40%) υπερβαίνει τον αντίστοιχο εθνικό (+8,25%, επί του εκκαθαρισμένου συνόλου ενεργών εγγραφών), και ο ρυθμός του χονδρικού εμπορίου (+13,66%) υπερβαίνει κατά πολύ τον αντίστοιχο εθνικό (+9,91%). Η υπεροχή αυτή αποτυπώνεται σε **θετικές Διαφορικές Συνιστώσες** της ανάλυσης Shift-Share (+298,82 επιχειρήσεις στο λιανικό και +87,81 στο χονδρικό εμπόριο, βλ. Παραγράφους 4.2.6 και 4.3.6), με εννέα από τις έντεκα κατηγορίες του λιανικού και επτά από τις εννέα του χονδρικού εμπορίου να εμφανίζουν θετική Διαφορική Συνιστώσα. Η εικόνα αυτή διαφοροποιεί έντονα το Νότιο Αιγαίο από την πλειονότητα των Περιφερειών που εμφανίζουν υστέρηση, αναδεικνύοντάς το σε μία από τις πλέον δυναμικές εμπορικά Περιφέρειες της χώρας κατά την περίοδο αναφοράς, με την υπεραπόδοση να αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην έντονη τουριστική ζήτηση.

5.3 Σχέση με την Τοπική Οικονομία

Η ανάλυση Shift-Share επιτρέπει να διαχωριστεί η καθαρή μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων σε τρεις συνιστώσες: την **Εθνική** (επίδραση της γενικής εθνικής τάσης), τη **Διαρθρωτική** (επίδραση της κλαδικής σύνθεσης) και τη **Διαφορική** (τοπικό ανταγωνιστικό αποτέλεσμα). Η τελευταία απομονώνει τη συμβολή των αποκλειστικά τοπικών παραγόντων, πέρα από ό,τι θα προέβλεπε η εθνική πορεία και η σύνθεση των κλάδων.

Στο **λιανικό εμπόριο**, η καθαρή αύξηση των **+964** επιχειρήσεων υπερβαίνει σαφώς εκείνη που θα προέκυπτε αν η Περιφέρεια ακολουθούσε τον εθνικό ρυθμό. Η **Εθνική Συνιστώσα** (+764,40 επιχειρήσεις) αποτυπώνει την αναμενόμενη βάσει του εθνικού ρυθμού αύξηση, την οποία η αρνητική **Διαρθρωτική Συνιστώσα** (-99,21) περιορίζει ελαφρώς. Η έντονα θετική **Διαφορική Συνιστώσα** (+298,82, βλ. Παράγραφο 4.2.6) υπερκαλύπτει όμως με μεγάλη διαφορά την αρνητική διαρθρωτική, οδηγώντας σε καθαρή αύξηση μεγαλύτερη της αναμενόμενης. Ανάλογη εικόνα στο **χονδρικό εμπόριο**, όπου η καθαρή αύξηση των **+324** επιχειρήσεων προκύπτει από την **Εθνική Συνιστώσα** (+235,06), με ουδέτερη **Διαρθρωτική** (+1,13) και έντονα θετική **Διαφορική Συνιστώσα** (+87,81, βλ. Παράγραφο 4.3.6). Αθροιστικά, η Διαφορική Συνιστώσα των δύο κλάδων (**+386,63** επιχειρήσεις) αναδεικνύει έναν εμπορικό τομέα που αναπτύχθηκε με ρυθμό σαφώς ταχύτερο του εθνικού, σε αντίθεση με την πλειονότητα των Περιφερειών.

Γράφημα 5.3 — Διαφορική Συνιστώσα λιανικού και χονδρικού εμπορίου ανά κατηγορία

Η ερμηνεία των ευρημάτων συνδέεται με την τυπολογία της Περιφέρειας. Το Νότιο Αιγαίο συγκροτεί μια κατεξοχήν τουριστική νησιωτική Περιφέρεια διεθνούς εμβέλειας, όπου η Παροχή Καταλυμάτων και Εστίασης είναι ο μεγαλύτερος κλάδος της τοπικής οικονομίας (20.386 επιχειρήσεις), με το εμπόριο να ακολουθεί. Στο πλαίσιο αυτό, ο εμπορικός τομέας επιτελεί δύο διακριτούς ρόλους.

Πρώτον, το λιανικό εμπόριο διαμορφώνεται πρωτίστως γύρω από τη ζήτηση των επισκεπτών. Πέρα από την οριακή συνολική υπερεκπροσώπησης του (Συντελεστής Χωροθέτησης λιανικού εμπορίου **1,03**, βλ. Παράγραφο 2.4), η εσωτερική του σύνθεση είναι έντονα τουριστική, με υπερεκπροσώπηση στο **λιανικό εμπόριο κοσμημάτων και ωρολογίων** (Συντελεστής Χωροθέτησης **2,43**, ο υψηλότερος της χώρας), στο **μη ταξινομημένο λιανικό εμπόριο** (**1,65**) και στο **λιανικό εμπόριο ένδυσης, υπόδησης και**

αθλητικών (1,30), σε αντιδιαστολή με την υποεκπροσώπηση των κατηγοριών καθημερινής κατανάλωσης. Η ισχυρή τοπική δυναμική, που αποτυπώνεται στη θετική Διαφορική Συνιστώσα, αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην έντονη και αυξανόμενη τουριστική κατανάλωση.

Δεύτερον, το χονδρικό εμπόριο παραμένει δομικά υποεκπροσωπούμενο, ως συνέπεια της νησιωτικότητας. Με Συντελεστή Χωροθέτησης χονδρικού εμπορίου **0,54** (12η μεταξύ των δεκατριών Περιφερειών), η Περιφέρεια συγκαταλέγεται στις πλέον υποεκπροσωπημένες πανελλαδικά στον κλάδο, καθώς η χονδρική διανομή βιομηχανικών και εξειδικευμένων αγαθών οργανώνεται κατά κύριο λόγο από κέντρα της ηπειρωτικής χώρας. Η τοπική χονδρεμπορική δραστηριότητα περιορίζεται στη βασική τροφοδοσία της τοπικής κατανάλωσης και του τουρισμού, αναπτύχθηκε όμως και αυτή με ρυθμό ταχύτερο του εθνικού, ακολουθώντας τη συνολική τουριστική δυναμική.

Συνολικά, ο εμπορικός τομέας του Νοτίου Αιγαίου αποτυπώνεται ως ένας ιδιαίτερα δυναμικός κλάδος, του οποίου η πορεία συνδέεται στενά με την τουριστική οικονομία της Περιφέρειας. Η ταυτόχρονη υπεραπόδοση στο λιανικό και στο χονδρικό εμπόριο, με αθροιστική Διαφορική Συνιστώσα +386,63 επιχειρήσεων, αναδεικνύει την Περιφέρεια σε μία από τις πλέον δυναμικές εμπορικά της χώρας κατά την περίοδο αναφοράς.

5.4 Εμπορικές Ενότητες με Σημείο Αναφοράς

Η συνδυαστική ανάγνωση της εμπορικής βάσης κάθε Δήμου με τα δομικά του χαρακτηριστικά οργανώνει τους 34 Δήμους της Περιφέρειας στην εξαβάθμια τυπολογία του Κεφαλαίου 3 (βλ. Παράγραφο 3.3), η οποία στο παρόν κεφάλαιο διαβάζεται υπό το πρίσμα του εμπορίου. Σε αντίθεση με τις λοιπές Περιφέρειες, η τυπολογία εδώ δεν διαφοροποιεί τους Δήμους με βάση μια κλίμακα αστικότητας, αλλά με βάση τον τρόπο και την ένταση με την οποία ο τουρισμός διαπερνά την τοπική οικονομία.

Πίνακας 5.4 — Τυπολογία Εμπορικών Πόλων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (6 τύποι, Κεφ. 3)

Τύπος (Κεφάλαιο 3)	Δήμοι	Εμπορικές επιχ.	Ρυθμός ανάπτυξης εμπορίου
A — Μεγάλοι πολυλειτουργικοί νησιωτικοί πόλοι	Ρόδου, Κω	5.956	+11,49% έως +19,58%
B — Προορισμοί υψηλής τουριστικής έντασης	Θήρας, Μυκόνου, Πάρου, Μήλου	2.885	+7,19% έως +11,89%
Γ — Διοικητική έδρα Περιφέρειας	Σύρου - Ερμούπολης	481	+7,13%
Δ — Νησιά διαφοροποιημένης βάσης	Νάξου, Καλυμνίων, Λέρου, Πάτμου	1.701	+7,32% έως +15,54%
Ε — Νησιά εθνικής εμβέλειας	Τήνου, Καρπάθου, Άνδρου	801	+5,99% έως +9,42%
ΣΤ — Μικρά τουριστικά νησιά (20 Δήμοι)	Σίφνου, Σύμης, Ίου κ.ά.	1.106	-7,50% έως +33,33%

Στην κορυφή της ιεραρχίας βρίσκονται οι **Μεγάλοι Πολυλειτουργικοί Νησιωτικοί Πόλοι** (Τύπος Α), οι Δήμοι Ρόδου (4.289 εμπορικές επιχειρήσεις, +11,49%) και Κω (1.667 εμπορικές επιχειρήσεις, +19,58%), τα δύο μεγαλύτερα νησιά των Δωδεκανήσων.

Συγκεντρώνουν αθροιστικά 5.956 εμπορικές επιχειρήσεις, σχεδόν το ήμισυ της Περιφέρειας, και συνδυάζουν τον τουρισμό με ευρύτερες αστικές και διοικητικές λειτουργίες, με τον Δήμο Κω να καταγράφει τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης εμπορίου μεταξύ των μεγάλων Δήμων (+19,58%).

Ακολουθούν οι **Προορισμοί Υψηλής Τουριστικής Έντασης** (Τύπος Β, 2.885 εμπορικές επιχειρήσεις), οι Δήμοι Θήρας, Μυκόνου, Πάρου και Μήλου, διεθνείς τουριστικοί προορισμοί όπου το εμπόριο είναι έντονα προσανατολισμένο στη ζήτηση των επισκεπτών και εμφανίζει υψηλή εποχικότητα. Διακριτή ταυτότητα έχει η **Διοικητική Έδρα της Περιφέρειας** (Τύπος Γ), ο Δήμος Σύρου - Ερμούπολης (481 εμπορικές επιχειρήσεις), με μεικτό προφίλ που συνδυάζει τις διοικητικές λειτουργίες της πρωτεύουσας των Κυκλάδων με τον τουρισμό.

Τα **Νησιά Διαφοροποιημένης Οικονομικής Βάσης** (Τύπος Δ, 1.701 εμπορικές επιχειρήσεις), οι Δήμοι Νάξου και Μικρών Κυκλάδων, Καλυμνίων, Λέρου και Πάτμου, διαθέτουν σταθερότερη μόνιμη πληθυσμιακή βάση και συμπληρωματικές δραστηριότητες πέρα από τον τουρισμό, όπως η αγροτική παραγωγή στη Νάξο. Τα **Νησιά Εθνικής Εμβέλειας με Ιδιαίτερη Ταυτότητα** (Τύπος Ε, 801 εμπορικές επιχειρήσεις), οι Δήμοι Τήνου, Καρπάθου και Άνδρου, απευθύνονται κυρίως στην εγχώρια αγορά, με τη διακριτή τους ταυτότητα να στηρίζει το τοπικό εμπόριο.

Την κατάταξη συμπληρώνουν τα **Μικρά Τουριστικά Νησιά** (Τύπος ΣΤ), είκοσι Δήμοι μικρού μόνιμου πληθυσμού και έντονης εποχικότητας (1.106 εμπορικές επιχειρήσεις συνολικά), όπου η πολύ μικρή απόλυτη βάση καθιστά τους ρυθμούς ανάπτυξης ιδιαίτερα μεταβλητούς και χωρίς δομική σημασία.

Συνολικά, η εξαβάθμια τυπολογία αποτυπώνει τον χαρακτήρα μιας Περιφέρειας όπου η εμπορική δραστηριότητα οργανώνεται σε βαθμίδες ανάλογα με την ένταση και τη φύση της τουριστικής ζήτησης, από τους μεγάλους πολυλειτουργικούς πόλους της Ρόδου και της Κω έως τα μικρά εποχικά νησιά. Σε όλες τις βαθμίδες, ωστόσο, το εμπόριο διατηρεί έναν κοινό προσανατολισμό στην εξυπηρέτηση της τουριστικής οικονομίας.

Κεφάλαιο 6 — Δείκτης Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής (RBDI)

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται ο Δείκτης Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής (Regional Business Dynamics Index, RBDI), ένας σύνθετος δείκτης που συνοψίζει τη δυναμική και τη διαρθρωτική φυσιογνωμία του εμπορικού τομέα κάθε Περιφέρειας σε μία ενιαία τιμή στην κλίμακα [0,1]. Στόχος είναι η συγκριτική αξιολόγηση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου έναντι των υπολοίπων 12 Περιφερειών της χώρας.

6.1 Σύνθεση του Δείκτη

Ο RBDI υπολογίζεται ως σταθμισμένο άθροισμα τεσσάρων κανονικοποιημένων συνιστωσών, καθεμιά εκ των οποίων αποτυπώνει διαφορετική διάσταση της εμπορικής δυναμικής:

- **CBFR** (Commercial Business Formation Rate, βάρος 35%) — μερίδιο νέων εμπορικών επιχειρήσεων επί του συνόλου των νέων εγγραφών της Περιφέρειας. Αποτυπώνει τον ρυθμό ίδρυσης εμπορικών επιχειρήσεων.
- **Δείκτης Διατήρησης** (Retention Rate, βάρος 20%) — αναλογία $(nt - at) / nt_{-1}$, δηλαδή μερίδιο επιχειρήσεων που υφίσταντο στην αρχική περίοδο και παρέμειναν ενεργές. Αποτυπώνει τη σταθερότητα του υφιστάμενου εμπορικού ιστού.¹⁶
- **LQ Εμπορίου** (Συντελεστής Χωροθέτησης, βάρος 25%) — αναλογία του μεριδίου εμπορίου της Περιφέρειας προς το αντίστοιχο εθνικό μερίδιο. Αποτυπώνει τη σχετική εξειδίκευση στο εμπόριο σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα.
- **Δείκτης Εντροπίας Shannon** (βάρος 20%) — υπολογίζεται επί της κατανομής των ενεργών επιχειρήσεων στους διψήφιους κωδικούς ΣΤΑΚΟΔ της συνολικής περιφερειακής οικονομίας, και όχι μόνο του εμπορικού τομέα. Αποτυπώνει τη δομική ποικιλομορφία της οικονομικής βάσης εντός της οποίας λειτουργεί το εμπόριο.

Όλες οι συνιστώσες υπόκεινται σε λογαριθμικό μετασχηματισμό για την εξομάλυνση ακραίων τιμών και κατόπιν σε min-max κανονικοποίηση στο διάστημα [0,1] σε επίπεδο 13 Περιφερειών. Η τελική τιμή RBDI είναι το σταθμισμένο άθροισμα των τεσσάρων κανονικοποιημένων συνιστωσών. Η στάθμιση αποδίδει τη μεγαλύτερη βαρύτητα στον ρυθμό ίδρυσης (35%) ως πλέον άμεση ένδειξη επιχειρηματικής ανανέωσης, ακολουθούμενο από τη σχετική εξειδίκευση (25%), ενώ η σταθερότητα του υφιστάμενου ιστού και η δομική ποικιλομορφία συμμετέχουν με ισόποση βαρύτητα (20% εκάστη). Ο δείκτης δεν συνιστά μέτρο επίδοσης αλλά εργαλείο διαρθρωτικής ανάγνωσης: συμπυκνώνει σε μία τιμή τέσσερις διακριτές όψεις της εμπορικής φυσιογνωμίας, η ερμηνεία των οποίων απαιτεί την επιμέρους ανάγνωση των συνιστωσών.

¹⁶ Ο Δείκτης Διατήρησης πρέπει να ερμηνεύεται με προσοχή λόγω της εκκαθάρισης του Μητρώου ΓΕΜΗ που πραγματοποιήθηκε εντός της περιόδου αναφοράς, η οποία οδήγησε σε μαζική διαγραφή ανενεργών εγγραφών από το μητρώο, με συνέπεια ορισμένες Περιφέρειες να επηρεάζονται αναλογικά διαφορετικά. Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Μεθοδολογικές Επισημάνσεις.

6.2 Κατάταξη Περιφερειών — Η Θέση του Νοτίου Αιγαίου

Με βάση τις τιμές RBDI για την περίοδο του Μαρτίου 2026, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατατάσσεται 12η μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας με τιμή RBDI = 0,3229. Η τιμή αυτή τοποθετείται σαφώς κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (0,4878), στο κατώτερο τμήμα της κατάταξης, ανάμεσα στη Δυτική Μακεδονία (11η, 0,3273) και τα Ιόνια Νησιά (13η, 0,2833).

Πίνακας 6.1 — Κατάταξη Περιφερειών κατά RBDI και Συνιστώσες (Μάρτιος 2026)

#	Περιφέρεια	RBDI	CBFR	Δείκτης Διατήρησης	LQ Εμπορίου	Δείκτης Εντροπίας
1	Δυτική Ελλάδα	0,842	0,638	0,973	1,15	3,29
2	Κεντρική Μακεδονία	0,739	0,615	0,966	1,13	3,37
3	Αν. Μακεδονία & Θράκη	0,614	0,617	0,925	1,17	3,20
4	Θεσσαλία	0,570	0,597	0,948	1,10	3,27
5	Αττική	0,520	0,559	0,996	0,94	3,54
6	Στερεά Ελλάδα	0,500	0,581	0,956	1,07	3,25
7	Πελοπόννησος	0,432	0,565	0,966	1,04	3,24
8	Κρήτη	0,427	0,580	0,960	0,93	3,25
9	Ήπειρος	0,401	0,571	0,961	0,93	3,29
10	Βόρειο Αιγαίο	0,363	0,568	0,949	1,04	3,12
11	Δυτική Μακεδονία	0,327	0,577	0,919	0,96	3,24
12	Νότιο Αιγαίο	0,323	0,568	1,001	0,86	2,93
13	Ιόνια Νησιά	0,283	0,590	0,974	0,72	2,95

Η ανάλυση ανά συνιστώσα αποκαλύπτει έντονες εσωτερικές αντιθέσεις, χαρακτηριστικές μιας τουριστικής νησιωτικής οικονομίας. Στις δύο «δυναμικές» συνιστώσες:

- **CBFR (ρυθμός ίδρυσης):** 10η/13 με τιμή 0,568, ελαφρώς κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (0,587), εύρημα συμβατό με μια αγορά όπου η επιχειρηματική ανανέωση κατευθύνεται σε μεγάλο βαθμό προς τον τουριστικό κλάδο.
- **Δείκτης Διατήρησης:** 1η/13 με τιμή 1,00, η υψηλότερη πανελλαδικά, εύρημα που αντανakλά την ανθεκτικότητα ενός εμπορικού ιστού ο οποίος στηρίζεται σε σταθερά αυξανόμενη τουριστική ζήτηση.

Στις δύο «διαρθρωτικές» συνιστώσες η εικόνα αντιστρέφεται:

- **LQ Εμπορίου (σχετική εξειδίκευση):** 12η/13 με τιμή 0,86, κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (1,00). Η υποεκπροσώπηση του εμπορίου αντανakλά την κυριαρχία του τουριστικού κλάδου (καταλύματα και εστίαση), ο οποίος αριθμεί 20.386 επιχειρήσεις και υπερβαίνει κατά πολύ τον εμπορικό τομέα, συμπιέζοντας το σχετικό μερίδιο του εμπορίου.

- **Δείκτης Εντροπίας (ποικιλομορφία):** 13η/13 με τιμή 2,93, η χαμηλότερη πανελλαδικά, εύρημα που αποτυπώνει την έντονη εξειδίκευση της τοπικής οικονομίας στον τουρισμό.

Η σύνθεση των τεσσάρων συνιστωσών, με την υψηλότερη πανελλαδικά διατήρηση αλλά τη χαμηλότερη πανελλαδικά ποικιλομορφία και υποεκπροσώπηση του εμπορίου, οδηγεί σε χαμηλή συνολική τιμή RBDI και στη 12η θέση. Όπως αναλύεται στη συνέχεια, η θέση αυτή επιδέχεται διττή ερμηνεία και αντανakλά τη διαρθρωτική εξειδίκευση της Περιφέρειας στον τουρισμό.

6.3 Διαρθρωτική Ανάγνωση

Η 12η θέση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στον RBDI (0,3229), σαφώς κάτω από τον εθνικό μέσο όρο, επιδέχεται διττή ερμηνεία. Αφενός μπορεί να διαβαστεί ως ένδειξη συγκρατημένης δυναμικής του εμπορικού κλάδου, αφετέρου ως αντανakλαση της διαρθρωτικής εξειδίκευσης της τοπικής οικονομίας στον τουρισμό. Ο RBDI ως σύνθετος δείκτης δεν διακρίνει αυτόματα μεταξύ των δύο αυτών εκδοχών· η διάκριση προκύπτει από την ανάγνωση των επιμέρους συνιστωσών σε συνδυασμό με τα ευρήματα των προηγούμενων κεφαλαίων.

Η ανάγνωση των συνιστωσών συνηγορεί σαφώς υπέρ της δεύτερης ερμηνείας. Η χαμηλή θέση στον δείκτη δεν προκύπτει από αδύναμη εμπορική δραστηριότητα: η Περιφέρεια καταγράφει την υψηλότερη πανελλαδικά διατήρηση του εμπορικού ιστού (1η/13) και θετική αθροιστική Διαφορική Συνιστώσα στην ανάλυση Shift-Share (+386,63 επιχειρήσεις, βλ. Παράγραφο 5.3), ευρήματα που αποτυπώνουν ανθεκτικό και τοπικά ανταγωνιστικό εμπόριο. Η συγκρατημένη τιμή του RBDI οφείλεται αποκλειστικά στις δύο διαρθρωτικές συνιστώσες, δηλαδή στη χαμηλότερη πανελλαδικά κλαδική ποικιλομορφία (Δείκτης Εντροπίας 13η/13) και στην υποεκπροσώπηση του εμπορίου (LQ 12η/13), οι οποίες αντανakλούν όχι εμπορική αδυναμία αλλά την κυριαρχία του τουριστικού κλάδου στη συνολική οικονομία.

Η ερμηνεία αυτή είναι πλήρως συμβατή με τον κατεξοχήν τουριστικό χαρακτήρα της Περιφέρειας. Το Νότιο Αιγαίο συγκροτεί τον σημαντικότερο τουριστικό προορισμό διεθνούς εμβέλειας της χώρας, με τη Ρόδο, την Κω, τη Σαντορίνη και τη Μύκονο να συγκεντρώνουν διεθνείς ροές επισκεπτών. Ο τουριστικός κλάδος, με 20.386 επιχειρήσεις καταλυμάτων και εστίασης, υπερβαίνει κατά πολύ τον εμπορικό τομέα και διαμορφώνει τη φυσιογνωμία της τοπικής οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, το εμπόριο, και ιδίως το λιανικό, αναπτύσσεται σε στενή σύνδεση με την τουριστική ζήτηση, στην οποία αποδίδεται κατά κύριο λόγο η θετική διαφορική συνιστώσα του κλάδου (βλ. Παράγραφο 5.3). Αντιθέτως, η υποεκπροσώπηση του χονδρικού εμπορίου αντανakλά την εξάρτηση των νησιών από εφοδιαστικές αλυσίδες εκτός της Περιφέρειας.

Στο πλαίσιο αυτό, η συγκρατημένη τιμή του RBDI δεν συνιστά ένδειξη εμπορικής αδυναμίας, αλλά αντανakλά την ταυτότητα μιας οικονομίας έντονα εξειδικευμένης στον τουρισμό, όπου το εμπόριο λειτουργεί ως συμπληρωματικός κλάδος εξυπηρέτησης της τουριστικής και της τοπικής ζήτησης. Η χαμηλή θέση στον δείκτη προκύπτει από τις δύο διαρθρωτικές

συνιστώσες και όχι από αδύναμη εμπορική επίδοση, όπως επιβεβαιώνουν η υψηλότερη πανελλαδικά διατήρηση και η θετική διαφορική συνιστώσα του κλάδου. Οι παρεμβάσεις ενίσχυσης του εμπορίου θα πρέπει συνεπώς να σχεδιάζονται σε σύνδεση με τον τουριστικό τομέα: με την ενίσχυση της τοπικής προστιθέμενης αξίας στην τουριστική κατανάλωση μέσω της προβολής τοπικών προϊόντων, και με την αντιμετώπιση του αυξημένου κόστους εφοδιασμού που συνεπάγεται η εξυπηρέτηση πολλών διάσπαρτων νησιών.

Κεφάλαιο 7 — Σύνοψη

Η ανάλυση του εμπορικού τομέα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου αναδεικνύει τα ακόλουθα κύρια συμπεράσματα:

- **Διαρθρωτική θέση τουριστικής νησιωτικής κλίμακας με θετική δυναμική.** Η Περιφέρεια συγκεντρώνει 12.930 ενεργές εμπορικές επιχειρήσεις, με Ρυθμό Ανάπτυξης Εμπορίου (CGR — Commerce Growth Rate) +11,06%. Ο Ρυθμός Παύσης Εμπορικών Επιχειρήσεων (CBCR — Commerce Business Closure Rate) διαμορφώνεται σε μόλις 3,52%, αισθητά χαμηλότερος του εθνικού μέσου όρου (5,48%), εύρημα που αποτυπώνει την υψηλή βιωσιμότητα των επιχειρήσεων στο τουριστικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Η αθροιστική Διαφορική Συνιστώσα της ανάλυσης Shift-Share (+386,63 επιχειρήσεις, βλ. Παράγραφο 5.3) επιβεβαιώνει θετική τοπική ανταγωνιστική δυναμική, αποδιδόμενη κατά κύριο λόγο στην τουριστική κατανάλωση.
- **Διπλή συγκέντρωση τύπου Pareto.** Η εμπορική δραστηριότητα εμφανίζει διπλή συγκέντρωση, γεωγραφική και ανά κατηγορία. Γεωγραφικά, οι δύο μεγαλύτεροι Δήμοι, Ρόδου (4.289 επιχειρήσεις, 33,17%) και Κω (1.667, 12,89%), συγκεντρώνουν σχεδόν το ήμισυ της εμπορικής βάσης· οι πέντε μεγαλύτεροι Δήμοι φθάνουν το 65,35% (βλ. Παράγραφο 4.2.3). Ως προς τη σύνθεση, οι τρεις κορυφαίες κατηγορίες καλύπτουν το 65,75% του λιανικού και οι δύο κορυφαίες το 67,14% του χονδρικού εμπορίου (βλ. Παράγραφο 5.1).
- **Τουριστικός προσανατολισμός των κορυφαίων κατηγοριών.** Στο λιανικό εμπόριο, οι τρεις κορυφαίες κατηγορίες έχουν παραπλήσιο μέγεθος: τα τρόφιμα, ποτά και καπνός (24,51%), το μη ταξινομημένο λιανικό εμπόριο (20,84%) και η ένδυση, υπόδηση και αθλητικά (20,40%). Η ισχυρή θέση του μη ταξινομημένου λιανικού εμπορίου και της ένδυσης, που υπολείπονται ελάχιστα των τροφίμων, αποτυπώνει τον έντονα τουριστικό προσανατολισμό της αγοράς. Στο χονδρικό εμπόριο κυριαρχούν τα τρόφιμα (36,13%) και ο οικιακός εξοπλισμός (31,01%), που εξυπηρετούν την τοπική κατανάλωση και την εστίαση.
- **Τυπολογία έξι ζωνών εμπορικών πόλων.** Οι Δήμοι της Περιφέρειας οργανώνονται στις έξι ζώνες της τυπολογίας του Κεφαλαίου 3 (βλ. Παράγραφο 5.4): τους Μεγάλους Πολυλειτουργικούς Νησιωτικούς Πόλους (Ρόδου και Κω, Τύπος Α), τους Προορισμούς Υψηλής Τουριστικής Έντασης (Θήρας, Μυκόνου, Πάρου και Μήλου, Τύπος Β), τη Διοικητική Έδρα της Περιφέρειας (Σύρου-Ερμούπολης, Τύπος Γ), τα Νησιά Διαφοροποιημένης Βάσης (Νάξου, Καλυμνίων, Λέρου και Πάτμου, Τύπος Δ), τα Νησιά

Εθνικής Εμβέλειας (Τήνου, Καρπάθου και Άνδρου, Τύπος Ε) και τα Μικρά Τουριστικά Νησιά (20 Δήμοι, Τύπος ΣΤ). Η δομή αυτή αντανakλά τη μεγάλη γεωγραφική διασπορά και τη διαβάθμιση της τουριστικής έντασης μεταξύ των νησιών.

- **Κυρίαρχος τουριστικός χαρακτήρας διεθνούς εμβέλειας.** Η εμπορική δραστηριότητα πλαισιώνεται από τον κατεξοχήν τουριστικό χαρακτήρα της Περιφέρειας, του σημαντικότερου τουριστικού προορισμού διεθνούς εμβέλειας της χώρας (Ρόδος, Κως, Σαντορίνη, Μύκονος). Ο τουριστικός κλάδος, με 20.386 επιχειρήσεις καταλυμάτων και εστίασης, υπερβαίνει κατά πολύ τον εμπορικό τομέα και διαμορφώνει τη ζήτηση που το εμπόριο καλείται να εξυπηρετήσει. Η σχετική υποεκπροσώπηση του εμπορίου (μερίδιο 21,31% επί της συνολικής επιχειρηματικότητας έναντι εθνικού 24,68%) δεν αντανakλά αδυναμία, αλλά την κυριαρχία του τουρισμού στην τοπική οικονομία.
- **Ο Δείκτης Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής ως διαρθρωτικός δείκτης.** Η Περιφέρεια κατατάσσεται 12η μεταξύ των 13 Περιφερειών στον Δείκτη Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής (RBDI — Regional Business Dynamics Index) με τιμή 0,3229, κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (0,4878). Η θέση αυτή επιδέχεται διττή ερμηνεία και δεν συνιστά ένδειξη εμπορικής αδυναμίας: προκύπτει από τη χαμηλότερη πανελλαδικά κλαδική ποικιλομορφία (Εντροπία 13η/13) και την υποεκπροσώπηση του εμπορίου (LQ 12η/13), που αντανakλούν τη διαρθρωτική εξειδίκευση της οικονομίας στον τουρισμό. Η υψηλότερη πανελλαδικά διατήρηση του εμπορικού ιστού (1η/13) και η θετική διαφορική συνιστώσα επιβεβαιώνουν ότι το εμπόριο που υφίσταται είναι ανθεκτικό και τοπικά ανταγωνιστικό.

Μεθοδολογικές Επισημάνσεις

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (EL42) — Μάρτιος 2026 | Περίοδος αναφοράς: Οκτώβριος 2024 – Μάρτιος 2026

A. Πηγή Δεδομένων και Κάλυψη

Τα στοιχεία του παρόντος δελτίου προέρχονται από τη βάση του **Γενικού Εμπορικού Μητρώου (ΓΕΜΗ)** και αποτυπώνουν την κατάσταση των εγγεγραμμένων επιχειρήσεων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου σε δύο χρονικές στιγμές: τον **Οκτώβριο 2024** και τον **Μάρτιο 2026**. Πρόκειται για **προσωρινά στοιχεία** που αντανακλούν τις εγγραφές του μητρώου κατά τις εν λόγω ημερομηνίες αναφοράς και δεν αποτελούν τελικά εκδοθέντα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ).

Η γεωγραφική κατάταξη των επιχειρήσεων βασίζεται στην κατάταξη NUTS3 της ΕΛΣΤΑΤ: η Περιφέρεια υποδιαιρείται σε δεκατρείς Περιφερειακές Ενότητες και 34 Δήμους που εκτείνονται σε πάνω από πενήντα κατοικημένα νησιά των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων. Η Περιφέρεια αριθμεί συνολικά 60.673 ενεργές επιχειρήσεις κατά τον Μάρτιο 2026, εκ των οποίων 12.930 ανήκουν στον εμπορικό τομέα (10.234 στο λιανικό και 2.696 στο χονδρικό εμπόριο). Η κάλυψη αφορά όλες τις ενεργές εγγεγραμμένες επιχειρήσεις ανεξαρτήτως νομικής μορφής και κλάδου δραστηριότητας. Ο ορισμός του πρωτεύοντος αριθμού εμπορικών επιχειρήσεων (ΣΤΑΚΟΔ 45 έως 47) διακρίνεται από το σύνολο του μητρώου, το οποίο χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό των μη εμπορικών δεικτών, όπως ο Δείκτης Εντροπίας Shannon της συνολικής οικονομίας και ο Συντελεστής Χωροθέτησης κλαδικής σύνθεσης.

B. Εκκαθάριση Μητρώου ΓΕΜΗ

Εντός της περιόδου αναφοράς πραγματοποιήθηκε **εκκαθάριση μητρώου ΓΕΜΗ**: πανελλαδικά **65.334 εταιρείες** διαγράφηκαν, εκ των οποίων περίπου **15 χιλιάδες ήταν εμπορικές** (περίπου **2,6% του εμπορικού αποθέματος** του Οκτωβρίου 2024). Η εκκαθάριση αφορούσε κατά κύριο λόγο αδρανοποιημένες ατομικές επιχειρήσεις που είχαν παύσει εκ των πραγμάτων τη δραστηριότητά τους χωρίς να έχουν προβεί σε επίσημη διαγραφή.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο Ρυθμός Παύσης Εμπορικών Επιχειρήσεων (CBCR = 3,52%) διαμορφώνεται αισθητά κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (5,48%) και αποτελεί τη χαμηλότερη τιμή πανελλαδικά. Επιμερισμένος στους δύο κλάδους, ο ρυθμός διαμορφώνεται σε 3,68% στο λιανικό και 2,91% στο χονδρικό εμπόριο. Σε αντίθεση με τις Περιφέρειες όπου η εκκαθάριση του μητρώου διόγκωσε τον καταγεγραμμένο ρυθμό παύσεων, η χαμηλή τιμή της Περιφέρειας αντανάκλα την υψηλή βιωσιμότητα του εμπορικού ιστού υπό συνθήκες έντονης και αυξανόμενης τουριστικής ζήτησης. Στο πλαίσιο αυτό, ο Ρυθμός Ανάπτυξης Εμπορίου (CGR = +11,06%) αποτυπώνει αξιόπιστα την πραγματική αναπτυξιακή δυναμική του εμπορικού τομέα, καθώς δεν επιβαρύνεται από εκτεταμένες διοικητικές διαγραφές.

Γ. Ομαδοποίηση Κατηγοριών ΣΤΑΚΟΔ

Για την ανάλυση του εμπορικού τομέα, οι 37 διψήφιοι ΚΑΔ ομαδοποιούνται σε **20 ομοιογενείς κατηγορίες**, ένδεκα του λιανικού και εννέα του χονδρικού εμπορίου. Η ομαδοποίηση αποσκοπεί στη μέγιστη δυνατή ομοιογένεια των επιμέρους κλάδων εντός κάθε κατηγορίας, επιτρέποντας συγκρίσιμη ανάλυση τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε επίπεδο Δήμων και Περιφερειακών Ενοτήτων.

Ιδιαίτερη μεθοδολογική επισημάνση αφορά την ερμηνεία του Συντελεστή Χωροθέτησης στο τουριστικό πλαίσιο της Περιφέρειας: η υπερεκπροσώπηση ορισμένων λιανικών κατηγοριών, όπως το μη ταξινομημένο λιανικό εμπόριο και η ένδυση, αντανάκλα τον τουριστικό προσανατολισμό της αγοράς και όχι αυξημένη τοπική παραγωγική βάση. Αντίστροφα, η έντονη υποεκπροσώπηση του χονδρικού εμπορίου (Συντελεστής Χωροθέτησης 0,54, με καμία κατηγορία πάνω από τον εθνικό μέσο όρο) αντανάκλα την εξάρτηση των νησιών από ακτοπολικές εφοδιαστικές αλυσίδες με κέντρο την ηπειρωτική χώρα.

Δ. Δείκτες Ανισότητας

Για τη μέτρηση της χωρικής ανισοκατανομής χρησιμοποιούνται **τέσσερις συμπληρωματικοί δείκτες**: ο **Συντελεστής Gini** (συνολική εικόνα, εύρος 0 έως 1, με υψηλότερες τιμές να υποδηλώνουν μεγαλύτερη συγκέντρωση), ο **Δείκτης Theil** με αποάθροιση σε ανισότητα εντός (within) και μεταξύ (between) γεωγραφικών ενοτήτων, ικανότητα που επιτρέπει τον εντοπισμό αν η ανισοκατανομή οφείλεται σε διαφορές μεταξύ των ΠΕ ή εντός κάθε ΠΕ μεταξύ των Δήμων, ο **Δείκτης Hoover** (ποσοστό επιχειρήσεων που θα έπρεπε να μετακινηθούν για ισοκατανομή ως προς τον πληθυσμό, εύρος 0 έως 1) και ο **σταθμισμένος Συντελεστής Μεταβλητότητας (Weighted CV)** ως μέτρο διασποράς γύρω από τον περιφερειακό μέσο όρο.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο Συντελεστής Gini σε επίπεδο Δήμων διαμορφώνεται σε 0,686, μία από τις υψηλότερες τιμές πανελλαδικά, και ο Δείκτης Hoover σε 0,174, ευρήματα που αποτυπώνουν την έντονη συγκέντρωση της εμπορικής δραστηριότητας στους μεγάλους νησιωτικούς πόλους, και κυρίως στον Δήμο Ρόδου. Ο δείκτης Theil για το σύνολο της επιχειρηματικότητας (1,053) αποδίδεται κατά 67,9% στη συνιστώσα intra-zone, εύρημα που δείχνει ότι η ανισοκατανομή προκύπτει κυρίως εντός κάθε Περιφερειακής Ενότητας, μεταξύ του κύριου νησιού και των μικρότερων νησιών της. Η σχετικά υψηλή συμμετοχή της inter-zone συνιστώσας (32,1%) αντανάκλα τις μεγάλες διαφορές μεγέθους μεταξύ των δεκατριών νησιωτικών ΠΕ. Σε επίπεδο κλάδων, ο Συντελεστής Gini σε επίπεδο Δήμων διαμορφώνεται σε 0,713 για το λιανικό και 0,636 για το χονδρικό εμπόριο. Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων ο αντίστοιχος δείκτης για το σύνολο της επιχειρηματικότητας περιορίζεται σε 0,435, εύρημα που επιβεβαιώνει ότι η συγκέντρωση της εμπορικής δραστηριότητας εκδηλώνεται κυρίως μεταξύ των Δήμων εντός κάθε νησιωτικής Περιφερειακής Ενότητας παρά μεταξύ των νησιών.

Ε. Ανάλυση Shift-Share

Η ανάλυση **Shift-Share** αποαθροίζει την παρατηρηθείσα μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων σε **τρεις συνιστώσες**: την **Εθνική** (αναμενόμενη μεταβολή αν η Περιφέρεια ακολουθούσε τον εθνικό ρυθμό ανάπτυξης του εμπορίου), τη **Διαρθρωτική** (επιπλέον μεταβολή λόγω της κλαδικής σύνθεσης, δηλαδή αν η Περιφέρεια εξειδικεύεται σε κλάδους που αναπτύσσονται ταχύτερα ή βραδύτερα από το σύνολο) και τη **Διαφορική** (το υπόλοιπο που αποδίδεται σε τοπικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα). Ισχύει πάντα η σχέση: **Παρατηρηθείσα Μεταβολή = Εθνική + Διαρθρωτική + Διαφορική**.

Αρνητική Διαφορική Συνιστώσα υποδηλώνει υστέρηση της Περιφέρειας έναντι του εθνικού μέσου όρου στους ίδιους κλάδους, η δε θετική αντικατοπτρίζει τοπικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Στην περίπτωση της Περιφέρειας, η Διαφορική Συνιστώσα είναι θετική και στους δύο κλάδους του εμπορίου, **+298,82** επιχειρήσεις στο λιανικό και **+87,81** στο χονδρικό (αθροιστικά **+386,63**, βλ. Παράγραφο 5.3). Η έντονα θετική αυτή τοπική συμβολή υπερκαλύπτει την ελαφρώς αρνητική Διαρθρωτική Συνιστώσα και αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην έντονη και αυξανόμενη τουριστική κατανάλωση, η οποία προσδίδει στο τοπικό εμπόριο ρυθμούς ανάπτυξης υψηλότερους από ό,τι θα δικαιολογούσε η εθνική τάση και η κλαδική του σύνθεση.

ΣΤ. RBDI

Ο **Δείκτης Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής (RBDI)** συντίθεται από **τέσσερις σταθμισμένες συνιστώσες**: τον Ρυθμό Ίδρυσης Εμπορικών Επιχειρήσεων (CBFR, βαρύτητα 35%), τον Δείκτη Διατήρησης (Retention Rate, βαρύτητα 20%), τον Συντελεστή Χωροθέτησης Εμπορίου (LQ, βαρύτητα 25%) και τον Δείκτη Εντροπίας Shannon της συνολικής οικονομίας (βαρύτητα 20%). Πριν από τη σταθμισμένη άθροιση εφαρμόζεται κανονικοποίηση με λογαριθμικό μετασχηματισμό και κλιμάκωση min-max στο διάστημα [0,1] ανά συνιστώσα, ώστε να εξασφαλίζεται η συγκρισιμότητα μεταξύ μεγεθών διαφορετικής κλίμακας.

Ο RBDI αποτυπώνει αποκλειστικά τη δυναμική του εμπορικού τομέα και δεν αποτελεί δείκτη γενικής αναπτυξιακής ικανότητας της Περιφέρειας. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, με τιμή RBDI 0,3229 (12η/13), εμφανίζει την υψηλότερη πανελλαδικά διατήρηση του εμπορικού ιστού (1η/13) αλλά τη χαμηλότερη πανελλαδικά κλαδική ποικιλομορφία (Δείκτης Εντροπίας 2,93, 13η/13), σε συνδυασμό με συγκρατημένο

ρυθμό ίδρυσης (0,568, 10η/13) και υποεκπροσώπηση του εμπορίου (LQ 0,86, 12η/13), προφίλ χαρακτηριστικό μιας οικονομίας έντονα εξειδικευμένης στον τουρισμό. Η ερμηνεία της θέσης αυτής αναλύεται διεξοδικά στο Κεφάλαιο 6.

Ζ. Επιφυλάξεις Ερμηνείας

Η ερμηνεία των δεικτών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου απαιτεί την αναγνώριση του κατεχοχόν τουριστικού της χαρακτήρα, ως του σημαντικότερου τουριστικού προορισμού διεθνούς εμβέλειας της χώρας, με τα νησιά των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων. Η ευρύτερη δομή της τοπικής οικονομίας χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του τομέα καταλυμάτων και εστίασης και από τη διαρθρωτική εξάρτηση από ακτοπολικές εφοδιαστικές αλυσίδες με κέντρο την ηπειρωτική χώρα.

Ο Συντελεστής Χωροθέτησης του εμπορίου (0,86, 12η/13) δεν αποτυπώνει επιχειρηματική αδυναμία, αλλά διαρθρωτική συμπληρωματικότητα προς τον κυρίαρχο τουριστικό κλάδο: ο τομέας καταλυμάτων και εστίασης απορροφά δυσανάλογα υψηλό μερίδιο της επιχειρηματικής βάσης, μειώνοντας αναλογικά το σχετικό μερίδιο του εμπορίου. Το χονδρικό εμπόριο, με Συντελεστή Χωροθέτησης μόλις 0,54 και καμία κατηγορία πάνω από τον εθνικό μέσο όρο, λειτουργεί ως δευτερεύουσα βαθμίδα διανομής: ο εφοδιασμός των εξειδικευμένων κατηγοριών εξαρτάται από ηπειρωτικά κέντρα, κυρίως την Αττική. Η εξάρτηση αυτή αποτελεί δομική ευπάθεια σε ενδεχόμενες διαταραχές των ακτοπολικών συνδέσεων.

Το χαμηλό μερίδιο του εμπορίου στη συνολική επιχειρηματικότητα (21,31%, έναντι εθνικού μέσου όρου 24,68%) και ο χαμηλότερος πανελλαδικά Δείκτης Εντροπίας (2,93) δεν θα πρέπει να αναγινώσκονται ως ένδειξη εμπορικής υπανάπτυξης, αλλά ως φυσικό επακόλουθο μιας οικονομίας έντονα εξειδικευμένης στον τουρισμό, όπου το εμπόριο επιτελεί ρόλο συμπληρωματικό και εξυπηρετικό της τουριστικής και της τοπικής ζήτησης.

Ειδικότερα, μικροί νησιωτικοί Δήμοι όπως οι Δήμοι Αμοργού, Αστυπалаίας, Φολεγάνδρου, Νισύρου, Τήλου, Λειψών και Καστελλορίζου εντάσσονται στους Πόλους Μικρής Εμπορικής Κλίμακας, με ιδιαίτερα περιορισμένη απόλυτη εμπορική βάση που καθιστά τους σχετικούς δείκτες ιδιαίτερα ευμετάβλητους: ελάχιστες ιδρύσεις ή παύσεις αρκούν για σημαντική μεταβολή των ποσοστών. Στους Δήμους αυτούς η εμπορική δραστηριότητα συνίσταται σχεδόν αποκλειστικά σε καταστήματα τροφίμων και γενικό λιανικό εμπόριο που εξυπηρετούν εποχική τουριστική ζήτηση και μικρή μόνιμη πληθυσμιακή βάση, και οι δείκτες τους δεν θα πρέπει να ερμηνεύονται ως αντιπροσωπευτικοί της συνολικής εμπορικής τάσης της Περιφέρειας.

Τέλος, υπενθυμίζεται ότι ο Δείκτης Περιφερειακής Επιχειρηματικής Δυναμικής, με τιμή 0,3229 και κατάταξη 12η/13, μετρά αποκλειστικά τη δυναμική του εμπορικού τομέα. Η χαμηλή κατάταξη δεν αντικατοπτρίζει αδυναμία, αλλά τη διαρθρωτική πραγματικότητα μιας νησιωτικής Περιφέρειας με κυρίαρχο τον τουριστικό τομέα. Η υψηλότερη πανελλαδικά διατήρηση του εμπορικού ιστού και η θετική αθροιστική Διαφορική Συνιστώσα (+386,63 επιχειρήσεις) αποτελούν σημαντικές ενδείξεις εμπορικής ανθεκτικότητας και τοπικής δυναμικής, οι οποίες δεν αποτυπώνονται στις διαρθρωτικές συνιστώσες που συνθέτουν τον RBDI.